

ਬੇਬਾਕ, ਬੇਲਾਗ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ
ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਈ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com

ਅਮਨਟੈਲ ਦਾ ਦੀਵਾਲੀ ਧਮਾਕਾ

\$25 'ਚ 2200 ਮਿੰਟ
(36.5 ਘੰਟੇ)

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ

AMANTEL.COM

Customer Service 24/7 ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ
1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਆਈਲੈਂਡ ਲੇਕ

217 W. State Rd. Island Lake, IL- 60042 USA
ਫੋਨ:847-526-5633

ਗੁਰਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀਵਾਨ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀਵਾਨ ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ, 10 ਦਸੰਬਰ 2011 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ ਤੱਕ ਸਜਣਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਕਥਾ ਵਿਆਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

Twelfth Year in Publication ਮਿਡਵੇਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 12, Issue 46, November 12, 2011 20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਜਲੌਮ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਫਿਕਰਮੰਦ

ਅਮਰਿੰਦਰ ਤੇ ਬਾਦਲਕੇ ਹੋਏ ਪੱਖਾਂ ਭਾਰ, ਬਸਪਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਹਿਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਪਿਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਖ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪਣੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਸਾਫ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ) ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਨੀਂਦ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਪੰਥਕ ਮੁੱਦੇ ਉਭਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣਾ ਪੰਥਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵੱਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਬੇਰੁਖੀ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਕੇ ਪੰਥਕ ਵੋਟ 'ਚ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬ ਮੁਕਾਬਲੇ' ਲਈ

ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਇਜਲਾਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਰਹੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ

ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਤੱਕੜੀ 'ਚ ਤੁਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਦਾਲ ਗਲਦੀ ਨਾ ਵੇਖ ਕੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਬਗ਼ਾਵਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਕੇ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡੈਲੀਗੇਟ ਇਜਲਾਸ 'ਚ ਵਾਹਵਾ ਹੰਗਾਮਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੰਗਾਮੇ ਕਾਰਨ ਸ. ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਗਠਜੋੜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸਲ 'ਚ ਤੀਜਾ ਬਦਲ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਡੇਢ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣ ਵਿਚ ਆਈ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਵਜੂਦ ਹੁਣ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ। ਸ. ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਟਿਕਟ 'ਤੇ 1985 ਵਿਚ ਆਖਰੀ ਚੋਣ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੋਂ ਲੜੀ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ 2004 ਤੋਂ 2009 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਲੜੀਆਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਸਾਲ 2002 ਤੋਂ 2007 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੀ ਪਈ। ਸਾਲ 2007 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ .32 (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਬਸਪਾ ਸੁਪਰੀਮੋ ਮਾਇਆਵਤੀ, ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋਇਆ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਕੁਝ ਹੀ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੂਪ ਦੇਣ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰ ਭਾਵੇਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਬਣੇ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਅਜੇ ਬਹੁਤੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੋਗਾ 'ਚ ਉਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ 6 ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਰੈਲੀ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਔਖਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲੜੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਜਿਥੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਅੰਕੜੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ ਫੈਲੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਉਭਰੇ ਤਿੰਨ ਧੜੇ ਨਵੰਬਰ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਚੋਣ ਦੰਗਲ 'ਚ ਕੁੱਦ ਪਏ ਹਨ। ਉਂਜ ਇਸ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਫਿਲਹਾਲ ਕੋਈ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਬਣੀ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਪੱਧਰ ਉਪਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ, ਸੰਤ ਸਮਾਜ, ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਸਿੱਖ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸਾਂਝ ਵਧਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

FARMERS

*Auto *Home
*Business
*Workers
Compensation

Gurjinder Dimple
Insurance Agent
License # 537993

ਆਟੋ, ਘਰ ਤੇ ਬਿਜਨਸ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਚੰਗੇ ਭਾਅ ਉਤੇ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

ਫਰੀ ਕੋਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ
Ph:517-499-4883
Fax:517-993-5755, gurjindersingh@att.net.
www.farmersagent.com/gsingh3
2681 Loon Ln, Okemos, MI 48864

Estd. 1975

World Wide Travel

www.fly2world.com

AIR TRAVEL • CRUISES • VACATIONS

DETROIT 734 525 7304 TOLL FREE 866 66 INDIA CHICAGO 312 224 8800

DELTA KLM AIRFRANCE ETIHAD QATAR

Independent Insurance Agent

*Auto *Home *Business *Life

Illinois – Indiana – Wisconsin

Our Partners: Travelers, AAA, Progressive, The Hartford & Many More.

ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਦੀਆਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਸੀਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੇਟਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

Sunny Dhillon
Ph:847-858-5683
2021 Midwest Rd., Oak Brook, IL 60523

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਸੁਣੀ ਪ੍ਰਕਾਰਿ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਗਿ ਮਾਹਿ ਪਠਾਇਆ।
ਚਰਨ ਧੋਇ ਰਹਰਾਸਿ ਕਰਿ ਚਰਣਾਮ੍ਰਿਤੁ ਸਿਖਾ ਪੀਲਾਇਆ।

ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਜਹਿਆਂ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ
ਅਤੇ ਕੌਡੇ ਰਾਖਸ਼ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ
ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ

ਲਖ ਲਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ ਜੀ

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ
(ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ)

Sikh Religious Society of Wisconsin

3675 N Calhoun Rd, Brookfield WI 53207 Ph: 262-790-1600

ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ਼, ਕਾਲਮਨਵੀਸਾਂ,
ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਸੂਭ ਚਿੰਤਕਾਂ ਵਲੋਂ ਸਭ ਨੂੰ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀ ਲਖ ਲਖ ਵਧਾਈ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ, ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ, ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਡਾ. ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ, ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ, ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਸੰਨੀ ਧੂੜ ਅਤੇ ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ

ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ, ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੇਪਾਰਾਏ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਤੇ ਹੈਪੀ ਹੀਰ

ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੱਜਣ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਜੱਸੀ ਗਿੱਲ, ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਸਰਬਜੀਤ ਬਿਆੜਾ, ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਬਿੰਦ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ, ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਸੰਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਲਾਖਨ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ ਸੀ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰਚਾ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ, ਨਰਿੰਦਰ ਮੁੰਦਰ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਸੀਹਰਾ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿਆਨ

ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ, ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੱਰਾ, ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ, ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ, ਜਤਿੰਦਰ ਮੋਹਰ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ, ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ, ਇਕਬਾਲ ਜੱਬੋਵਾਲ, ਸਵਰਨ ਟਹਿਣਾ, ਨਿਮਾ ਡੱਲੇਵਾਲਾ, ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੀ 12ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ 31 ਮਾਰਚ 2012 (ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ, ਸ਼ਾਮਬਰਗ)

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬੇਲਾਗ, ਬੇਬਾਕ ਅਤੇ ਨਿਧੜਕ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਈ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ 847-359-0746 e-mail: punjabtimes1@sbcglobal.net, website: www.punjabtimesusa.com

ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਿਡਵੈਸਟ ਇਕਾਈ ਵਲੋਂ

ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਸਦੇ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀ

ਲਖ ਲਖ
ਵਧਾਈ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਫੋਨ: 219-670-4579

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓਂ
ਫੋਨ: 815-557-4991

ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਲ ਰਹੇ ਅਦਾਲਤੀ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਂਦੀ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕੋਈ ਸੌ ਸੰਗਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ, ਗਾਜੀ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਐਂਡਰੀਊ ਫਿਕੋ ਰਾਹੀਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਹਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ

ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਸੈਕਟਰੀ ਬੀਬੀ ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਘੁੰਮਣ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ।
ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਇਸ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਸੈਕਟਰੀ ਉਪਰ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਇੰਟੈਗਰਿਟੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਸ ਲੜਨ ਲਈ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਫੀਸ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਅਦਾਲਤੀ ਝਗੜੇ 'ਚ ਨਵਾਂ ਮੋੜ

ਅਦਾਲਤੀ ਖਰਚਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂਪ੍ਰਸਾਦ ਦੀ ਗੋਲਕ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇੰਟੈਗਰਿਟੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕੇਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਸੰਨ 2010 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਕਥਿਤ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਦੀ ਖਾਲੀ ਹੋਈ ਸੀਟ ਉੱਤੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਸ. ਮੱਕੜ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਭੇਜੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਅਦਾਲਤੀ ਕੇਸ ਲਈ ਖਰਚੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਸੈਕਟਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਣਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿਚ ਕੁਤਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿਰੁਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿਚਲੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਤੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਬਹੁਤੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਕੇਸ ਦਾ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਪੈਸਾ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਗੁਰੂਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕੰਮਾਂ ਉੱਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸ. ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਕਿ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿਰੁਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਕੇਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਲਮਕਾਉਣ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਸਾਇਟੀ

ਦਾ ਪੈਸਾ ਅਦਾਲਤੀ ਖਰਚਿਆਂ ਉਪਰ ਅਜਾਈ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣੇ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰਮੁਨਾਫਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਇਮ-ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਾਇਮ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸੋ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਚਲ ਰਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਪੈਸਾ ਖਰਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਨਾਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿਚ ਕੁਤਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਭੇਜੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਕੱਤਰ ਉੱਤੇ ਬੋਰਡ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਲਈ ਏਜੰਡਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਬਿਨਾ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਨ, ਬੋਰਡ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਲਈ 7 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਕੋਰਮ ਪੂਰਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ, ਕੋਰਮ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਬੋਰਡ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਵਾਉਣ, ਉਸਾਰੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਈ ਧਨ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੋਰਡ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ 10 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦਾ ਉਸਾਰੀ ਠੇਕਾ ਦੇਣ, ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਰਜੀਆਂ ਭਰਨ ਅਤੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਕੇ 2011 ਵਿਚ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਤੀ ਖਾਤੇ ਚੈਕ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਨਾਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ

ਮੌਜੂਦਾ ਉਸਾਰੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ ਕਾਂਟਰੈਕਟਰ ਸਰਬੀਰ ਸਾਰੰਗ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਈ ਅਸਫਲ ਬਿਡਰ (ਬੇਲੀਕਾਰ) ਅਮਰੀਸ਼ ਪਟੇਲ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹਿਤਾਂ ਦਾ ਟਕਰਾਓ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਸੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਈ ਆਪਣੀ ਬਿਡ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸ੍ਰੀ ਪਟੇਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਗੈਰਜ਼ਰੂਰੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਨਾ ਕੋਈ ਲੋੜ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਪਟੇਲ ਵਲੋਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕਈ ਉਲਝਣਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਸਗੋਂ ਗੈਰਜ਼ਰੂਰੀ ਖਰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਲਈ ਰਾਹ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮੰਗੇ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਪਟੇਲ ਨੂੰ ਕਾਂਟਰੈਕਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਮਿਨਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੁਅਕਿਲਾਂ ਵਲੋਂ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਗੰਭੀਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਖਾਤਰ 14 ਨਵੰਬਰ 2011 ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸੰਧੂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਕੋਈ ਨਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਕੀਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇਗਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕੋਰਮ ਪੂਰਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਕੱਤਰ ਬੀਬੀ ਘੁਮਾਣ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ।

Khalsa USA Inc.

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ
48 ਸਟੇਟਾਂ ਲਈ ਪੱਕੇ ਰੂਟ

ਲੋਡ ਚੱਕਣ ਲਈ ਕੋਈ
ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ
ਕਾਗਜ਼ ਪੂਰੇ ਕਰਨ 'ਤੇ
ਤੁਰਤ ਭੁਗਤਾਨ

Dry and Reefer loads

ਕਾਲ ਕਰੋ: 765-610-9795

Asian International Foods Indian Grocery Store

ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜਬ
ਕੀਮਤ 'ਤੇ

- ਗਰੋਸਰੀ
- ਸਬਜ਼ੀਆਂ
- ਮਿਠਾਈਆਂ

1950 West Columbia Ave., Battle Creek (MI)

Ph#269-288-0574, 269-420-8135

ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ

ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ
ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ
ਭਾਅ ਪੁਆਉ

ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ
ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਟੋਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ
ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੱਗ ਹਰ ਇਕ
ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ, ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ
ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਅਮਰ
ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਤੇ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ
ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਸ਼ੋਅਰੂਮ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ
ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ

Same day service in
Chicago and suburbs

Amar Carpets Inc

ਵੈਸਟਰਨ ਅਵੈਨਿਊ ਤੋਂ ਅਧਾ ਬਲਾਕ ਵੈਸਟ, 2423 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਕਾਲ ਕਰੋ : ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Ph: 773-508-5253, 773-507-8043, Fax: 773-508-5249

PANNUN THE LAW FIRM
ATTORNEYS & COUNSELLORS

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਂਡ ਲਾਅ

ਤੁਹਾਡਾ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ?

ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ

ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਾਅ

ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਕੇਸਿਜ਼

□ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਅਪੀਲਜ਼

□ ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼

□ ਰੀਲੀਜ਼ੀਅਸ ਵਰਕਰਜ਼

□ 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼

□ ਬੇਨਾਫਾਇਡ ਅਸਾਇਲਮ ਪਟੀਸ਼ਨਜ਼

□ ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ

NEW YORK

T 718.672.8000

JACKSON HEIGHTS, NY 11370

• ADMITTED IN THE STATE OF NEW YORK ONLY

CALIFORNIA

T 510.796.9000

3930 CIVIC CENTER DR.
SUITE 170 FREMONT, CA 94538
FREMONT, CA 94538

Punjab Times

Established in 2000
12th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018

Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Editor:

Amolak Singh Jammu
Astt. Editor:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh

Graphics:

Mandeep Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Prof. Kulwant S. Romana

Corrpondents

Detroit, MI

Rajinder Syan
734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Michigan, Wisconsin, Ohio, Iowa, Mississippi, Arkansas, Texas, Nevada, Virginia, Oregon, Arizona, Georgia, Florida, Massachusetts, Washington, New York, Missouri

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 85 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 400 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਮਮਤਾ ਬਣੀ ਮੁਸੀਬਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮੋ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਤੇਲ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਤੋਂ ਖਫ਼ਾ ਹੋ ਕੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਲਟੀਮੇਟਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਡੀਜ਼ਲ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਤੇ ਰਸੋਈ ਗੈਸ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਾਈਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤੇਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਆਏ ਦਿਨ ਤੇਲ ਕੀਮਤਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਤੇਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੰਡੀ 'ਚ ਕੱਚਾ ਤੇਲ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ 'ਚ 1.80 ਰੁਪਏ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀ ਕੀਮਤ 75 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਲੀਟਰ ਤੋਂ ਵੀ ਟੱਪ ਗਈ ਹੈ।

ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪੱਲਾ ਝਾਤ ਲੈਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਤੇਲ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਾਉਣ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮਮਤਾ ਦੀ ਘੁਰਕੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਸੂਤਾ ਫਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਡੀਜ਼ਲ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਤੇ ਰਸੋਈ ਗੈਸ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ 'ਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਡੀਜ਼ਲ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਤੇ ਰਸੋਈ ਗੈਸ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਸਬਸਿਡੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਬੋਝ ਸਹਿਣਾ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਮਤਾ ਦੀ ਘੁਰਕੀ ਨੇ ਹੀ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਘਟਾਉਣ ਬਾਰੇ 8 ਨਵੰਬਰ

ਨੂੰ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਬੇਸਿੱਟਾ ਰਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੀਮਤਾਂ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਅਦਾ

ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ

ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਂਜ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਦੇ ਵਫ਼ਦ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਡੀਜ਼ਲ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਤੇ ਰਸੋਈ ਗੈਸ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨਹੀਂ

ਵਧਾਏਗੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ।

ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਗੈਸਾਂ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਜੈਪਾਲ ਰੈਡੀ ਨੇ ਅਜੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਸੋਈ ਗੈਸ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਾਉਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਹੁਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂ ਸੰਦੀਪ ਬੰਦੋਪਾਧਿਆਏ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਘੰਟੇ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵਫ਼ਦ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਧਾਉਣੀ ਪਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਘਟਾਉਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਬੰਧ ਹੋਰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਤੇ

ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਲਈ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪੈਕੇਜ ਲੈਣ ਲਈ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਕੋਈ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਹਮਾਇਤ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਮੀਟਿੰਗ ਨਾਲ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਕਟ ਟਲ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੈਟਰੋਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਪੈਕੇਜ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਨੂੰ ਪੈਕੇਜ ਦੇਣ ਤੇ ਬਿਹਤਰ ਸਬੰਧ ਕਾਇਮ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਤੱਕੜੀ 'ਚ ਤੁਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ

ਫੀਸਦੀ ਹੀ ਵੋਟ ਮਿਲੇ ਸਨ।

ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਸ. ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ 62 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਭਵਿੱਖ 'ਚ

ਕਿਹਤਾ ਰੁਖ਼ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੱਤ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਡੈਲੀਗੇਟ ਇਜਲਾਸ 'ਚ ਹੋਏ ਹੰਗਾਮੇ ਬਾਰੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਤੀ ਇੰਨਾ ਗੁੱਸਾ ਹੈ। ਅੰਦਰੋਂ ਪਏ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਰਲੇਵਾਂ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਰੁਕ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਾਰਟੀ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਜਾਣਨ ਲਈ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਜਸੀ ਮਸ਼ਕ ਨੂੰ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਮੰਥਨ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 62 ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਰਸੂਖ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ 39 ਹਲਕੇ ਮਾਲਵੇ ਦੇ, 9 ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਤੇ 11 ਹਲਕੇ ਮਾਝੇ ਦੇ ਹਨ।

ਇਥੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਰ ਹਾਲ 'ਚ ਹੋਏ ਇਜਲਾਸ 'ਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ। ਸ. ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਨੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਜਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਬਣੇ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਜਦਕਿ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਹੋਜ ਜਤਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੁੱਸਾ ਕੱਢਿਆ।

ਹੰਗਾਮਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕੁਝ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਝਾਉਣ 'ਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪੱਖੀ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਇਜਲਾਸ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼

ਲਾਇਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਅੰਦਰੋਗਤੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਰਲੇਵੇਂ ਦੀ ਵੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ।

ਮਾਹੌਲ ਵਿਗੜਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਆਪ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਚਾਰ ਵਾਰ ਹਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸ. ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੀ ਭਤਾਸ ਕੱਢਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਹਰ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਇਸ ਰਾਏ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਆਉਂਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਲਿਆਂ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਗਠਜੋੜ ਕਰਨ 'ਚ ਕੋਈ ਹਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹਰ ਹਾਲ 'ਚ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਇਕ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੱਸਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਜਾਣ ਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਉਠਾਈ।

ਸ. ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਣਿਆਂ ਦੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਵਾਏ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਤਾ 'ਚ ਭਾਈਵਾਲੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਲਿਆਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਹਮਖਿਆਲ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਚੋਣ ਗਠਜੋੜ ਕਰਕੇ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਉਤਰਿਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਤੀਸਰੇ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਕੋਈ ਭਵਿੱਖ ਨਹੀਂ ਤੇ ਲੋਕ ਵੱਡੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹੀ ਚੁਣਦੇ ਹਨ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਜਲੌਮ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਫਿਕਰਮੰਦ

ਘਾਕ ਜਮਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਅੰਦਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਦਖਲ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਨਾਲ ਪੇਂਡੂ ਨੌਜਵਾਨੀ ਦੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਹਲੂਣਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਉਭਰਵਾਂ ਨਾਹਰਾ ਜਾਂ ਮੁੱਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ; ਹਾਲਾਂਕਿ 'ਖਾਲਸਾ ਵਿਰਾਸਤੀ ਕੰਪਲੈਕਸ' ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਨਾ ਆਉਣ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਕੇ ਤੇ ਛੋਟੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਟੇਬਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਿੱਖ ਮਸਲੇ ਕੋਈ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਰਹੇ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਮਾਲਵੇ 'ਚੋਂ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ 'ਪੰਜਾਬ ਬਚਾਓ ਮੁਹਿੰਮ' ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਧੱਕਾ ਲੱਗਾ ਪਰ ਮਾਲਵੇ ਤੋਂ ਮਾਝੇ 'ਚ ਮਿਲੇ ਹੰਗਾਮੇ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹੁਲਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ 'ਤੇ ਹੁਣ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਇਕਜੁੱਟ ਤੇ ਇਕਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਢੁੱਡੀਕੇ ਰੈਲੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਇਹ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅਤਾ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ ਨਾਲ ਤੀਜਾ ਮੋਰਚਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਂਦ ਦੀ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਝਲਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ (ਬਸਪਾ) ਦੇ ਵੀ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਮੁਖੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਆਗੂ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਈ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਆਸੀ ਤਵਾਜ਼ਨ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਖਾਸ ਕਰ ਦੁਆਬਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਬਸਪਾ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਆਧਾਰ ਹੈ।

ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ 'ਚ ਸਿਆਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਾਲਵੇ ਦੇ 70 ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੱਧੇ ਹਲਕੇ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਚੰਗਾ ਰਸੂਖ਼ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ ਤੇ ਬਸਪਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ। ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤੀਜਾ ਮੋਰਚਾ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਨਿਜ਼ਾਮ ਬਦਲਣ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਲਿਆਉਣ ਸਮੇਤ ਸੋਹਰਤ ਤੇ ਫੋਕੀ ਟੌਹਰ ਵਾਲੇ ਸਿਆਸੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦਿਤੇ ਗਏ ਨਾਹਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਬੀਬੀ ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ (ਡਾ.)

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਨੀ ਧੂੜ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ)

ਪ੍ਰੋ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ

ਸ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੌਂ

ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ

ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਸ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ

ਸ਼੍ਰੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ

ਸ. ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ

ਸ. ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ

ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ (ਮਿਲਵਾਕੀ)

ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ

ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

ਸ. ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁਰਾ

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਸ਼੍ਰੀ ਹੈਪੀ ਹੀਰ

ਖਾਲੜਾ ਹੱਤਿਆ ਕੇਸ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲੜਾ ਨੂੰ ਸਤੰਬਰ 1995 ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਛੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਹਾਲ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਖਾਲੜਾ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਖਾਤਮਕ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਸਨਾਖਤ ਬੇਹਰਮਤੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ.), ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਏ.ਐਸ.ਆਈ.), ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ), ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਝਬਾਲ), ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਦੋਵੇਂ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਸਟਿਸ ਪੀ. ਸਦਾਸ਼ਿਵਮ ਤੇ ਬੀ.ਐਸ. ਚੌਹਾਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਕੈਦ

ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ 24 ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਖਾਲੜਾ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। 50 ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਚ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਸ਼ਮਦੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਖਾਲੜਾ ਦੇ ਅਗਵਾ ਤੇ ਬਾਣੇ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਤੱਥ ਭਰਪੂਰ ਹਾਲਤ 'ਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਇਹ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੀੜਤ ਦੀ ਹੋਣੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਮੋਹਨ ਜੈਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਛੋਟ ਜਾਂ ਰਾਹਤ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨਿਆਂਤੰਤਰ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪੁਲਿਸ ਵਧੀਕੀਆਂ ਜਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਹੱਥਲੇ ਕੇਸ 'ਚ ਹੋਇਆ, ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਖੋਰੇ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਦਮਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੋਵੇਗਾ।" ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਘਿਨੌਣਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ, ਸਤਨਾਮ, ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਤੇ ਜਸਬੀਰ ਦੀ 7-7 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਉਮਰ ਕੈਦ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ 16 ਅਕਤੂਬਰ, 2007

ਭਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲੜਾ

ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੀ ਮੁਕ ਦਰਸਕ ਬਣ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਨਿਆਂ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸੱਚ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਖਾਲੜਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ

ਖਤਰਾ ਸੀ ਤੇ ਉਪਰੇ ਬੰਦੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖਾਲੜਾ ਪੁਲਿਸ ਤੰਤਰ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦਬਾਅ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪੀੜਤ ਦੀ ਪਤਨੀ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗੋਲਿਆ। ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਨਾਪਾਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਗਏ। ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਡਰਾ-ਧਮਕਾ ਕੇ, ਤੰਗ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਕੇ ਗਵਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਫਸਾਇਆ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਤੋਲ ਪਰਖ ਕੇ ਸੁਣਾਏ ਫੈਸਲੇ 'ਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਉਦਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲੇ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਲਈ ਉਦਾਰਤਾ ਦਿਖਾਉਣੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਨਾਲ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਭਰੋਸਾ ਉੱਠ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਰਗ ਦੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਵੱਟਾ ਲੱਗਾ ਹੈ।

JR Brothers, LLC

Greenwood, IN 46143

ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਅਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਨਿਊ ਜਰਸੀ, ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ, ਕਨੈਕਟੀਕਟ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ, ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ ਰੂਟ। ਬਹੁਤੇ ਗੇੜੇ ਇੰਡੀਆਨਾ ਤੋਂ ਨਿਊ ਜਰਸੀ-ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਵਿਚਾਲੇ

ਵੀਕਐਂਡ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਘਰ ਅਦਾਇਗੀ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ

Ph:317-534-5136, Cell:317-702-2803

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

AMERICAN AIR,
CONTINENTAL AIR

JET AIRWAYS
DELTA, AIR INDIA,
KLM, LUFTHANSA.

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

India \$545
London \$250

Best Way Travels & Tour Inc.

Since 1975

6353 N Claremont
(Corner of Devon & Claremont)
Chicago, IL 60659

Best Fares For India/
Pakistan.
Europe 50% Discount
Business Class.

Ph:773-465-4949, Fax:773-465-8599

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies
and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

Matrimonials

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Seeking a suitable Jatt Sikh match in US for a 24 year old, Dentist niece in India, Contact at skgurdeep7@gmail.com.

Parents seek US citizen Jatt Sikh boy in Medical profession for Jatt Sikh, 27, 5'-7" MBBS girl, preparing for USMLE, 1st step cleared. Call:510-304-9292 or e-mail: jassi@jassigill.com

Wanted US/Canadian/UK/ Australian citizen match for Amritdhari Sidhu girl from educated urban family in India, 5.4, 23 yrs, doing MSc Biochem. Call: 850-225-6388 in the US or email: sukhsssohi@yahoo.com

ਸੁੰਦਰ ਸੈਣੀ ਲੜਕੇ 24 ਸਾਲ, ਬੀ. ਐਸ. ਸੀ. ਨਰਸਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਯੋਗ ਸੁਸ਼ੀਲ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ। ਜਾਤ ਗੋਤ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ। ਫੋਨ ਨੰਬਰ 408-518-2031 ਜਾਂ email: gsaini125@gmail.com 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸਾਧੂ ਲੜਕੀ, 24 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5.0', ਬੀ ਐਸ ਨਰਸਿੰਗ ਲਈ ਯੋਗ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ/ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਿਟੀਜ਼ਨ, ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ, ਜਾਂ ਪੀ ਆਰ ਹੋਲਡਰ 510-300-7682 ਜਾਂ 91-99155-50180 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ।

ਬੀ.ਕਾਮ ਤੇ ਬਿਜਨਸ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਵਿਚ ਡਿਪਲੋਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇਕ ਚੰਗੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਜਾਬ ਕਰਦੀ 28 ਸਾਲਾ, 5'6" ਖੂਬਸੂਰਤ ਰਵੀਦਾਸੀਆ ਲੜਕੀ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਅਸ਼ੋਕਾ ਹੋਟਲ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗਜਟਿਡ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਅਤੇ ਮਾਮਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ 559-495-9871 ਜਾਂ ਈਮੇਲ ਕਰੋ: kashmirkaur67@gmail.com

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Suitable match for 29/5'-9" cleanshaven, slim, Ramgarhia Sikh boy, Software Engineer well settled in US. Caste no bar. Call: 425-307-1050; Email: biodata/photo: psingh03850@gmail.com

ਪਿੰਡ ਬੋਦਲਾਂ 'ਚ ਕਬੱਡੀ ਮੇਲਾ 9 ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ: ਪਿੰਡ ਬੋਦਲਾਂ (ਗਰਨਾ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਚ 9 ਤੋਂ 11 ਦਸੰਬਰ ਤਕ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਿੱਪਲ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਪਿੰਡ ਬੋਦਲਾਂ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਸਦੇ ਗਰਾਈਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਨਾਮੀ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮਾਂ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਜੋਹਰ ਦਿਖਾਉਣਗੀਆਂ। ਕਬੱਡੀ ਮੇਲੇ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਿੱਪਲ ਨਾਲ ਫੋਨ 91-94658-40175 ਜਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੋਦਲਾਂ ਫੋਨ 360-281-2624 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Satwant Kaur Takk

Lose Weight Feel Great

All Herbal, American Doctors' formulated and Guaranteed Results

ਅਮਰੀਕਨ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਜੜੀ ਬੂਟੀਆਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਨਤੀਜੇ

Before: 165 Lbs.
After: 125 Lbs.
Lost 40 Lbs.

Business Opportunity

International Company looking for serious people to work from home-part time or full time. Great earning potential, full training and support provided. To attend training in your area.

For more info. call:

Sukhpreet Kaur Indiana

Ph:317-884-3557

Sharanjeet Kaur

Ph:317-332-1387

spkaurus@yahoo.co.in - www.shopherbalife.com/skaur

ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਥੇ ਸ਼ਾਮਬਰਗ ਦੇ ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ ਬੈਂਕ੍ਰਿਟ ਹਾਲ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਸਬ ਚੈਪਟਰ ਦੇ ਗਠਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਈ ਬੀਬੀ ਅਲਕਾ ਲਾਂਬਾ ਦਾ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਚੈਪਟਰ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਮੌਕੇ ਸ਼ਾਮਬਰਗ ਸਿਟੀ ਦੇ ਮੇਅਰ ਅਲ ਲਾਰਸਨ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਸੰਭਾਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਮੂਰਤੀ ਗੈਸਟ ਆਫ ਆਨਰ ਸਨ। ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀ

ਆਇਆਂ ਆਖਦਿਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਵਿਕਰਾਂਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਲੋਂ ਜਿਥੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਉਥੇ ਆਪਣੀ ਜੰਮਣ ਭੋਇਂ ਯਾਨਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿਚ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ, ਯੂ ਐਸ ਏ ਦੇ ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰ ਸਮੀਰ ਖਾਜਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਦੀਪ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਲਈ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਚੈਪਟਰ ਦੇ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਚੈਪਟਰ ਦੇ ਰਸਮੀ

ਗਠਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਵੇਂ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਚੈਪਟਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਥਾਨਕ ਇਕਾਈ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਹੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਬੀਬੀ ਅਲਕਾ ਲਾਂਬਾ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਯੁਵਾ ਵਰਗ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬੀ ਅਲਕਾ ਲਾਂਬਾ ਨੂੰ 2007 ਵਿਚ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਕੱਤਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਮਹਿਲਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਰਟੀ ਅਹੁਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਹ 'ਗੋ ਇੰਡੀਆ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ' ਦੇ ਆਨਰੇਰੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖੈਰਾਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਮੇਅਰ ਅਲ ਲਾਰਸਨ ਨੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ

ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਅਮਨਮਈ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਮੂਰਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸੱਤੀ ਸਤਵਿੰਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗੀਤਮਈ ਤਰਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨੱਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਯੂ ਆਈ ਸੀ ਦੀ ਭੰਗੜਾ ਟੀਮ ਨੇ ਵੀ ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਚੰਗੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਏ। ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਲਈ ਸਵਾਦੀ ਖਾਣੇ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਸੀ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ

ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਕੱਤਰ ਲਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੁਲਤ, ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅੰਜੂ ਕਟਿਆਲ, ਅਰਵਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਾਹੂ ਅਤੇ ਅਵਿੰਦ ਗਾਖਲ ਨੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ-ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਹੈਰੀਟੇਜ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ, ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਅਮੈਰਿਕਨਜ਼, ਜਾਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬੀ

ਅਮੈਰਿਕਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ, ਇੰਡੀਅਨ ਅਮੈਰਿਕਨ ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਆਦਿ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ 24 ਕਰੋੜ ਦੇ ਘਾਟੇ ਲਈ ਬਾਦਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ:ਕੈਪਟਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ 'ਪੰਜਾਬ ਬਚਾਓ ਯਾਤਰਾ' ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਉਤਸ਼ਾਹ 'ਚ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੱਤਾ 'ਚੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਹਲੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬ ਬਚਾਓ ਯਾਤਰਾ' ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰੈਲੀ ਤੋਂ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ

ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਹੋਏ 24 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਘਾਟੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲੁੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਪਰ ਤਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਵਪਾਰਕ, ਸਨਅਤੀ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਨਅਤ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਵਪਾਰੀ ਵਰਗ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਬਚੇ, ਨਾ ਗਰੀਬਾਂ, ਨਾ ਵਪਾਰੀਆਂ, ਨਾ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸਾ ਦਵਾਇਆ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਉਣ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਬਾਹ ਹੋ ਰਹੀ ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸਹੂਲਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਬਚਾਓ ਯਾਤਰਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਤੇ ਹੰਕਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਏਗੀ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ 'ਤੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰਾਂ 'ਤੇ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਆਉਣ 'ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 2022 ਤੱਕ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ

ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਧ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ, ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਫੰਡ ਕਾਇਮ ਕਰੇਗੀ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਹੱਥੀਂ ਲੈਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਲੁੱਟ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਦੁੱਖ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵੀ 24 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਘੱਟ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਇੱਥੇ ਇਹ ਪੈਗਾਮ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਹੀ ਬਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿਓ। ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਹੱਦਾਂ-ਬੰਨ੍ਹੇ ਟੱਪ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਕਰਨ ਤੇ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।

ਸੰਤ ਹਰਖੋਵਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਰਸੀ 'ਤੇ ਸਮਾਗਮ 20 ਨੂੰ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰਖੋਵਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਰਸੀ ਆਉਂਦੀ 20 ਨਵੰਬਰ, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਅਰੰਭ 18 ਨਵੰਬਰ, ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਭੋਗ 20 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਪਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹਰਖੋਵਾਲ ਇਲਾਕਾ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ 847-358-1117 ਉੱਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ 'ਚ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਿਵਸ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਲੰਬੇ ਐਤਵਾਰ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਸੇਵਕਾਂ ਵਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਾਲਾਨਾ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੀ-ਸ਼ਰਟਾਂ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਸੰਵਾਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਜਥੇ ਦੇ ਮੌਢੀ ਸ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਦੱਸ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਉਦਮ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਸ ਯਤਨ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਵਾਧੂ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਘਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਘਾਹ-ਬਗੀਚਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਰਫ ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਰੱਖ

ਰਖਾਓ ਤੱਕ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਕੋਈ ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਬਚਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ. ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਜੈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਸ. ਓਕਾਰ ਸਿੰਘ ਲੈਲ, ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਅਤੇ ਓਕਾਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਨਾਂ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹ ਸੱਜਣਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੰਸਰਾ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਵਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਦਿਹਾੜੇ ਨਵੰਬਰ 1984 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਿੱਖ

ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਜਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਫਿਲਮ ਵੀ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਵੰਬਰ 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਏ ਸਿੱਖ

ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੱਡਬੀਤੀ ਇਕ ਟੀ ਵੀ ਚੈਨਲ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਦੱਸੀ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਕਥਾ ਵਿਆਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਭਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ।

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਹੱਲ ਆਯੁਰਵੈਦ ਦੇ ਸੰਗ

ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਕਤ ਲਈ ਸਿਹਤ ਰੀਯੋਗ ਕੋਰਸ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਤਿੱਲਾ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ)

ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਅਨੰਦ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ-ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸ਼ੁਗਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਾਰਨ।

ਹਿਰੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ

ਮੋਟਾਪਾ ਘਟਾਓ

ਸਿਹਤ ਬਣਾਓ

ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਬੜਨਾ

ਸ਼ੁਗਰ ਕੰਟਰੋਲ

ਇਸਤਰੀ ਰੋਗ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਾਰਮੇਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਸਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ) ਤੇਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ ਵਰਗੀ ਤਾਕਤ ਦੁਬਾਰਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰੋ।

ਪੂਰਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਡਾ. ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਓਬਰੋਈ
ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਰਤਨ
ਰਜਿ. ਨੰ. 59/AY/PB.

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭੈੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਾ ਰਹਿਣਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਮਸਾਨੇ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਣਾ, ਖੂਨ ਨਾ ਬਣਨਾ, ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੀਂਦਿਆਂ ਸੁੱਕਦੇ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਤਮਾਮ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜਮਾਈ ਹੋਈ ਦਵਾਈ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ ਤੇਲ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਸੁਪਨਦੋਸ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਗਏ ਗੁਜ਼ਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

Surajvanshi Pharmacy (R)

MANUFACTURE & EXPORTER OF HERBAL PRODUCTS

25, New Model Town, Jalandhar (Punjab) INDIA.

Contact : Dr. Shweta Oberoi E-mail : shweta077@yahoo.com

Mobile : 98155-33933 Fax : 0091-181-5062627

12 Oct., 2011 new flight to Amritsar by London
Wed-Fri. Sun from US-Canada

Punjab Super Travels

Cheap Fares to Delhi-Amritsar

Check cheap ticket to
London-Nairobi or Worldwide

Delhi-Mumbai-Hyderabad-Bengaluru-Kolkotta-
Pune-Goa-Chennai-Cochin-Trivandrum-Coimbatore-
Amritsar-Ahmedabad-Agra-Jaipur-Chandigarh

Texas
832-213-6303

Atlanta
770-687-2228

Washington
703-349-1717

Toll Free
855-855-1445

Coming soon - www.punjabsupertravels.com
E-mail us ipunjabtravel@gmail.com

Law Office of Navdeep S. Jhaj

Immigration Law Attorney

General Legal Practice

Navdeep S. Jhaj

Member, American Immigration
Lawyers Association

Estate Planning
Personal Injury
Bankruptcy

ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ
ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

- ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ
- ਜਨਰਲ ਲਾਅ
- ਪਰਸਨਲ ਇੰਜਰੀ
- ਬੈਂਕਰਪਸੀ
- ਐਸਟੇਟ ਪਲਾਨਿੰਗ

1930 W Hubbard, 2nd Floor, Chicago, IL 60622
Voice: 312.404.8893, Fax: 312.243.2277

email: navjhaj@me.com

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
ਜੋਰਦਾਰ ਮੰਗ 'ਤੇ ਹੁਣ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

- *ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ
- ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
- *ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੋਬ
- ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
- *ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
- *2-3 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ
- ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi
Office: (866) 933-3038
Balhar S. Ranu Cell: 916-502-7733
Yuba City Ph: 530-383-2785

4585 Pell Dr. Sacramento CA, 95838

ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਜਨੂੰਨ ਅੱਗੇ ਸਿਆਸਤ ਰੁਲੀ; ਪੰਜਾਬ ਖੇਡ ਰੰਗ 'ਚ ਰੰਗਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਬਿਊਰੋ): ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸੰਦ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਮਾਂ ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਜਾਨੂੰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਚਾਲ ਕੋਈ ਬਾਹਲੀ ਕਾਰਗਰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਕਸਬਿਆਂ 'ਚ ਹੋ ਰਹੇ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਮੈਚਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਲੋਕ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ 'ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਵਾਹ' ਦੇ ਹੁੰਮ ਹਮਾ ਕੇ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਵੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਚਰਚਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੈ ਤੇ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਕੌਣ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ। ਕਬੱਡੀ ਮੈਚ ਵੇਖਣ ਲਈ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨਾਂ 'ਚ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੁਣ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਰਸਮੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਕਰੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਉਣੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਉਪਰ ਤਕਨੀਕੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸਕੱਤਰ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 10 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਬਦਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ 15 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਮਾਨਸਾ ਵਿਖੇ ਖੇਡਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਭਾਰਤ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਮੈਚ ਹੁਣ 10 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਦੋਦਾ (ਮੁਕਤਸਰ) ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ

ਕਿ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ 'ਚ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ 14 ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ 4 ਟੀਮਾਂ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਏ ਪੂਲ 'ਚ ਭਾਰਤ, ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਯੂ.ਕੇ. ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਜਰਮਨੀ ਤੇ ਨੇਪਾਲ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਹਨ ਤੇ ਪੂਲ ਬੀ 'ਚ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਅਮਰੀਕਾ, ਇਟਲੀ, ਅਰਜਨਟੀਨਾ, ਨਾਰਵੇ, ਸਪੇਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਰਗ 'ਚ ਭਾਰਤ, ਅਮਰੀਕਾ, ਯੂ.ਕੇ. ਤੇ ਤੁਰਕਮੇਨਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸ. ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 10 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦੋਦਾ ਕਸਬੇ ਵਿਖੇ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.30 ਤੱਕ

ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਕੇ., ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਬਨਾਮ ਜਰਮਨੀ ਤੇ ਭਾਰਤ ਬਨਾਮ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 11 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਨਾਮ ਨਾਰਵੇ ਤੇ

ਅਮਰੀਕਾ ਬਨਾਮ ਸਪੇਨ ਤੇ ਇਲਾਵਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਰਗ 'ਚ ਭਾਰਤ ਬਨਾਮ ਤੁਰਕਮੇਨਿਸਤਾਨ ਮੈਚ ਸ਼ਾਮ 5.30 ਤੋਂ 10.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਖੇਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। 12 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 12.30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕੈਨੇਡਾ ਬਨਾਮ ਨੇਪਾਲ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਬਨਾਮ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਯੂ.ਕੇ. ਬਨਾਮ ਜਰਮਨੀ ਤੇ ਇਲਾਵਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਰਗ 'ਚ ਯੂ.ਕੇ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਮੈਚ ਖੇਡਿਆ

ਜਾਵੇਗਾ। 13 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਦਾ ਦਿਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 14 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 12.30 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.15 ਵਜੇ ਤੱਕ ਅਮਰੀਕਾ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ, ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਬਨਾਮ ਸਪੇਨ, ਇਟਲੀ ਬਨਾਮ ਨਾਰਵੇ ਤੇ ਇਲਾਵਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਰਗ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਤੁਰਕਮੇਨਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ 'ਚ ਮੈਚ ਖੇਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

15 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਮਾਨਸਾ ਵਿਖੇ ਦੁਪਹਿਰ 12.30 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.15 ਤੱਕ ਯੂ.ਕੇ. ਬਨਾਮ ਨੇਪਾਲ, ਭਾਰਤ ਬਨਾਮ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਬਨਾਮ ਜਰਮਨੀ ਤੇ ਇਲਾਵਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਰਗ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਯੂ.ਕੇ. ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ 'ਚ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। 16 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਸ਼ਾਮ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 10.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਇਟਲੀ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ, ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਬਨਾਮ ਨਾਰਵੇ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਨਾਮ ਸਪੇਨ ਤੇ

ਇਲਾਵਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਰਗ 'ਚ ਯੂ.ਕੇ. ਬਨਾਮ ਤੁਰਕਮੇਨਿਸਤਾਨ ਮੈਚ ਖੇਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। 17 ਨਵੰਬਰ ਆਰਾਮ ਦਾ ਦਿਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

18 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਸ਼ਾਮ 5.30 ਤੋਂ ਰਾਤ 10 ਵਜੇ ਤੱਕ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਰਗ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਬਨਾਮ ਅਮਰੀਕਾ ਮੈਚ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਏ ਪੂਲ ਦੀ ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਦਾ ਬੀ ਪੂਲ ਦੀ ਉਪ ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਨਾਲ ਤੇ ਬੀ ਪੂਲ ਦੀ ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਦਾ ਏ ਪੂਲ ਦੀ ਉਪ ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। 19 ਨਵੰਬਰ ਆਰਾਮ ਦਾ ਦਿਨ ਹੋਵੇਗਾ। 20 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਸ਼ਾਮ 4.30 ਤੋਂ 5.30 ਤੱਕ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਰਗ 'ਚ ਤੀਸਰੇ ਤੇ ਚੌਥੇ ਸਥਾਨ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 10.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਰਗ ਦਾ ਫਾਈਨਲ ਤੇ ਫਿਰ ਪੁਰਸ਼ ਵਰਗ ਦਾ ਫਾਈਨਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਜਲੌਲ ਸਾਹਮਣੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਫਿੱਕੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਦੂਜੇ ਪਰਲਜ਼ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਕਬੱਡੀ 2011 ਦੇ ਲੀਗ ਮੈਚ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਖੇਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਜਾਦੂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸਟੇਡੀਅਮ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਇਕੱਠ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਪਾਸ ਲੈਣ ਦੀ ਹੋੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਤੇ ਵੈਸਟ ਇੰਡੀਜ਼ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਟੈਸਟ ਮੈਚ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕ ਟੀ.ਵੀ. ਉਪਰ ਕਬੱਡੀ ਮੈਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਸਕਰੀਨਾਂ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਦਿਲ ਖਿੱਚਦੇ ਮੈਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਫਰੀਦਕੋਟ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਢੁੱਡੀਕੇ, ਰੂਪਨਗਰ ਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਇਕੱਠ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਖੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕੱਠ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਟੇਡੀਅਮ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਕੰਧ ਦੇ ਨਾਲ ਬੱਸਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਉਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਕਬੱਡੀ ਮੈਚਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ।

ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਮੈਚਾਂ ਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਐਲ. ਮੈਚਾਂ ਵੇਲੇ ਟਿਕਟਾਂ ਲਈ ਮਾਰੇ-ਮਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਖੇਡੇ ਇਕ ਰੋਜ਼ਾ ਮੈਚ ਦੌਰਾਨ ਮੁਹਾਲੀ ਸਟੇਡੀਅਮ ਦਾ ਇਕ ਚੌਥਾਈ ਹਿੱਸਾ ਖਾਲੀ ਪਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਹੁਣ ਕਬੱਡੀ ਮੈਚਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਟੇਡੀਅਮਾਂ ਵਿਚ ਤਿਲ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਮੈਚਾਂ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕਬੱਡੀ ਮੈਚਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਲੈਣ ਦੀ ਹੋੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਵਧਦੇ ਇਕੱਠ ਕਾਰਨ ਸਟੇਡੀਅਮ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਛਾਉਣੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਬੱਡੀ ਹੁਣ ਹਾਈ-ਟੈਕ ਖੇਡ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਮੈਚਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਟੀ.ਵੀ. ਉਪਰ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਸਵੀਂ ਰੋਡ ਨੂੰ ਮੁੜ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਰੀਪਲੇਅ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਮੈਚ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਫਲੱਡ ਲਾਈਟਾਂ ਹੇਠ ਖੇਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਕੋਰ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਅੰਕ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਤੀਜੇ ਅੰਪਾਇਰ ਵੱਲੋਂ ਟੀ.ਵੀ. ਰਿਪਲੇਅ ਨਾਲ ਅੰਕ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਟੈਂਟੂ ਹੋਏ ਮਕਬੂਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਮੈਚਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਿਥੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਫਸਵੇਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਾਂ 'ਤੇ ਖੁਣਵਾਏ ਟੈਂਟੂ ਵੀ ਖੂਬ ਮਕਬੂਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ, ਕੈਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਨਾਰਵੇ, ਇਟਲੀ, ਅਮਰੀਕਾ ਟੀਮਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 8-10 ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਟੈਂਟੂ ਬਣਵਾਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ, ਚੀਤੇ, ਖੰਡਾਂ, ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਦੇ ਟੈਂਟੂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਕ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟੈਂਟੂ ਵਾਲੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ

ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਜਿਥੇ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਟੈਂਟੂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ। ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡੌਲਿਆਂ, ਛਾਤੀਆਂ ਤੇ ਧੌਣਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਟੈਂਟੂ ਖੁਣਵਾਏ ਹਨ।

ਯੋਗ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਨੇ ਵੀ ਢੁੱਡੀਕੇ ਵਿਖੇ ਮੈਚ ਦੌਰਾਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਧਾਵੀ ਮੰਗਾ ਮਿੱਠਾਪੁਰੀਆ ਦਾ ਟੈਂਟੂ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ। ਮੰਗਾ ਮਿੱਠਾਪੁਰੀਆ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਡੌਲਿਆਂ 'ਤੇ ਟੈਂਟੂ ਖੁਣਵਾਏ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੇ ਧੱਕੜ ਧਾਵੀ ਦੁੱਲਾ ਸੁਰਖਪੁਰੀਆ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ

ਡੌਲੇ 'ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਖੁਣਵਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਧਾਵੀ ਕਿੰਦਾ ਬਿਹਾਰੀਪੁਰੀਆ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ ਡੌਲੇ 'ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਖੁਣਵਾਇਆ ਹੈ।

ਇਟਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਾਵੀ ਬਿੱਟੀ ਪੁਰੇਵਾਲ ਨੇ ਡੌਲੇ 'ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਗਿੱਦੀ 'ਤੇ ਖੰਡਾ ਖੁਣਵਾਇਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਜਾਵੀ ਮੰਗਤ ਸਿੰਘ ਮੰਗੀ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਡੌਲੇ ਉਪਰ ਖੁਦ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਅਤੇ ਖੰਡਾ ਖੁਣਵਾਇਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਖਿਡਾਰੀ ਜੌਨੀ ਟੈਂਟੂ ਕਿੰਗ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਟੈਂਟੂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਕਬੂਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੰਨੀ ਕੰਧੋਲਾ ਨੇ ਪੂਰਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਟੈਂਟੂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੰਨੀ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਬਾਜ਼, ਡੌਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸ਼ੇਰ, ਖੰਡਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਤੇ ਧੌਣ 'ਤੇ ਵੀ ਟੈਂਟੂ ਖੁਣਵਾਇਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਈ-ਕਈ ਟੈਂਟੂ ਖੁਣਵਾਏ ਹਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਟੈਂਟੂ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਘੱਟ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿਚ ਹੋਰਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਟੈਂਟੂ ਦੇਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਵੀ ਟੈਂਟੂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਗੀ ਹੈ। ਟੈਂਟੂ ਖੁਣਵਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਇਕ ਵੱਡਾ ਵਪਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ-ਇਕ ਟੈਂਟੂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਟੈਂਟੂ ਬਣਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਚਾਰ ਖਿਡਾਰੀ ਡੋਪ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਡੋਪ ਟੈਸਟ ਪਾਜ਼ੀਟਿਵ ਪਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 'ਚੋਂ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਖੇਡ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਐਂਟੀ ਡੋਪਿੰਗ ਡਿਸਪਲਨਰੀ ਪੈਨਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਮੈਚਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 12 ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਡੋਪ ਟੈਸਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਦੋ, ਜਰਮਨੀ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਕ-ਇਕ ਖਿਡਾਰੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਮੂਨਾ ਪਾਜ਼ੀਟਿਵ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਂਟੀ ਡੋਪਿੰਗ ਏਜੰਸੀ (ਨਾਡਾ) ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਹਿਲਾਂ

ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਕਤ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 7 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 'ਬੀ' ਸੈਂਪਲਿੰਗ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਡੋਪ ਮੁਕਤ ਸਾਬਿਤ

ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਡੋਪ ਟੈਸਟ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 153 ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਡੋਪ ਟੈਸਟ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡੋਪ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਟੀਚੇ ਨੂੰ

ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਦੀ ਡੋਪ ਕੰਟਰੋਲ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਡੋਪ ਟੈਸਟਾਂ ਦੌਰਾਨ ਚਾਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਡੋਪਿੰਗ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮੇਟੀ ਹੋਰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ (ਤਰਨਤਾਰਨ) ਵਿਖੇ ਖੇਡਣ ਵਾਲੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਸਮੇਤ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 72 ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਡੋਪ ਟੈਸਟ ਲਏ ਗਏ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਈਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਖਿਡਾਰੀ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਦੋ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਜਰਮਨੀ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਖਿਡਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਡੋਪ ਕੰਟਰੋਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਡਾ. ਮੁਨੀਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਾਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਡੋਪਿੰਗ

ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮੇਟੀ ਹੋਰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਂਟੀ ਡੋਪਿੰਗ ਏਜੰਸੀ (ਨਾਡਾ) ਤੇ ਡੋਪ ਕੰਟਰੋਲ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਡੋਪ ਕੰਟਰੋਲ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰੇ ਰਹੇ ਵਲੰਟੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਚੌਕਸੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਢਿੱਲ-ਮੱਠ ਨਾ ਵਰਤਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਮੁਨੀਸ਼ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਰ ਖਿਡਾਰੀ ਦਾ ਇਕ ਵਾਰ ਡੋਪ ਟੈਸਟ ਪਾਜ਼ੀਟਿਵ ਪਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀ ਸੈਂਪਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਂਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਦੌਰਾਨ ਸਾਰੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਡੋਪ ਟੈਸਟ ਨਾਡਾ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਡੋਪ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ।

ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਵਿਚ ਸਜਿਆ 32ਵਾਂ ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ

ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ: ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਪਿਛਲੇ 31 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਇਥੇ ਸਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਇਕ ਹੋਰ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਲੰਬੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟਾਇਰਾ ਬਿਉਨਾ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ, ਦੁਪੱਟਿਆਂ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਵਿਚ ਸੱਜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ, ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦੇ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸੁਬਦ ਅਤੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਚਲ ਰਹੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੋਟੀ ਤੇ ਸਰੋਂ ਦੇ ਸਾਗ ਜਾਂ ਗੰਨੇ ਦਾ ਤਾਜਾ ਰਸ ਛਕਣ ਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ-ਪਰਦੇਸ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰਜਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੁਰੋ-ਨੇਤਿਓਂ ਆਈਆਂ, ਸੁਬਦ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ, ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ-ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਵੰਡਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗਾ ਹੀ ਸੀ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਕਿਸੇ ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਵਖਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਂ ਇਹ ਜਰੂਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਸਭ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੀਂਹ-ਕਣੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸਭ ਅੰਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਬਚਾਅ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮੀਂਹ ਨੇ ਵੀ ਬਥੇਰੀ ਬੇਸਵਾਦੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਲੜਾਈ-ਝਗੜੇ ਨੇ ਵੀ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਅੰਦੇਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ

ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਸੀ।

ਹਰ ਸਾਲ ਵਾਂਗ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ

ਹਾਲਾਤ ਉਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮੁਖ ਸੁਰ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਉਤੇ

ਸ਼ਾਮ ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਮੁਖ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਦੀਵਾਨ ਸਜਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕੀਰਤਨੀ, ਰਾਗੀ, ਢਾਡੀ ਅਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਏ ਭਾਈ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ (ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਭਰਾ) ਅਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਆਗੂ ਡਾ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਥਕ

ਹੋ ਚੁਕੇ ਬਾਦਲਸ਼ਾਹੀ ਕਬਜ਼ੇ ਉਤੇ ਹੀ ਕੇਂਦਰਿਤ

ਰਹੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬਵਾਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਤੋਤਨ ਦੀਆਂ ਤਰਕੀਬਾਂ ਦੀ ਖੂਬ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਅਮਰੀਕੀ ਮੁਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਕੁਝ ਆਗੂ ਵੀ ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਅਖੰਡਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਚੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਖੋਲੇ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਜਾਈ ਗਈ ਪਾਲਕੀ ਉਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਮੁਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਚੌਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸਜੇ ਹੋਏ ਸਨ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਰੀਹਾ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਸਾਂਝ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਏ, ਰਫ਼ਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਲੈ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪਾਲਕੀ ਤੇ ਤਾਬਿਆ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਿਚ ਖਿਚੋਤਾਣ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਰੀਹਾ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਚਿਹਾ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਮੁਖ ਫਲੋਟ ਦੇ ਪਿਛੇ ਵਖ ਵਖ ਗੁਰੂਘਰਾਂ, ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਫਲੋਟ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਸਮੇਤ ਵਖ ਵਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਅਤੇ ਖਾਤਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਗੁਤਕਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਗਤਕੇ ਦੇ ਜੋਹਰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਚੰਭਿਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਭਾਂਤ-ਸੁਭਾਂਤੇ ਲੰਗਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਇਸ ਵਾਰ ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸਟਾਲ ਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ 'ਅਖੌਤੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਤਕ' ਨਾਮੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਗਰੁਪ ਵਲੋਂ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸਟਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਦੁਰ-ਦਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਅਤੇ ਕੋਠੇਡਾ ਤੋਂ ਆਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਡੇਰਾਵਾਦ ਵਿਰੁਧ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ।

1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ 13 ਨੂੰ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਇਕ ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ ਆਉਂਦੀ 13 ਨਵੰਬਰ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੈਂਪ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 3 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੂਨ 1984 ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਵੰਬਰ 1984 ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਵਹਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਖੂਨ ਵਹਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਇਕ ਬੁਲਾਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ "ਸਿੱਖ ਜੈਨੋਸਾਇਡ 1984" ਨਾਂ ਦੀ ਮਾਨਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀ

ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ 1984 ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਮਿੰਟ ਦਾ ਮੌਨ ਜ਼ਰੂਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਵਹਾਏ ਖੂਨ ਦਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇਸ ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਸਭ ਨੂੰ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓ ਨਾਲ ਫੋਨ 815-557-4991 ਜਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨਾਲ ਫੋਨ 708-288-2426 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਟੈਕਸਸ 'ਚ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਸਪੀਡ ਹੱਦ ਵਧੀ

ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਰਕ): ਟੈਕਸਸ ਸਟੇਟ ਨੇ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਸਪੀਡ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਸਪੀਡ ਦੀ ਹੱਦ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਲਈ 70 ਮੀਲ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਈਵੇਅ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਦਿਨ ਵੇਲੇ 70 ਮੀਲ ਅਤੇ ਰਾਤ ਸਮੇਂ 65 ਮੀਲ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟੇ ਦੀ ਸਪੀਡ ਹੱਦ ਸੀ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਹੁਣ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦੀ ਸਪੀਡ ਲਿਮਿਟ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ।

ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਭਾਵੇਂ ਤੁਰੰਤ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਜੇ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇ ਜਾਂਦੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਰਫਤਾਰ ਹੱਦਾਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਫਰੀਵੇਅ ਉਤੇ ਸਪੀਡ ਦੀ ਹੱਦ 70 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 75 ਮੀਲ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ 2013 ਤੱਕ ਹੋਣ ਦੀ ਹੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 12 ਨਵੰਬਰ 2011

ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਦੀ 'ਸਾਂਝ ਕੀ ਬੋਲਾ'

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ 'ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਜੀਹੀ ਮੁਲਕ' (ਮੈਸਟ ਫੇਵਰਡ ਨੇਸ਼ਨ-ਐਮ.ਐਫ.ਐਨ.) ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਵਾਮ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਹੈ। 1947 ਦੇ ਵੰਡਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜੇ ਤੱਕ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਪਾਰ ਉਸ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਿਆ ਜਿਸ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਇਹ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਸਿਆਸੀ ਹੀ ਸਨ। ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ 1948 ਤੋਂ 1965 ਤੱਕ ਵਪਾਰ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਦੁਵੱਲੇ ਸਮਝੌਤੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਰ 1965 ਦੀ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਸਮਝੌਤੇ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਫਿਰ 1971 ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਈ ਇਕ ਹੋਰ ਜੰਗ ਨੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤੇ। ਰਹਿੰਦੀ ਕਸਰ 1980ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਚੱਲੇ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਨੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1990ਵਿਆਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਿਆਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਜਿਹਾ ਭਖਿਆ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸਬੰਧ ਸੁਫਨਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਲੱਗਣ ਪਿਆ। 1990ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਰਲੇਵੇਂ ਵੀ ਹੋਏ, ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਕਰਕੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ 1999 ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗ (ਕਾਰਗਿਲ) ਦੀ ਹੋਣੀ ਨੇ ਆਣ ਘੇਰਿਆ।

ਘੋਖ-ਪੜਤਾਲ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤਣਾਅ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਨੁਕਸਾਨ ਇਕੱਲੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਾਰ ਪਾਈ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਸ ਵੇਲੇ 70 ਫੀਸਦੀ ਵਸਤਾਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਵਸਤਾਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਨ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੁੱਲ 1800 ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਸੌ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਹੀ ਵਪਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੁਵੱਲਾ ਵਪਾਰ ਮੁੰਬਈ-ਕਰਾਚੀ ਬੰਦਰਗਾਹ, ਅਟਾਰੀ-ਵਾਹਗਾ ਸਰਹੱਦ ਸੜਕ ਰਸਤੇ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਲਾਨਾ ਵਪਾਰ ਤਕਰੀਬਨ 2.6 ਅਰਬ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਕੁ ਵਪਾਰ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੁਬਈ ਰਸਤੇ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕਣਕ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਮਸਾਲੇ, ਦਵਾਈਆਂ, ਰਸਾਇਣ, ਆਟੇ ਮੋਬਾਇਲ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ ਸਿੱਧਾ ਸੜਕ ਅਤੇ ਰੇਲ ਰਸਤੇ ਲਾਹੌਰ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਮਜੀਠ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਸੁੱਕੇ ਮੇਵੇ ਦੇ ਵਪਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਲੀਨੀ ਤੇ ਗਰਮ ਮਸਾਲੇ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਵਪਾਰ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਭੁਆਰੇ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਵਪਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਸਾਈਕਲ ਸਨਅਤ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਕਾਫੀ ਪੁਰਜੇ ਅਤੇ ਸਿਲਾਈ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੇ ਪੁਰਜੇ ਦੁਬਈ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਰੋੜਾਂ ਡਾਲਰਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਜਿਪਸਮ, ਖੰਡ, ਸੀਮਿੰਟ, ਸ਼ੁੱਕਾ ਮੇਵਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ 'ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਜੀਹੀ ਮੁਲਕ' (ਐਮ.ਐਫ.ਐਨ.) ਦਾ ਦਰਜਾ 1996 ਵਿਚ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਜੀਹੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਵੇ ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਦੱਸਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਦਰਜਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਨੈਗੇਟਿਵ ਸੂਚੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਦੁਵੱਲਾ ਵਪਾਰ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਮਾਨ ਸੜਕ ਤੇ ਰੇਲ ਰਸਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸਸਤਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਜੀਹੀ ਮੁਲਕ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੱਟੜ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਵਪਾਰੀਆਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲੱਗਣੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ, ਕੱਟੜ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਨੂੰਨੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁਣਗੀਆਂ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਧੇਰੇ ਪੀਡਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਰਾਬਤਾ ਬਣੇ। ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮੋੜਾ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਉਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਟੇਟ, ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਆਵਾਮ-ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਨੂੰਨੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਮੱਕੜ-ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਉਹੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ-ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਤੇ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਤਹਿਤ ਹੋਈਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਦਖਲ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ। ਅਤਿਵਾਦ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਢਾਹ ਲਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਇਹ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਤੱਜਣਾ ਉਸ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਇਉਂ ਕਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਅਤੇ ਅੜਿੱਕਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦਹਾਕੇ ਤੱਕ ਪੁੱਜਿਆਂ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦਾ ਆਵਾਮ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਾਬਤਾ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਇਸ ਲੀਹ ਉਤੇ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ-ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਲਈ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਗਨ ਹੈ। 'ਸਾਂਝ ਕੀ ਬੋਲਾ' ਦੀਆਂ ਇਹ ਘੜੀਆਂ ਹੁਣ ਬਹੁਤੀਆਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੁਕ!

ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਗੱਲ ਵਡਾਰੂਆਂ ਦੀ, ਜਿਹੜਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਠਾਰਾਂ ਤੇ ਉਨੀਆਂ ਨੂੰ।
ਵਸਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੁਰਿਆ, ਸਾਂਝ ਕੋਣ ਹਵੇਲੀਆਂ ਸੁੰਨੀਆਂ ਨੂੰ।
ਕਰਦੇ ਪਰਖ ਨਾ ਇਕੋ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਨੇ, ਗਊ-ਗਧੇ ਤੇ ਪਾਪੀਆਂ ਪੁੰਨੀਆਂ ਨੂੰ।
ਸਾਢੇ ਕੁਤਰੇ-ਪਜਾਮੇ ਨੇ ਧਾਹ ਮਾਰੀ, ਦੇਖ ਪੈਂਟਾਂ ਵਿਚ 'ਟੀ-ਸ਼ਰਟਾਂ' ਤੁੰਨੀਆਂ ਨੂੰ।
ਸੁਕਲਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਝੁਰਦੇ ਸਿੱਖ ਮਾਪੇ, ਸਿਰ ਦੇ ਕੇਸ ਤੇ ਦਾੜੀਆਂ ਮੁੰਨੀਆਂ ਨੂੰ।
ਪੱਗਾਂ ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ 'ਲੋਪ ਹੋਈਆਂ', ਕੁੜੀਆਂ ਤਿਆਗਾਂ ਤਾਂ ਗੁੱਤਾਂ ਤੇ ਚੁੰਨੀਆਂ ਨੂੰ।

ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਚੜ੍ਹਦੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਤਰਜੀਹੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਤਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਗੇ ਹੀ, ਇਸ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਜੰਗਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਾਹਵਾ ਵਪਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਜੰਗਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਡੀ ਲੀਹੋਂ ਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਵਿਸਾਹੀ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦੇ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁੜਤਣ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਗਈ। ਹੁਣ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤਾਲਮੇਲ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਆਪਸੀ ਆਵਾਜਾਈ ਵਿਚ ਵੀ ਚੋਖਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਆਵਾਮ ਨੇ ਇਹ ਤਾਲਮੇਲ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਤਾਘ ਵੀ ਵਾਰ ਵਾਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹੁਣ ਵਾਲਾ ਕਦਮ ਇਸ ਤਾਲਮੇਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮੋਕਲਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸੇ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਵਿਚ 'ਟੁੱਟੀ-ਗੰਢੀ' ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।-ਸੰਪਾਦਕ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਵਿਚ ਦੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਹਿਮ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਅਰਥਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਗਹਿਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਤਬਦੀਲੀ 15 ਅਗਸਤ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰੀ ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਰਬਾਦੀ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਡੁੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਤਕਸੀਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵੱਸੋਂ ਅਤੇ ਬੇਹੱਦ ਜਰਖੇਜ਼ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੰਜਾਬ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਤਬਦੀਲੀ

■ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ*

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰੀ ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਵੱਖਰਾ ਸੂਬਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਸੁਹਾਵਣੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਇਲਾਕੇ ਜੋ ਸਨਅਤੀ ਵਿਕਾਸ ਪੱਖੋਂ ਕਾਫੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰਫ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦੇ। 1965 ਅਤੇ 1971 ਦੀਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਜੰਗਾਂ ਅਤੇ 80ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸੰਗੀਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ।

ਦੋਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਅਜੇ ਵੀ ਗ਼ਰੀਬੀ, ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਅਸਾਵੇਂ ਵਿਕਾਸ ਵਰਗੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਾਂ-ਯੁੱਧਾਂ ਉਤੇ ਸਰਮਾਇਆ ਜਾਇਆ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਸੀ ਆਰਥਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪਿਰਤ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਪ੍ਰੋ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਘੁਮਣ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋਵਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਅਧਿਐਨ 'ਇਕਨਾਮਿਕ ਕੋਆਪਰੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਇਨਫਰਾਸਟਰਕਚਰਲ ਲਿੰਕੇਜਿਜ਼: ਵੇ ਅਹੈੱਡ' (ਕਰਿੱਡ, ਜੁਲਾਈ 2010) ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਮਿਲਟਰੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਤੇ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਸਰਮਾਇਆ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਮਿਲ ਕੇ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਐਮ ਆਮਦਨ 875 ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਉਹ ਗ਼ਰੀਬ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਐਮ ਆਮਦਨ 720 ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ 690 ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਗ਼ਰੀਬ ਮੁਲਕਾਂ

ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗ਼ਰੀਬੀ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਅਤੇ ਨੀਵੇਂ ਪੱਧਰ ਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ 175 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ 127ਵੇਂ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 135 ਦਰਜੇ 'ਤੇ ਸੀ। ਪਕਿਸਤਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ 34 ਫ਼ੀਸਦ ਵਸੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਗ਼ਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗ਼ਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵਸੋਂ ਵਿਚ ਕਮੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਚੋਖੀ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਕੇਵਲ 6 ਫ਼ੀਸਦ ਵਸੋਂ ਹੀ ਗ਼ਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਫਲ ਤਜਰਬਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਫਲਤਾ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਦੋਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਭਰਪੂਰ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਦੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹਾਲਾਤ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਸਾਂਝੇ ਅਤੇ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਮੂਲ ਅਧਾਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੈ। ਸਾਲ 2001 ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ (ਜੀ.ਐਸ.ਡੀ.ਪੀ) ਦਾ ਤਰਤੀਬਵਾਰ 27 ਅਤੇ 40 ਫ਼ੀਸਦ ਹਿੱਸਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਕੋਲ ਕੁੱਲ ਕਾਸ਼ਤ ਅਧੀਨ ਰਕਬਾ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਇੰਨੇ ਘੱਟ ਰਕਬੇ ਨਾਲ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਵੱਧ ਝਾਤ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਕਣਕ ਦਾ ਝਾਤ 25 ਕੁਇੰਟਲ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ 42 ਕੁਇੰਟਲ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਝੋਨੇ, ਗੰਨੇ ਅਤੇ ਮੱਕੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਝਾਤ 17 ਕੁਇੰਟਲ, 480 ਕੁਇੰਟਲ ਅਤੇ 24 ਕੁਇੰਟਲ ਸੀ; ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਝਾਤ ਤਰਤੀਬਵਾਰ 37 ਕੁਇੰਟਲ, 538 ਕੁਇੰਟਲ ਅਤੇ 30 ਕੁਇੰਟਲ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਨਰਮੇ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਝਾਤ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਅੱਗੇ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 3.75 ਕੁਇੰਟਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 9.35 ਕੁਇੰਟਲ ਹੈ। ਤਕਨੀਕੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਕੋਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਟੈਰੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 4 ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਝੋਨੇ ਅਤੇ ਕਣਕ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਬਣਾਏ ਕੀਰਤੀਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਰਮੇ ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਖੇਤੀ ਉਪਜ ਦੀ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਕਣਕ, ਝੋਨਾ, ਨਰਮਾ ਆਦਿ ਮੁੱਖ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮੰਡੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਖਰੀਦ ਵੇਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਦੂਜੇ

ਬੰਨੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਜਿਣਸਾਂ ਦੇ ਮੰਡੀਕਰਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਾਫੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਵੇਚੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਿਣਸ ਦੇ ਕੇਵਲ 10 ਫ਼ੀਸਦ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮੰਡੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਖਰੀਦ ਵੇਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਨਅਤੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸਨਅਤੀ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਮੱਰਥਾ ਘੱਟ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸਨਅਤੀ ਇਕਾਈਆਂ ਘਟਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਮੱਰਥਾ ਵਧੀ ਹੈ। ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੰਜਾਬ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕਿਰਤ ਉਤਪਾਦਕਤਾ 3625 ਡਾਲਰ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੇਵਲ 2269 ਡਾਲਰ ਰਹਿ ਗਈ।

ਵਪਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਦੋਵਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਸੀ ਆਰਥਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਖਾਧਾ ਹੈ। ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ 15,000 ਤੋਂ 20,000 ਰੁਪਏ ਕਰੋੜ ਦੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੰਭਾਵਤ ਲਾਭ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਘਾਟਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਮੁੰਬਈ-ਕਰਾਚੀ ਰੂਟ ਰਾਹੀਂ ਮਹਿੰਗੀ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਦੀ ਲਾਗਤ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਇਹ ਵਪਾਰ ਵਾਹਗਾ-ਅਟਾਰੀ ਸੜਕੀ ਆਵਾਜਾਈ ਰਾਹੀਂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਹ ਲਾਗਤ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਸਸਤੀ ਪੈਣੀ ਸੀ। 1948-49 ਵਿਚ 70 ਫ਼ੀਸਦ ਵਪਾਰ ਇਸ ਰੂਟ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਅਤਿ ਦਰਜੇ ਦੀ ਮੂੜਮਤ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੇ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚੋਂ ਵਪਾਰਕ ਵਸਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੰਬਈ ਲਿਜਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਕਰਾਚੀ ਤੋਂ ਫਿਰ ਲਾਹੌਰ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਸਬੰਧ ਠੀਕ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਪਸੀ ਵਪਾਰ ਦਾ ਹੀ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਬਲਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਡਲ ਈਸਟ, ਸੈਂਟਰਲ ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਤੇ ਸਾਰਕ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਵਪਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਾਇਦਾ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਣਸੁਖਾਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੂਝ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਡਰ ਕਾਰਨ ਆਰਥਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਰਮਾਇਆ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਐਮ ਆਮਦਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖਰਚ 27 ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਐਮ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖਰਚ 12.5 ਡਾਲਰ ਸੀ।

ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੋ ਅਜਿਹੇ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚਾ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿਹਤ ਖਰਚਾ ਕੁੱਲ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 14 'ਤੇ)

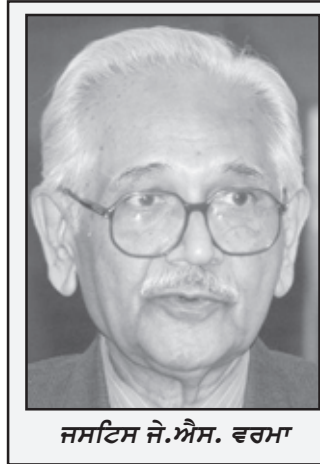
ਮੀਡੀਆ ਬਾਬਤ ਬੇਸਿਰੀ ਸਫ਼ੇਦਪੋਸ਼ੀ ਬਹਿਸ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੀਡੀਆ ਬਾਬਤ ਚਰਚਾ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਰਾਡੀਆ ਟੇਪਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਮਸ਼ਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੀਡੀਆ ਬਾਬਤ ਨਵੀਂ ਚਰਚਾ ਪ੍ਰੈਸ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੁਖੀ ਮਾਰਕੰਡੇ ਕਾਟਜੂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਮੁੜ ਭੱਖੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚ ਅਦਾਲਤ (ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ) ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜੱਜ ਕਾਟਜੂ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਬਾਬਤ ਖਰੀਆਂ-ਖਰੀਆਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਸ ਕੌਂਸਲ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨ ਬਾਪਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ 'ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ' ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਲਤੀਵਾਰ ਲੇਖ ਵਿਚ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਲੋਕ-ਦੋਖੀ ਖਾਸਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਪੱਧਰ, ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਰਵੱਈਏ, 'ਮੁੱਲ ਦੀ ਖ਼ਬਰ' (ਪੇਡ ਨਿਊਜ਼) ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਅਤੇ ਸਨਸਨੀਖੇਜ਼ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨਸ਼ਰ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਨੁਕਾਤਾਚੀਨੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਾਟਜੂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਸਹੇਤੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਹਮਲਿਆਂ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਘਾਤ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਮਾਰਕੰਡੇ ਕਾਟਜੂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਤਿੱਖਾ ਜਵਾਬ ਸਰਵਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਅਤੇ ਨਿਊਜ਼ ਬਰੋਡਕਾਸਟਿੰਗ ਸਟੈਂਡਰਡ ਅਥਾਰਟੀ (ਐਨ.ਬੀ.ਐਸ.ਏ.) ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਜੇ.ਐਸ. ਵਰਮਾ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਆਊਟਲੁੱਕ' ਰਸਾਲੇ ਵਿਚ ਛਪੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੈਸਾ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਐਨ.ਬੀ.ਐਸ.ਏ. ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬੋਬੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬਰੋਡਕਾਸਟਿੰਗ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਐਨ.ਬੀ.ਏ.) ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ਾਬਤ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੈਸ ਕੌਂਸਲ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਛਪਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ-ਰਸਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ-ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ, ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ

ਆਈ ਕਿ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-

ਇਸ ਚਰਚਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ 'ਮੁੱਲ ਦੀ ਖ਼ਬਰ' ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪਹਿਲੀ ਠੋਸ

ਜਸਟਿਸ ਜੇ.ਐਸ. ਵਰਮਾ

'ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ' ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਬਾਬਤ ਪ੍ਰੈਸ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਰਪਟਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਹਨ। ਬੀਤੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਅਧਿਐਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਕੀ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰ' ਵਾਲੇ ਰੁਝਾਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਰੁਝਾਨ ਵਿਚ ਖਰੀਦਦਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਹਾਰਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜੇ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ 'ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ' ਖਰੀਦਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ? 'ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ' ਪਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਉੱਤੇ 'ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ' ਲਗਵਾਉਣ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਬੋਝ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਜਸਟਿਸ ਮਾਰਕੰਡੇ ਕਾਟਜੂ

ਕੀਮਤਾਂ ਬਾਬਤ ਬਹਿਸ ਉੱਤੇ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣਾ ਗਲਬਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮੁੱਚਾ ਮੀਡੀਆ ਆਪਣੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਬਾਬਤ ਪਤਰਚੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਦ ਹਿੰਦੂ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੀ ਇਕ ਪਤਰਾਲੀਆ ਖ਼ਬਰ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ।

ਗੋਆ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪਣਜੀ ਤੋਂ 'ਦ ਹਿੰਦੂ' ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਾਮਤ ਨੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਬਾਬਤ ਤਫ਼ਸੀਲ ਸਮੇਤ ਖ਼ਬਰ ਛਾਪੀ ਹੈ। ਗੋਆ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋਰਾਲਡ ਮੀਡੀਆ ਘਰਾਣੇ ਦਾ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ ਹੈ ਅਤੇ 'ਦ ਹੋਰਾਲਡ' ਨਾਮ ਦਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਛਪਦਾ ਹੈ। ਐਚ.ਸੀ.ਐਨ (ਹੋਰਾਲਡ ਕੋਲਡ ਨੈੱਟਵਰਕ) ਦੇ ਮਾਰਕਟਿੰਗ ਮੈਨੇਜਰ ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਦੇਸਾਈ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮਾਯਾਭੂਸ਼ਨ ਨੇਗਵਾਨਕਰ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨਾਲ ਜੱਗ-ਜਾਹਿਰ ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਯਾਭੂਸ਼ਨ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਰਨਾਰਡ ਕੋਸਟਾ ਵਜੋਂ ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ 86,400 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਸੌਦਾ ਤੈਅ ਹੋਇਆ। ਸੌਦੇ ਮੁਤਾਬਕ

ਕਾਰਵਾਈ ਬੀਤੀ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਧਾਇਕ ਉਮਲੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਉੱਤੇ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹਿੰਦੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਾਪੀਆਂ 'ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ' ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਨਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲਈ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਉਮਲੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਅਰਬਪਤੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਡੀ.ਪੀ. ਯਾਦਵ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾਯਾਫ਼ਤਾ ਵਿਕਾਸ ਯਾਦਵ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ। ਉਹ 2007 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਸੋਲੀ ਤੋਂ 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਲ' ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਜਿੱਤੀ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਮਲੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਨੂੰ 'ਮੁੱਲ ਦੀ ਖ਼ਬਰ' ਛਪਵਾ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਹਿਸਾਬ (21,250 ਰੁਪਏ) ਨਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਮੁਜਰਮ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ' ਛਾਪਣ ਵਾਲੇ 'ਅਮਰ ਉਜਾਲਾ' ਅਤੇ 'ਦੈਨਿਕ ਜਾਗਰਨ' ਬਾਬਤ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਵੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ? ਇਹ ਉਮਲੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਈਮਾਨੀ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਹਨ।

'ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ' ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਬਾਬਤ ਪ੍ਰੈਸ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਰਪਟਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਹਨ। ਬੀਤੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਅਧਿਐਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨ ਤੋਂ

ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਛੋਟੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਕੱਚੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਈ ਦੇ ਟੀਚੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨਾਂ ਸਨਅਤ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੇ ਝੁਕਾਅ ਬਾਬਤ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ 'ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਤ' ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਬਕਾ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨਾ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹੋਣ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਨਸ਼ਰ ਹੋਈਆਂ ਹੀ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। 'ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ਾਬਤ ਵਿਚ ਰੱਖਣ' ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਓਟਣ ਵਾਲੇ ਸਫ਼ੇਦਪੋਸ਼ੀ ਦੀ ਚੁੱਪ ਦਾ

ਸਵਾਲ

ਸੰਵਾਦ

ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ

ਫੋਨ: +91-97811-21873

ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀ 'ਤੇਟ' ਕਾਰਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਵਪਾਰਕ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਤਹਿਤ ਹਰ ਨਿਗੂਣੀ ਗੱਲ ਖ਼ਬਰ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਆਈ ਫਿਲਮ 'ਰਾ-ਵਨ' ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਪੰਜਾਹ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵਪਾਰਕ ਸਮਝੌਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ 'ਦ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਸਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਲਗਾਏ ਹੋਏ। ਇਸ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਖ਼ਬਾਰ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ (ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ) ਨੂੰ 'ਰਾ-ਵਨ' ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਮਸ਼ਕ ਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨਾਲ ਕੀ ਰਾਬਤਾ ਹੈ? ਬੱਚਿਆਂ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹੀ ਇਸਤਿਹਾਰੀ ਹਾਠ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਿਚ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦਾ ਧੜੱਲੇਦਾਰ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ/ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੀਲ ਖਪਤਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਇਸ ਮਸ਼ਕ ਬਾਬਤ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੈਸ ਕੌਂਸਲ ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਅੰਦਰ ਫੈਲੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਹਿੱਸਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ? ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਇਸ ਗੱਠਜੋੜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕ੍ਰਿਕਟ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਸਕੂਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉੱਤੇ ਤਜਰਬਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਤੱਕ ਤੋਂ ਬੱਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੁਹਾਲੀ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚ ਮਿਆਰੀ ਵਾਧਾ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਲੇਖ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਛਪਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

'ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ਾਬਤ ਵਿਚ ਰੱਖਣ' ਦਾ ਮਸਲਾ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇ ਵਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। 'ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ' ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਹੋਏ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਚੈਨਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੇ 'ਕੰਮ' ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਮਸਲਾ ਭਖਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਕਿਆਂ ਉੱਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ ਲਈ ਜ਼ਾਬਤ ਦੀ ਮੰਗ ਉੱਠੀ ਸੀ। ਸਫ਼ੇਦਪੋਸ਼ ਤਬਕੇ ਦੀ 'ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ਾਬਤ ਵਿਚ ਰੱਖਣ' ਦੀ ਦਲੀਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੰਨ ਲਈ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿੰਦਬਰਮ ਦੇ 'ਹੁਕਮ' ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੱਤਰਕਾਰ 'ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗ੍ਰੀਨ ਹੱਟ' ਦੀ ਤਫ਼ਸੀਲ ਨਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਸੀਲ ਖਪਤਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੀਡੀਆ ਮਸ਼ਕ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਔਖ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮੀਡੀਆ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਹੈ, ਮੁਦਈ ਹੈ, ਮੁਨਸਫ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਇਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸਭ ਜਾਣੂ ਹਨ।

ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਬਾਬਤ ਸਫ਼ੇਦਪੋਸ਼ ਤਬਕੇ ਦੀ ਬਹਿਸ ਕੀ ਮਾਅਨੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ? ਸਾਬਕਾ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੱਚ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਂਜ ਇਸ ਸੱਚ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਭੇਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ; ਇਹ ਪਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਸੂਰਵਾਰ ਸਫ਼ੇਦਪੋਸ਼ ਤਬਕਾ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਅਵਾਮ ਦੀ ਸੋਚ ਉੱਤੇ ਗਲਬਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਸਾਮਰਾਜ ਨਾਲ ਖਾਸਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ 'ਜਮਹੂਰੀਅਤ' ਦਾ ਅਲੰਬਰਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਬਾਨ ਮੀਡੀਆ 'ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਦਾ ਮੁਦਈ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ 'ਕਾਗਜ਼ੀ ਸ਼ੇਰਾਂ' ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਠੋਸ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ 'ਇਕੋ ਰੱਸੇ' ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦਲੀਲ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਲੂਣ' ਦੇ ਸਵਾਦ ਨੂੰ 'ਆਟੇ' ਦਾ ਖਾਸਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸਾਬਕਾ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੱਚ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਂਜ ਇਸ ਸੱਚ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਭੇਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ; ਇਹ ਪਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਸੂਰਵਾਰ ਸਫ਼ੇਦਪੋਸ਼ ਤਬਕਾ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਅਵਾਮ ਦੀ ਸੋਚ ਉੱਤੇ ਗਲਬਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਸਾਮਰਾਜ ਨਾਲ ਖਾਸਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ 'ਜਮਹੂਰੀਅਤ' ਦਾ ਅਲੰਬਰਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਬਾਨ ਮੀਡੀਆ 'ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਦਾ ਮੁਦਈ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ 'ਕਾਗਜ਼ੀ ਸ਼ੇਰਾਂ' ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਠੋਸ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ 'ਇਕੋ ਰੱਸੇ' ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦਲੀਲ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਲੂਣ' ਦੇ ਸਵਾਦ ਨੂੰ 'ਆਟੇ' ਦਾ ਖਾਸਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਗਰਾਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਬਾਰ ਕੌਂਸਲ, ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ, ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅਤੇ ਨਿਊਜ਼ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਜੱਜ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਅਦਾਰੇ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਾਬਤ ਜਨਤਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਧਿਰਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਜਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਾਟਜੂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਤੱਕ ਹੀ ਕੰਮ ਰੱਖਣਾ। ਪ੍ਰੈਸ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕਾਟਜੂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁੰਝਾ-ਫੇਰੂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਰੱਸੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੁੱਚੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗੱਲ ਨਿਤਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ

ਬਰਨਾਰਡ ਕੋਸਟਾ ਦੇ ਮਨਪਸੰਦ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਐਚ.ਸੀ.ਐਨ ਉੱਤੇ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰਜ਼ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲਿਖਤ 'ਦ ਹੋਰਾਲਡ' ਵਿਚ ਛਾਪਣੀ ਤੈਅ ਹੋਈ। ਬਰਨਾਰਡ ਕੋਸਟਾ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਲੈਣ ਲਈ ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਸੌਦਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਨਤੀਜਿਆਂ' ਦੀ ਤਫ਼ਸੀਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਸ਼ਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੋਆ ਵਿਚ ਮੀਡੀਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਹਿਮ ਤੰਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੈਸ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਐਨ.ਬੀ.ਐਸ.ਏ. ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮਸ਼ਕ ਤੋਂ ਵਿਹਲ ਮਿਲੇਗੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਹਿਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬਿਨਾਂ ਬਾਕੀ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰ' ਵਾਲੇ ਰੁਝਾਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਰੁਝਾਨ ਵਿਚ ਖਰੀਦਦਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਹਾਰਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜੇ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ 'ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ' ਖਰੀਦਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ? 'ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ' ਪਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਉੱਤੇ 'ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ' ਲਗਵਾਉਣ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਬੋਝ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਤੋਹਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸਿਖਰ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਬਾਨੀ-ਕਲਾਮੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਸੱਤਾ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ 'ਸੰਜੀਦਾ' ਵਿਚਾਰ-

ਕਿੱਧਰ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹੈ ਮਨਮੋਹਨ ਮਾਰਕਾ ਮਾਲੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਮਾਡਲ?

ਸੱਤ ਨਵੰਬਰ ਉਸ ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਰੂਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰਜਵਾੜਾਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਤਖਤਾ ਪਲਟ ਕੇ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਹ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਉਸ ਦੇ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਸ ਰਾਜ ਦੀ ਕਮਾਨ ਗਲਤ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਗੱਲਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਮਾਏਦਾਰੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਵਰਗਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਗੋਰਬਾਚੇਵ ਤੇ ਯੇਲਤਸਿਨ ਵਰਗੇ ਉਭਰ ਆਏ, ਜਿਹੜੇ ਆਗੂ ਤਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਬਣਾਏ ਬਣੇ ਸਨ ਪਰ ਹੱਥੀਂ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਰੂਸ ਵਿਚ ਸੰਕਟ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਾਰਗਰੇਟ ਥੇਚਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, “ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵਕਤ ਗੋਰਬਾਚੇਵ ਦੀ ਬੜੀ ਚਿੰਤਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਸੰਪਰਕ ਸੀ।” ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸ ਵੀ ਢਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਕੈਪ ਵੀ ਖਿੱਲਰ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਹਮਾਏਦਾਰੀ ਤਣਾਵਾਂ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੋੜੀਦਾਰ ਬਰ-ਬਰ ਕੰਬਦੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਉਸ ਦੀ ਫਿਰ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਇਹ ਨਵੰਬਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਯਾਦ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੱਜ ਦੇ ਮੰਦਵਾੜੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਚਾਰ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਰੁਪਿਆ ਅੱਸੀ ਪੈਸੇ ਦਾ ਨਵਾਂ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸਤੱਤਰ ਰੁਪਏ ਲਿਟਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਹ ਚਾਲੀ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਉਪਰ ਸੀ, ਤੇ ਹੁਣ ਪੌਣੇ ਸੈਂਕੜੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਹਿਸਾਬ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਿਆਦ ਮੁੱਕਣ ਤੱਕ ਇਹ ਸੈਂਕੜੇ ਨੂੰ ਟੱਪ ਕੇ ਹੋਰ ਵਾਹਵਾ ਉਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਲੋਕ ਤ੍ਰਾਹ-ਤ੍ਰਾਹ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਬੰਗਾਲ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਮਮਤਾ ਦੀ ਇੱਕੋ ਘੁਰਕੀ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਕਿ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਇਸ ਵਾਧੇ ਬਾਰੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੇਰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਵਾਧਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮ ਮੁਤਾਬਕ ਤੇਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇਣੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਤੇਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰੀ ਸਨ, ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਧੰਨਾ ਸੇਠ ਅੰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਰਿਲਾਇੰਸ ਅਦਾਰੇ ਨੇ ਤੇਲ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਾਂਭਿਆ ਹੈ, ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੈਸਾ ਬੜੀ ਕਰਮਾਤੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੋਵੀਅਤ

ਚਾਰ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਰੁਪਿਆ ਅੱਸੀ ਪੈਸੇ ਦਾ ਨਵਾਂ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸਤੱਤਰ ਰੁਪਏ ਲਿਟਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਹ ਚਾਲੀ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਉਪਰ ਸੀ, ਤੇ ਹੁਣ ਪੌਣੇ ਸੈਂਕੜੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਹਿਸਾਬ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਿਆਦ ਮੁੱਕਣ ਤੱਕ ਇਹ ਸੈਂਕੜੇ ਨੂੰ ਟੱਪ ਕੇ ਹੋਰ ਵਾਹਵਾ ਉਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਲੋਕ ਤ੍ਰਾਹ-ਤ੍ਰਾਹ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਬੰਗਾਲ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਮਮਤਾ ਦੀ ਇੱਕੋ ਘੁਰਕੀ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਕਿ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਇਸ ਵਾਧੇ ਬਾਰੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੇਰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਵਾਧਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮ ਮੁਤਾਬਕ ਤੇਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇਣੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰੂਸ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਕੀ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਕਤ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਗਰੀਸ ਵੱਲ ਵੇਖੀਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਯੂਨਾਨ ਵਜੋਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾ ਸਕਣੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਯੂਰਪੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਾਕਮ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਹ-ਆਹ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਦਮਾਂ

ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਧੌਲਰ ਉਸਾਰ ਲਏ ਹਨ, ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਸਰਕਾਰ ਕੱਟ ਲਾਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ। ਕਦੇ ਚਿੱਲੀ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਅਲੈਂਡੋ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਏਨੀ ਤਾਕਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੁੱਜੇ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਗਰੀਸ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਵੀ ਤੇ ਉਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣੇ ਵੀ ਏਨੇ ਤਕੜੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਸਖਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ

ਜ਼ਾਹਰ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਖੜੇ ਪੈਰ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸੜਕ ਸਵਾਰ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਹਪ੍ਰਸਤੀ ਹਾਸਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਉਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਨਾ ਡਾਕਟਰ ਅਲੈਂਡੋ ਦਾ ਤਖਤਾ ਪਲਟਣ ਵਾਲੇ ਪਿਨੋਚੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਨਾ ਮਿਸਰ ਦੇ ਹੋਸਨੀ ਮੁਬਾਰਕ ਦੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਗਰੀਸ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲੇ ਵੇਖੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਪਸੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਟਕ ਚੱਲਦਾ ਰੱਖਣ ਖਾਤਰ ਏਥੇ

ਵੀ ਨਵਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਲੈਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਦੇਣੀ ਹੈ।

ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਸਿਰਫ ਗਰੀਸ ਜਾਂ ਉਸ ਵਰਗੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਮਾਰ ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਸਾਥੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੀਕ ਵੀ ਜਾ ਪਈ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ‘ਆਕੂਪਾਈ ਵਾਲ ਸਟਰੀਟ’ ਦੀ ਲਹਿਰ ਇੱਕ ਪਿੱਛੋਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੱਕ ਫੈਲਦੀ ਗਈ ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਹਕੂਮਤ ਉਸ ਨੂੰ ਵਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਸਕਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ? ਕੀ ਇਹ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਅਠਾਰਾਂ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਮਰੀਕਨ ਫੌਜੀਆਂ ਜਾਂ ਫੌਜ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਅਮਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਗਿਣਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਜਾਂ ਇਰਾਕ ਦੀ ਜੰਗੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜਨਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ‘ਟੁੱਟੇ ਪੁਰਾਣੇ ਖੌਸੜੇ ਬਸੰਤੋਂ ਹੁਰੀਂ ਆਏ’ ਵਾਲੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸੱਚ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਮੌਤ ਨਾਲ ਅੱਖ ਮਟੋਂਕਾ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਈ ਸਾਥੀ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮਰਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਮੁੜੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਦੌਲਤ ਬੁਲਡੋਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਵਲ੍ਹੇਟੀ ਸੀ। ‘ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰੀ ਤੇ ਟੰਬੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਰਿੱਛ’ ਵਾਲੀ ਕਹਾਵਤ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੀ ‘ਆਕੂਪਾਈ ਵਾਲ ਸਟਰੀਟ’ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲੇ ਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ‘ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਜਿਊਣ ਨਾਲੋਂ ਮਰ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ’ ਵਾਲੀ ਧਾਰਨਾ ਅਧੀਨ ਮੌਤ ਨੂੰ ਮਾਸੀ ਆਖਣ ਦਾ ਰਾਹ ਫੜ ਲਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਟੁੱਟ ਜਾਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ।

ਜੀ ਹਾਂ, ਇਹ ਸੋਵੀਅਤ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਕੈਪ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ

ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇੱਕ ਲੋਕਪਾਲ ਜਾਂ ਜਨ ਲੋਕਪਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਅਮੀਰਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਅੰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਾਲ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਨਾਲ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਗਰਿਕ ਕੋਲ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਛੱਬੀ ਰੁਪਏ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬੱਤੀ ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ ਖਰਚ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ, ਉਹ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੇ ਹੋਰ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਚੋਰ ਤੇ ਸਾਧ ਦੇਵਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਕੱਢ ਕੇ ਚੱਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਚਾਲੀ ਕਰੋੜ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਚਾਰ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਤੇ ਗਰੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੇ ਸਾਲ ਦੇ ਚਾਲੀ ਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਕੱਢਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਅਮੀਰ ਹੋ ਗਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਹਕੀਕਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਚੁੱਲ੍ਹਿਆਂ ਉਤੇ ਘਾਹ ਉਗਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਘਾਹ ਦੀ ਰੋਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਜਵਾਕਾਂ ਦਾ ਪੇਟ ਪਾਲਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਮਨਮੋਹਨ ਮਾਰਕਾ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਜੱਖਣਾ ਪੁੱਟ ਛੱਡੀ ਹੈ?

ਕਦੇ ਇਹ ਨਾਹਰੇ ਲੱਗਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ‘ਗਲ ਪੈ ਜਾਣ ਜੇ ਭੁੱਖੇ ਲੋਕ, ਬੰਬ ਬੰਦੂਕਾਂ ਸਕਣ ਨਾ ਰੋਕੇ’ ਅੱਜ ਇਹ ਨਾਹਰਾ ਲੱਗਦਾ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵਿਚ ਸੁਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਉਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਸ ਬੰਨ੍ਹਾਉ ਲਹਿਰ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ। ਜੇ ਕਦੇ ਅੱਜ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਕੈਪ ਕਾਇਮ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਨਾ ਸਾਮਰਾਜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਬੈਕ ਗੇਅਰ ਲਾਉਣ ਦਾ ਹੀਆ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਨਾ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਰਾਜ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਜੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੂਨ ਪੀਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ‘ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰ’ ਦੀ ਏਨੀ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਭਰੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਸਮਝ ਬੈਠੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਖਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਖੁਲਾਸੀ ਪਾ ਲੈਣਗੇ ਪਰ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਅਕਲ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਲੋਕਪਾਲ ਤੇ ਜਨ ਲੋਕਪਾਲ ਦੀ ਉਲਝਣ ਵਿਚ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਪਏ ਰਹਿਣਾ। ਜਦੋਂ ‘ਪੇਟ ਨਾ ਪਈਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤਾਂ ਸੱਭੇ ਗੱਲਾਂ ਖੋਟੀਆਂ’ ਵਾਲੀ ਘੜੀ ਆ ਗਈ, ਉਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਮਾਹਰ ਹੋਣ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣੇ, ਗਰੀਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਗਤਬਤ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਏਥੇ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖਰੀਦ-ਵੇਚ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮੋਹਾਲੀ, ਪੰਚਕੂਲਾ ਅਤੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖਰੀਦ-ਵੇਚ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਪੁਨੀਆ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ: 94173-34049

ਅਸੀਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਚੜ੍ਹਦੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ

(ਸਫਾ 12 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕ ਫ਼ੀਸਦ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਹ ਖਰਚਾ 0.8 ਫ਼ੀਸਦ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੰਧਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ 2.3 ਫ਼ੀਸਦ ਹਿੱਸਾ ਖਰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਹ ਖਰਚਾ 2.1 ਫ਼ੀਸਦ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਅੱਧੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੱਸੋਂ (53.4) ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 30 ਫ਼ੀਸਦ ਵਸੋਂ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮਿਲਟਰੀ

ਖਰਚੇ ਉੱਤੇ ਸਹਮਾਇਆ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਸੀ ਆਰਥਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਯੂਰਪੀਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੋ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗਾਂ ਲੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂਰਪੀਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਮਾਰਕੀਟ ਸੰਗਠਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਈ ਹੈ। ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਅਤੇ ਜੰਗ ਵਰਗੀਆਂ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੱਧ ਕਾਰਗਰ ਹਨ।

*ਫੋਨ: 91-94642-91592

ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ‘ਤਖ਼ਤਾ ਪਲਟਣ’ ਦਾ ਸੱਦਾ

■ ‘ਇੱਜ਼ਤ ਸੰਭਾਲ ਯਾਤਰਾ’ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ■ 16 ਨੁਕਾਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਮੋਗਾ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਚਾਰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ, ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ., ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲੋਗੋਵਾਲ ਦੇ ਅਧਾਰਤ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਨੇ 6 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਢੁੰਡੀਕੇ ਤੋਂ ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ‘ਇੱਜ਼ਤ ਸੰਭਾਲ ਯਾਤਰਾ’ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਤਾਣ ਲਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੈਲੀ ਕਰਕੇ ਜਿਥੇ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵਜਾ ਦਿੱਤਾ ਉਥੇ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ‘ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਰੈਲੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਹੀ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਰੈਲੀ ‘ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਬਸੰਤੀ ਤੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਝੰਡੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੇ ਦਸਤਾਰਾਂ ‘ਤੇ ਵੀ ਇਸੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦੇ ਇਕੱਠ ਮੌਕੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਚਾਰ

ਹਿੰਦੂ ਡਾਕਟਰ ਕਤਲ

ਕਰਾਚੀ: ਦੱਖਣੀ ਸਿੰਧ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਹਿੰਦੂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਨੇੜੇ ਚੱਕ ਕਸਬੇ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਕਲੀਨਿਕ ‘ਤੇ ਵਾਪਰੀ।

ਡਾ. ਅਸ਼ੋਕ, ਡਾ. ਨਰੇਸ਼, ਡਾ. ਅਜੀਤ ਤੇ ਡਾ. ਸੇਤੀਆ ਪੌਲ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ‘ਇੱਜ਼ਤ ਸੰਭਾਲ ਯਾਤਰਾ’ ਦੇ ਐਲਾਨ ਮਗਰੋਂ ਪਿੰਡ ਕਿਲ੍ਹੀ ਚਹਿਲ ਵਿਖੇ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦੇ ਕੌਮੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਲਈ ਹਾਕਮ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸੂਬਾ ਅੱਜ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠ ਦੱਬ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦੀ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਹੋ ਰਹੀ ਪਤਲੀ ਹਾਲਤ ‘ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਤੱਥ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ 6200 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਦੋ ਕਰੋੜ 70 ਲੱਖ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 43 ਲੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਾਰੇ ਕੰਮਕਾਰ ‘ਤੇ ਠੇਕਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੇਤਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਪਤ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਉਸਾਰਨ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਦੇ ਕੌਮੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਏ.ਬੀ. ਬਰਧਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਢਿੱਡ ਭਰਨ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਤਨ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਕਾਬੂ ਨਾ ਪਾਏ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਏਨੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ

ਸੀ ਹੋਈ। ਲੰਘੇ ਦਸ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਵਾਰ ਇਜ਼ਾਫ਼ਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਇਸ ‘ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਤੇਲ ਕੀਮਤਾਂ ਕੰਟਰੋਲ-ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਸਲੀਅਤ ‘ਚ ਤੇਲ ਹੀ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਧਣ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਵਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਲੋਗੋਵਾਲ) ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਗੋਵਾਲ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜੀਆਂ ਤੇ 76 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਇਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋੜ ਕੇ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦਾ ਨਵਾਂ ਰਾਹ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਖੁਦ ਪੰਥ ਦਾ ਗ਼ਦਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜ਼ਣ ਹੋਰਾਂ ‘ਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਜ਼ਰੂਰ ਬਦਲ ਕੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਇਕੱਠ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਕਾਹਲੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ, ਇਨਸਾਫ਼ ਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਹਰ ਘਰ ਦਾ ਕੁੰਡਾ ਖੜਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਵਾਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ

ਹਕੂਮਤ ਬਦਲੀ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਯੋਗਦਾਨ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਲੋਕ ਹੀ ਸੱਤਾ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਣਗੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਜਾਂ ਲਾਲਚਵੱਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਣਖ ਤੇ ਇੱਜ਼ਤ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਲੋਗੋਵਾਲ) ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਵੀ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ‘ਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਨੇ ਵੀ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਬਦਲੀ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੱਤਾ।

ਰੈਲੀ ਦੌਰਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਾਂਝਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਸੀ.ਐਮ.ਪੀ.) ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 16 ਨੁਕਾਤੀ ਸੀ.ਐਮ.ਪੀ. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ, ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਐਲਾਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ‘ਤੇ ਛੇ ਮੈਂਬਰੀ ਲੋਕਪਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣਗੇ। ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਰਤ ਸਿੰਘ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਗਰੀਬ ਤਬਕਿਆਂ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਦਕਰ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਆਟਾ ਤੇ ਤਿੰਨ ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਦਾਲ ਰਾਸ਼ਨ ਡਿਪੂਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅਮਰੀਕਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੌਂਸਲ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 542ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ‘ਤੇ ਕੂੜ, ਕੁਸੱਤ ਅਤੇ ਅਧਰਮ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪਣੇ ਦਰ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਈ ਹੋਈ ਕਿਸੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਇਸ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਰਹਿਬਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ, ਅਨਿਆਂ ਅਤੇ ਅਧਰਮ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਚੌਹਾਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਧਰਤੀ ਦੀਆਂ ਚੌਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦਾ ਪਸਾਰ ਕੀਤਾ। ਸੋ, ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੌਂਸਲ ਵੱਲੋਂ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ “ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੀ ਤਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ” ਤੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਲੈਂਦਿਆਂ ਅਮਰੀਕਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੌਂਸਲ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਅਕੈਡਮੀ ਇੰਡੀਆਨਾ ਸਟੇਟ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਇੰਡੀਅਨਾਪੋਲਿਸ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿੰਡਰਗਾਰਟਨ ਤੋਂ ਬਾਰਵੀਂ (K-12) ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਲਈ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਦਸਵੰਧ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਮਾਰਚ 2012 ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਅਗਸਤ 2012 ਵਿੱਚ ਚਾਲੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਈ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰੋ ਜੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਬਣਾ ਸਕੀਏ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਭਾਈ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਟੁੱਟ, ਫੋਨ:317-702-5051, ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ:408-667-3116

Website: www.dashmeshacademy.org

ਸਰਧਾਲੂ, ਕਾਮਰੇਡ ਕਿ ਅੰਤਰਯਾਮੀ?

ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਬੜੇ ਗੁੱਝੇ ਅਰਬਾਂ ਵਾਲੀ ਨਸੀਹਤ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ: ਭੋਜਨ, ਭਜਨ, ਖਜ਼ਾਨਾ ਨਾਰੀ ਚਾਰੋਂ ਪਰਦੇ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ!

ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਟੋਟਕੇ ਵਿਚ ਪਰਦੇ ਦੀਆਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੁਝਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਚਾਰੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਦੇ 'ਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨਸੀਹਤ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਸਦਕਾ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਵਿਗਾੜ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ? ਪਰ ਹਥਲੀ ਲਿਖਤ 'ਭਜਨ' ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨੋਂ-ਭੋਜਨ, ਖਜ਼ਾਨਾ ਅਤੇ ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਸਲ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਪਾਠ ਪੂਜਾ, ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਆਚਾਰਯ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਨਾਲ ਕਿ ਮੈਂ ਇਤਨਾ ਚਿਰ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਫਲਾਂ-ਫਲਾਂ ਪਾਠ ਕੀਤਾ, ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਨਿਹਫਲ ਤਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਹਉਮੈ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਉਮੈ ਦੀ ਅੱਗ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸੁਆਹ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਿਸ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੜੀਵਾਰ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਲਈ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਨਿਤਨੇਮ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਇੰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਘਟਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਰਤੀ ਵੀ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਖੁਦ ਪੱਕੇ ਨਿਤਨੇਮੀ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਨਵੇਂ ਆਏ ਇਕ ਸਿੱਖਿਅਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਿਤਨੇਮ ਖੁੰਝਾਇਆ? ਅੱਗਿਓਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਦਮ ਚੌਕ ਕੇ ਬੋਲੇ, “ਕਿੱਥੇ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖਾ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਭੰਗ ਦੇ ਭਾਤੇ ਬੀਤ ਗਈ...ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਐ...ਹੁਣ ਵੀ ਬਥੇਰੇ ਚੰਦਰੇ ਦਿਨ ਅਜਾਈਂ ਬੀਤ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।”

ਮੇਰੇ ਨਿਤਨੇਮ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਕਤ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਜੁਗਤਿ ਵਰਤਦਿਆਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਿਤਕਰਮ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਿਉਂ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾਂ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਉਤਰ ਪੂਰੀ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਬੱਸ, ਇਉਂ ਜਾਣੋ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਆਯੂ ਸੁੱਤਿਆਂ ਗੁਜ਼ਾਰ ਲਈ। ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਕੇ ਨਿਤਨੇਮ ਦਾ ਸਬੱਬ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਤ ਦੀ ਪੱਕੀ ਜੌਬ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਾਤ ਭੇਢ ਵਜੇ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਰੁਟੀਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਇਆ। ਦੋ ਸਵਾਂ ਦੋ ਵਜੇ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਜੈਕਾਰਾ ਗਜਾ ਕੇ ਫਿਰ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂ ਲਿਖਣ ਰੁੱਝ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਜਿਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਸਤੰਬਰ 2011 ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵੱਜ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਇਕ ਰਾਤ ਮੈਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਨਿਤਨੇਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਨ 'ਚ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ? ਹਫ਼ਤਾ ਭਰ ਮੈਂ ਇਹੀ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਰਚਾ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਚੋਣ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਹੀ ਰਾਤ ਦੇ ਦੋ ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋੜੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ (ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੇਸਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਚਿਤਵਦਿਆਂ) ਇਕ ਮਨ, ਇਕ ਚਿੱਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ,

“ਹੇ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦਾਤਿਆਂ! ਪੰਥ ਦਿਆ ਵਾਲੀਆਂ!! ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਖ਼ਿਸ਼ਟ-ਦਲੀਆ ਟੱਬਰ ਤੇਰੇ ਸਾਜੇ ਨਿਵਾਜੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੱਤ ਬੱਲਿਓਂ ਲੰਘਾ ਕੇ ਬਿਪਰਵਾਦ ਦੇ ਖਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਗਰਕ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਨ੍ਹਣ ਬੰਨ੍ਹ ਰਿਹੈ, ਇਸ ਟੋਲੇ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ...ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਫਤਿਹ ਬਖ਼ਸ਼ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ...ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਦੇ ਮਾਲਕਾ...”

ਦਿਨੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਿਆਂ, ਕਦੀ ਕਦੀ ਮੈਂ ਰਾਤ ਦੀ ਚੁੱਪ-ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਗਿਣ ਦੇਣੀ, “ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫਲਾਣੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਬਖ਼ਸ਼...ਫਲਾਣੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਝੂਠ ਦੇ ਪਾਜ ਉਘਾੜ ਦੇ...ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਪਟੀਆਂ ਦੇ ਪਖੰਡ ਪਛਾਣਣ ਦੀ ਬਲ-ਬੁੱਧੀ ਦੇਈ...ਫਲਾਣੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਮਤ-ਹੌਸਲਾ ਬਖ਼ਸ਼...।” ਮੇਰੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ‘ਬਿਰਥੀ ਕਦੇ ਨਾ ਹੋਵਈ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸ’ ਵਾਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਸਰਧਾ-ਗੁੱਧੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਬੋਲਦਿਆਂ ਮੈਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਦੋ ਤਿੰਨ ਲੇਖ ਵੀ ਲਿਖੇ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋਹ-ਚੌਹ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ 39 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਥੋਕ ਦੇ ਭਾਅ ਬਣਾਈਆਂ ‘ਧੌਕੇਸ਼ਾਹੀ ਵੋਟਾਂ’ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਵੋਟਾਂ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਚੋਣ ਬੂਥਾਂ ‘ਤੇ ਵੋਟਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਗੈਰ-ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਰਦਾਸ ‘ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਗੁੰਮ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ, ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦੀ, ਧਨ-ਧੌਸ ਜਿੱਤ ਗਏ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ...? ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਹੀ ਟੁੱਟ ਗਿਆ! ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਕਦੇ

ਕੋਈ ਗੱਲ ਆਵੇ, ਕਦੇ ਕੋਈ। ਰਹਿ ਰਹਿ ਕੇ ਉਰਦੂ ਦਾ ਸ਼ਿਅਰ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਆਈ ਜਾਵੇ:

ਕਬ ਅਸ਼ਕ (ਆਂਸੂ) ਬਹਾਨੇ ਸੇ,

ਸਬੋ-ਹਿਜ਼ਰ ਕਟੀ ਹੈ?

ਕਬ ਫ਼ਕਤ ਦੁਆਉਂ ਸੇ,

ਬਲਾ ਟਲੀ ਹੈ?

ਚਾਰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਉਪਰੋਥਲੀ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੋਸਤਾਂ-ਸਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਦੇ ਫੋਨ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਦਮੇ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਮੈਂ ਵੀ ਅੱਗੋਂ ਦਰਦ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ‘ਚ ਪੰਥ ਦੀ ਅਧੋਗਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਲਕਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ ਖਿੜ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਗਮਗੀਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਿਲਾਸਾ ਵੀ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ,

“ਤੁਸੀਂ ਸੁੱਖੀ-ਸਾਂਦੀ ‘ਅਫ਼ਸੋਸ-ਅਫ਼ਸੋਸ’

ਕਰੀ ਜਾਨੇ ਓ...ਆਪੇ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਓ ਕਿ ਇੱਥੇ ਮੀਰ ਮੰਨੂ ਅਤੇ ਜ਼ਕਰੀਏ ਵਰਗੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪੰਥ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਆਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਬੁਰਾ-ਭਲਾ ਕਹੀ ਜਾਨੇ ਓ, ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਇੱਥੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣੇ ਆ? ਰੱਬ ਕੋਲੋਂ ਖੈਰ ਮੰਗਿਆ ਕਰੋ, ਕਲਪੀ ਨਾ ਜਾਇਆ ਕਰੋ, ਬਹੁਤਾ ਪੰਥ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੰਥ ਦੇ ਰਾਖੇ ਨੂੰ ਬਥੇਰਾ ਹੋਣੈ!!”

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਡੁੱਬਦੇ ਨੂੰ ਤਿਨਕੇ ਦਾ ਵੀ ਸਹਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਘਰ ਵਾਲੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਢਾਹਸ ਬੰਨ੍ਹਾਉਂਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਧਰਵਾਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਟੁੱਟੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦੇ ਭੇਤ ਜਾਣਨ ਲਈ ਮੈਂ ਕਈ ਰਾਤਾਂ ਲਾ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਘੱਲ੍ਹਘਾਰਿਆਂ, ਸਾਕਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਕਾ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਬਾਰਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਿਤਾਬ ‘ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਆਖਰੀ ਲਮਹੇ’ ਨਿੱਠ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀ। ਆਪਣੇ ਗੌਰਵਮਈ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਈ ਕਾਂਡ ਮੁੜ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਪਟੜੀ ਤੋਂ ਤਿਲਕਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮਨ ਦੇ ਅੱਥਰੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਭਾਣੇ ‘ਚ ਤੁਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਬਿੜਕਣ, ਭਟਕਣ ਨੂੰ ਦੂਰ ਭਜਾਇਆ।

ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸੁਰਤੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਯਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਰਾਤ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਨੁਕਤੇ ਬਾਰੇ ਆਤਮ-ਚਿੰਤਨ ‘ਚ ਖੁੰਝਿਆ ਬੈਠਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਫੋਨ ਖੜਕਿਆ। ਨੰਬਰ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਸੀ ਪਰ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ ਸਟਾਕਟਨ ਰਹਿੰਦੇ ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਪਾਠਕ ਦੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਦੇ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਉਹ ਫੋਨ ‘ਤੇ ਹੀ ਮੇਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਬਾਬਤ ਮਾੜੀ-ਮੋਟੀ ਗੁਫ਼ਤਾਗੂ

ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੋਲ ਪਛਾਣ ਕੇ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜੰਮਣ-ਭੋਇ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਾਗ, ਮੱਕੀ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤੇ ਆਲੂਆਂ ਦੇ ਪਰੋਠੇ ਖੁਬ ਛਕ ਰਹੇ ਹੋ ਨਾ? ਹਾਸੇ-ਮਜ਼ਾਕ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, “ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।” ਮੈਂ ਹਾਲੇ ‘ਧੰਨ ਭਾਗ’ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗਿਉਂ ਬੋਲਿਆ, “ਯਾਰ ਅਸੀਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬੀੜ ਘਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਵੀ ਕਰ ਲਿਆ ਜੋ ਸਰਿਆ-ਬਣਿਆ ਚੁਨ ਭੁਨ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਘਰ ਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਅੰਬਰਸਰ ਵੀ ਜਾਣੈ। ਮੈਂ ‘ਖਿਆ ਬਈ ਜਿੱਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਦਰਬਾਰ ਸਾ’ਬ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਪਰ ਇਹ (ਘਰ ਦੇ) ਕਹਿੰਦੇ-ਨਹੀਂ ਜੀ, ਉਥੇ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣੈ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਵੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿਓ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਰਹੂਮ ਬਾਪ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁਰਧਾਮ ਯਾਤਰਾ ‘ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਤਰ-ਮੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹੀ ਗੱਲ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ।

“ਨਾ, ਮੈਂ ਨੀ ਕਰਦਾ ਅਰਦਾਸਾਂ।” ਅਮਰੀਕੀ ਪਾਠਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਠੋਕ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, “ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੁਣਦੈ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹੀ ਕਹੂੰ ਕਿ ਕਰੀ ਜਾਹ ਬਈ ਜਿੰਦਾਂ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਐ।” ਮੋਹਰਿਉਂ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਹੁੰਗਾਰਾ ਸੁਣੇ ਬਗ਼ੈਰ ਹੀ ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਅੱਗੇ ਬੋਲਦਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਦੰਦ ਹੀ ਜੁੜ ਗਏ, “...ਆਹ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਕੇ ਹਟਿਐ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਬਥੇਰੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣੇ ਨੇ ਕਿ ਦਾਤਾ ਜੀ, ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ ਹਰਾ ਦੇ, ਤੇ ਫਿਰਕੇ ਨੂੰ ਜਿਤਾ ਦੇ! ਸੁਣੀਂ ਆ ‘ਉਹਨੇ’ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇਕ ਵੀ? ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਈ ਹੋਣੀਐ ਕਿ ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ, ਪੰਥ ਦੇ ਗੱਲੋਂ ਮਲਕ ਭਾਗੋਆਂ ਦੀ ਚਿੰਬਤੀ ਹੋਈ ਚੰਡਾਲ-ਚੋਕਤੀ ਲਾਹ ਦੇਹ! ਮੰਨੀ ਗਈ ਤੁਹਾਡੀ ਅਰਦਾਸ? ਸਗੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੜ੍ਹ ਗਿਆ ਗਿਐ ਪੰਥ ਪੰਜਾਬੀ! ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਿਹਤਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ‘ਉਹਦੇ’ ਅੱਗੇ ਜੋੜਦੀਆਂ ਨਾ ਹੀ ਕਰੋ...ਕਰਨ ਦਿਉ ਜੋ ‘ਉਹਨੇ’ ਕਰਨੈਂ!!”

ਉਹਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਖੁੰਝ ਠੱਪ ਹੋ ਗਈ। ਫੋਨ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਪਈਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅਹਿਰਨ ਉਪਰ ਵੱਜਦੇ ਵਦਾਣ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦੇ

ਲਿਖਤਮ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ: 408-903-9952

ਉਕਤ ਲਫ਼ਜ਼ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ‘ਚ ਵੱਜਦੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਨਿਰੰਤਰ ਹੋਇਆ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੈਂ ਉਸ ਪਾਠਕ ਦੀਆਂ ਕੋਰੀਆਂ-ਕਰਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਘਰੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਲਈ ਮਾਇਆ ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਗੱਲੇ ਉਹਨੂੰ ਸਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਤੋਂ ਆਨਾ-ਕਾਨੀ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਬੇਨਤੀ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਜਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ, ਉਹਦੀਆਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਮਰੇਡ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਗਏ ਹੋਏ ਨੂੰ ਉਹਨੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਦਾ ‘ਇਲਹਾਮ’ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ‘ਸ਼ਕਤੀ’ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ‘ਅੰਤਰਯਾਮੀ’ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!!

ਇਹ ਕੈਸਾ ਵਚਿੱਤਰ ਇਨਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਹੀ ਮਿਲਗੋਭਾ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹਦੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੋਲਾਂ-ਆਨੇ ਸੱਚੀਆਂ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਸਿੱਖ ਹੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਅਟਕ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ‘ਅਟਕ’ ਲਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਹ ਪਾਠਕ ਪੱਕਾ ਕਾਮਰੇਡ ਲਗਦਾ। ਦੋ ਪਲ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਲਬਾਂ ‘ਤੇ ਇਹ ਪੰਕਤੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ, “ਬੀਉ ਪੂਛ ਨਾ ਮਸਲਤਿ ਧਰੈ॥ ਜੇ ਕਿਛ ਕਰਹਿ ਸੋ ਆਪੇ ਕਰੈ॥” ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਣੇ ‘ਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ‘ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ’ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ।

ਰਾਤ ਬੀਤ ਗਈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਮੁੰਦਰ-ਮੰਬਨ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਸ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸਰਧਾਲੂ ਕਹੀਏ, ਕਾਮਰੇਡ ਸਮਝੀਏ ਕਿ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁੱਝਣ ਵਾਲਾ ਅੰਤਰਯਾਮੀ। ਚਲੋ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ‘ਤੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ!

ਬਾਦਲ ਇਜ਼ਹਾਰ ਆਲਮ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦੇਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ

ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ: ਪੰਥਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਅਲੋਚਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਇਜ਼ਹਾਰ ਆਲਮ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਟਿਕਟ ਦੇਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੈ। ਈਦ-ਉਲ-ਜ਼ਹਾ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਮੌਕੇ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਪੁੱਜੇ ਸ।

ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਆਲਮ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮੁਹੰਮਦ ਇਜ਼ਹਾਰ ਆਲਮ ਨੂੰ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਹੋਰ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਕਤ ਆਉਣ ‘ਤੇ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਟਿਕਟਾਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਲੈਣਗੇ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੰਤ

ਸਮਾਜ ਤੇ ਹੋਰ ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਡਟਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ‘ਚ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦਾ ਰਸੂਖ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ‘ਤੇ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੀ ਨਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਲਮ ਨੇ

ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਲਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹਨ। ਆਲਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 1989 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੀ.ਏ.ਪੀ. ਜਲੰਧਰ, 1990 ਵਿਚ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ, 1992 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ, 1995 ਵਿਚ ਅਜਮੇਰ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਤਾਇਨਾਤ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਦਸੰਬਰ 1995 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਪਰਤੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ 3300 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਹੋਈਆਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਕ ਵੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲੀਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰਨ ਦੀ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਜਨਾਬ ਆਲਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਫਿਰ ਵੀ

ਬਾਦਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਸਫ਼ਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲੀਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਜਨਾਬ ਆਲਮ ‘ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਚੱਲੀ ਖਾਤਰੂ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ‘ਤੇ ਤਸੱਦਦ ਢਾਹੁਣ

ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜ ‘ਚ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਸਿੱਖ ਭਰਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਯੂ.ਕੇ. ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਵਾਂਗ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵਸੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਨੌਜਵਾਨ ਉਥੋਂ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਯੂ.ਕੇ. ਪੜ੍ਹਨ ਗਿਆ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਹਾਲ ਹੀ ‘ਚ ਯੂ.ਕੇ. ਦੀ ਆਰਮੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਧੀਨ ਪੈਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸ਼ੇਖਪੁਰਾ ਦੇ ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ। ਜਤਿੰਦਰ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂ.ਕੇ. ਦੀ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਭਾਵੇਂ ਯੂ.ਕੇ. ਦੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਤੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾ ਅਜਿਹਾ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਹੈ ਜੋ ਯੂ.ਕੇ. ਦੀ ਆਰਮੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪਾਸਿੰਗ ਪਰੋਡ ਵੀ ਪਾਸ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਉਹ ਯੂ.ਕੇ. ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪਹਿਲਾ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਸਿੱਖ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ੴ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ॥

ੴ

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਸ਼ਿਕਾਗੋ)

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੀ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸਮੂਹ
ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ

ਕੋਟਾਨਿ ਕੋਟਿ ਵਧਾਈ

ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਉਪਰ ਗੁੰਬਦ ਲਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਮਾਡਲ

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਉਸਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਾਨ ਦਿਓ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ

Sikh Religious Society of Chicago, Palatine

1280, Winnetka St. Palatine, IL 60067 Ph. 847-358-1117

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ
ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ

www.011india.com

**\$25
2000
MINUTES***

*SOME RESTRICTIONS APPLY

- ✓ No Pin Needed
- ✓ No Connection Fee
- ✓ No Monthly Fee

USE FROM HOME OR CELL PHONE

ਇਹ ਸਰਵਿਸ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ।

ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:

1.800.914.1013

ਦੇਸੀ ਵਰਲਡ ਰੇਡੀਓ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੈ
ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਖਾਲਸ

ਦੇਸੀ ਰੇਡੀਓ

ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਨ ਪਸੰਦ ਦਾ
ਰੇਡੀਓ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ।
35000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ,
WIFI ਇੰਟਰਨੈਟ ਰੇਡੀਓ 24 ਘੰਟੇ

*ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 27 ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਿਥੋਂ
ਲਗਾਤਾਰ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ, ਖਬਰਾਂ ਤੇ ਚਲੰਤ ਮਾਮਲਿਆਂ
ਉਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 125 ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣੋ

*ਭਾਰਤ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਅਤੇ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੇ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸੁਣੋ।
ਰੇਡੀਓ ਹਮਸਫਰ, ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ, ਧਮਾਲ ਰੇਡੀਓ, ਹੱਸਦਾ ਪੰਜਾਬ, ਦੇਸ ਪਰਦੇਸ, ਸਾਡੀ ਆਵਾਜ਼, ਪੰਜ
ਪਾਣੀ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਦੇਸੀ ਰੇਡੀਓ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ, ਬੀ ਬੀ ਸੀ ਹਿੰਦੀ, ਆਕਾਸ਼ਵਾਣੀ, ਪੰਜਾਬੀ
ਰੇਡੀਓ, ਸ਼ਬਨਮ ਰੇਡੀਓ, ਢੋਲ ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਮਨਪਸੰਦ ਜੂਬਾਨਾਂ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ
ਹੀ ਰੇਡੀਓ ਸੁਣੋ।

*ਰੇਡੀਓ ਰਿਮੋਟ ਕੰਟਰੋਲ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ *ਰੇਡੀਓ
ਵਰਤਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਸਾਨ *ਰੇਡੀਓ ਵਿਚ ਦੋ ਅਲਾਰਮ
ਹਨ-ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਸਟੇਸ਼ਨ
ਆਪਣੇ ਅਲਾਰਮ ਵਿਚ ਫਿਟ ਕਰਕੇ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ।

Punjabi, Hindi, Urdu, Fijian,
South Indian Radio Stations.

**ਡੀਲਰਸ਼ਿਪ ਲੈ ਕੇ ਚੰਗੇ
ਪੈਸੇ ਕਮਾਓ**

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਵਿਚ ਦੇਸੀ ਰੇਡੀਓ
Desi Bazar, 916 E. Main Street #118,
Greenwood, IN (Tel: 317-888-2040)
'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ

ਆਰਡਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ
ਰੇਡੀਓ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇਗਾ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

www.desiworldradio.com, info@desiworldradio.com

Toll Free Number: 1-800-604-6024

ੴ

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ॥
ਜਿਉ ਕਰਿ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਅੰਦੇਰੁ ਪਰੋਆ॥

ੴ

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 542ਵੇਂ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਦੀ ਕੋਟਾਨਿ ਕੋਟਿ ਵਧਾਈ

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਾਸ

Rusty Singh

Goldy Dhillon

Sukhi Narwal

BTS Carrier Inc.

50983 Weston Dr.,
Plymouth MI 48170
734-233-8464

btscarrierinc22@hotmail.com

Dhillon Freight Carrier, LLC

347-652-0000

www.truckertoday.com

"Always on time"

Moon Star Express

2830 E. Michigan Ave
Ypsilanti MI 48198

734-485-1100

734-564-1469 (Cell)

sukhi@moonstarexpress.com
www.moonstarexpress.com

Your Decision Is Our Vision

**SIDHU
GIDHU
TRUCK
LINE INC.**

**Exit 36, Interstate
Highway 40,
Vega TX 79092**

**ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ, ਟਰੱਕਰ ਭਰਾਵਾਂ
ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ**

ਕੋਟਾਨਿ ਕੋਟਿ ਵਧਾਈ

**CALIFORNIA TO TEXAS
DEDICATED VAN & REFER**

**ਵੀਕਲੀ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ○ WEEKLY SETTLEMENT
ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ○ DIRECT DEPOSIT
ਆਨਲਾਈਨ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ○ ONLINE STATEMENT**

CONTACT US

kevin@sidhutruckline.com

www.sidhutruckline.com

661.667.1188

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੂਰਯ ਪ੍ਰਗਟੇ, ਦਹਿਦਿਸ ਮਾਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਯਾ॥
ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਮੋਖ ਤਿਸ ਪਲਾਈ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਦਾਸ ਭਯਾ॥

ਰੱਬ ਨੂੰ ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦ ਨਾ ਆਇਆ ਦਾ ਉਲੂਮਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ
ਅਤੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਤੇਰਾ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

ਦੇ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ
ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ

ਕੋਟਾਨਿ ਕੋਟਿ ਵਧਾਈ

ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ

ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਦਾਸ

ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ
ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ

ਸੇਲਮ (ਓਰੇਗਾਨ)

ਫੋਨ: 503-559-8233

ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਆਫ ਨਾਰਥ ਟੈਕਸਸ

ਡੈਲਸ ਫੋਰਟਵਰਥ (ਟੈਕਸਸ) ਦੀ
ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ
'ਚ ਵੱਸਦੀ ਸਮੂਹ ਨਾਨਕ ਨਾਮ
ਲੇਵਾ ਸੰਗਤ ਨੂੰ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ
542ਵੇਂ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਦੀ

ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ

ਗੁਰਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਅਰੰਭ
ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ 11 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ
9 ਵਜੇ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਭੋਗ ਐਤਵਾਰ
13 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ
ਪਵੇਗਾ। ਉਪਰੰਤ ਭਾਈ ਕੁਲਵੰਤ
ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ ਦਾ ਰਾਗੀ ਜਥਾ
ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ
ਨਿਹਾਲ ਕਰੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ
ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੇਗਾ।

The Sikh Temple of North Texas

506 Gatewood Drive, Garland, TX 75043, Telephone: 972-240-5348

www.gurdwaragarland.org

e-mail: sikh temple@gurdwaradallas.org

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰਿ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਗਿ ਮਾਹਿ ਪਠਾਇਆ॥
ਚਰਨ ਧੋਇ ਰਹਰਾਸਿ ਕਰਿ ਚਰਣਾਮ੍ਰਿਤੁ ਸਿਖਾ ਪੀਲਾਇਆ॥

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ
ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ
ਦੇ 542ਵੇਂ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਦੀ

ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ੴ

ੴ

Live2you and Kalra Family
Ph:847-767-6101

PUNJAB AUTO WERKS

Akal Transport Corp

ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਗਇਆ ਬਗਦਿ ਨੋ ਬਾਹਿਰ ਜਾਇ ਕੀਆ ਅਸਥਾਨਾ॥ ਇਕ ਬਾਬਾ ਆਕਾਲ ਰੂਪ ਦੂਜਾ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ॥ -ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀ ਸਮੂਹ
ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਤੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ

ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ਮੇਜਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ

ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਸੱਤੀ) ਭੱਠਲ

ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਤੱਖੜ

For Excellent Auto Body Work, Taxi Cab
Leasing, 24 Hours Towing, Complete Auto
Repair of Domestic & Foreign Cars

ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਟੈਕਸੀ ਕੈਬ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

ਅਮਰੀਕਨ ਅਤੇ ਇੰਪੋਰਟਡ ਕਾਰਾਂ
ਦੀ ਰਿਪੇਅਰ ਦੇ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼
ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਭਾਅ ਉਤੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਆਟੋ ਵਰਕਸ

ਅਕਾਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ

Ph: 312-243-3344, 312-243-2255

Fax: 312-243-2277

1930 Hubbard St, Chicago IL 60622

ੴ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ੴ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਗਟੇ, ਦਹਿਦਿਸ ਮਾਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਯਾ॥
ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਮੋਖ ਤਿਸ ਪਲਾਈ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਦਾਸ ਭਯਾ॥

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਕਲੀਵਲੈਂਡ (ਓਹਾਇਓ)

ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਜਗਤ ਜਲੰਦੇ ਦੇ ਰਾਖੇ
ਅਤੇ ਸੱਚ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਬ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ

ਲਖ ਲਖ ਵਧਾਈ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ

ਉਸ ਰਾਏ ਭੋਇੰ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ (ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ) ਨੂੰ ਕੋਟਾਨਿ ਕੋਟਿ ਪ੍ਰਣਾਮ ਜਿਥੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ

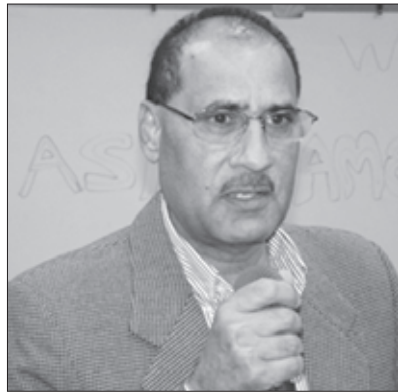
ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ ਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਮੈਚ ਵਿਚ
ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਿੱਤ ਉਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਸਦੇ ਸਮੂਹ ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ

Punjab Sports Club, Cleveland, OH

ਇਫਤੀ, ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਗਜੀਤ ਨੂੰ ਨਿੱਘੀਆਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਮੈਰਿਕਨ ਸੀਨੀਅਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਆਸਾ) ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੈਰੀਟੇਜ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਪੀ ਐਚ ਏ ਸੀ ਏ) ਵਲੋਂ ਇਥੋਂ ਦੀ ਇਕ ਸਬਰਬ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੀ ਪਬਲਿਕ

ਸ਼ੌਕੀਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਹੈ। ਜਗਜੀਤ ਨੇ ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਮੁਕਾਮ ਬਣਾਇਆ।
ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਦਿਆਂ ਡਾ. ਇਫਤੀ ਨਸੀਮ ਦੇ ਕਾਫੀ ਕਰੀਬ ਰਹੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਜਿਦ

ਸਾਜਿਦ ਚੌਧਰੀ

ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ

ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਮਰਹੂਮ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨਿਊ ਯਾਰਕ, ਉਰਦੂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰ, ਰੇਡੀਓ ਹੋਸਟ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਡਾ. ਇਫਤੀਖਾਨ (ਇਫਤੀ) ਨਸੀਮ ਅਤੇ ਨਾਮੀ ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਕ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਿੱਘੀਆਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਇਰ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਅੰਦਰ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ ਹਨ। ਆਸਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ, ਡਾ. ਇਫਤੀ ਨਸੀਮ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਐਜਾਜ਼ ਨਸਰੀਨ, ਜਨਾਬ ਅਮੀਨ ਹੈਦਰ, ਨਿਆਮਤ ਉਲਾ ਅਤੇ ਡਾ. ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ ਸੰਧੂ ਨੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਦਾਰਤ ਕੀਤੀ। ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਆਸਾ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ।

ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਇਫਤੀ ਨਸੀਮ ਦੀਆਂ ਉਰਦੂ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ 9 ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਪੁਸਤਕਾਂ ਕਈ ਹੋਰ ਜ਼ੁਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਛਪੀਆਂ ਹਨ। ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨਾਲ ਵੀ ਡਾ. ਇਫਤੀ ਨਸੀਮ ਦਾ ਨੇੜੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਅਕਸਰ ਉਰਦੂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਕਈ ਸਾਲ ਰੇਡੀਓ ਸ਼ੋਅ 'ਸਰਗਮ' ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਸਦੇ ਸ. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਭਾਵੇਂ ਪੇਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਸਨ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇਕ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ 7 ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਪੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਪੁਸਤਕ 'ਗਾਗਰ ਤੋਂ ਸਾਗਰ' ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਛਪੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਬਹਿਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਵੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਖਾਸੀਅਤ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤਾ। ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਕ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਹਰ

ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਇਫਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਫਤੀ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ੋਅਰ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ। ਬੋਲ ਸਨ, "ਚਿਰਾਗ਼ ਥਾ, ਅਗਰ ਮੈਂ ਬੁਝ ਗਿਆ..., ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਜਲਾ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੋਂ ਕੀ ਮੈਨੇ।" ਸਾਜਿਦ ਨੇ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੀ ਇਕ ਨਜ਼ਮ "ਸਰਹੱਦ ਟੱਪ ਆਏ" ਚੇਤੇ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਇਕ ਗਲੋਬਲ ਪੰਜਾਬੀ ਮਿਲਾਪ ਦੌਰਾਨ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਸਾਜਿਦ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਉਦਾਸ ਹੋਵੇ ਉਹ ਜਗਜੀਤ ਦੀ ਇਹ ਗਜ਼ਲ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, "ਯੇ ਸ਼ੋਹਰਤ ਭੀ ਲੇ ਲੋ..."

ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡਿਪਟੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀਅਨ, ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਲ ਟਰਸਟ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ "ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੂ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ਾ ਆਵੇ..." ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਡਾ. ਇਫਤੀ ਨਸੀਮ ਨਾਲ ਬਿਤਾਏ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋ. ਰਮਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਇਫਤੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੰਦਰੋਂ ਸੰਤ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਅਕੀਦਾ ਸੀ-ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਓ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰੋ। ਨਾ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਿਆ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਿਆ। ਸ. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋ. ਰਮਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਸ. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਚਿਹਰਾ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਕ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਗਜੀਤ ਉਦੋਂ ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਨਜ਼ਮ ਕਹੀ ਸੀ, "ਦਿਲ ਜਲਾਤਾ ਹੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕੀ ਲੀਏ।" ਉਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਦਾਹੜੀ ਕੇਸ ਅਤੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ ਜਗਜੀਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਨੰਬਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਉਚੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ

ਪਹੁੰਚੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਗਜੀਤ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਗਜੀਤ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਹੀ ਇਹ ਸਭ ਚੇਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲਿਆ ਸੀ।

ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅਮਨਮਈ ਹੱਲ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਜਥੇਬੰਦੀ ਇਫਕੈਪਸ ਦੇ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਬੰਦੇ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕੀ ਮੌਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਾਇਰ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਬੇਸ਼ਕ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਖਲਾਕੀ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸ਼ਾਇਰੀ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਅਸਰਦਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਇਫਤੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਜਨਾਬ ਜ਼ਾਹਿਦ ਅਖਲੀਕ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਫਤੀ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਗਵਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਇਸਲਾਮ ਬਾਰੇ ਵੀ ਡਾ. ਇਫਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਸੀਹ ਗਿਆਨ ਸੀ। ਜਨਾਬ ਹਸਮਿਤ ਸੈਹੈਲ ਨੇ ਇਫਤੀ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਬੇਬਾਕ ਲੇਖਕ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਬੇਬਹਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਡਟਵਾਂ ਸਟੈਂਡ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਇਕ ਉਭਰ ਰਹੇ ਕਵੀ ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਸਾਣਾ ਨੇ ਡਾ. ਇਫਤੀ ਨਸੀਮ ਅਤੇ ਸ. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ

ਦੁਨੀਆਂ।" ਇਫਤੀ ਦੇ ਬਹਿਨੇਈ ਜਨਾਬ ਖਾਲਿਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਆਸਾ ਅਤੇ ਪੀ ਐਚ ਏ ਸੀ ਏ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਣਥਕ ਵਰਕਰਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ ਅਤੇ ਸਾਜਿਦ ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਇਫਤੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬਹਿਨੇਈ ਜਨਾਬ ਨਸੀਮ ਸਰਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਇਕੱਠ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰ ਦੇ ਲੋਕ ਇਫਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ (ਖੱਬਿਓਂ) ਡਾ. ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ ਸੰਧੂ, ਚੌਧਰੀ ਨਿਆਮਤ ਉਲਾ, ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ, ਐਜਾਜ਼ ਨਸਰੀਨ ਅਤੇ ਆਮੀਨ ਹੈਦਰ

ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਫਤੀ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕਾਸੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਇਫਤੀ ਦਾ ਇੰਨਾ ਅਸਰ ਰਸੂਖ਼ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਮੁਕਾਉਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਇਕ ਸ਼ਖ਼ਸ ਪਾਸ ਸੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆ..."

ਇਫਤੀ ਦੇ ਇਕ ਕਰੀਬੀ ਦੋਸਤ ਜਨਾਬ ਰਾਣਾ ਜਾਵੇਦ ਨੇ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਫਤੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਦਿੱਤੀ। ਇਫਤੀ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਖ਼ਸ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਹਰ

ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਇਆ ਕਰਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਵੀ ਉਹ ਇਫਤੀ ਜਾਂ ਸ. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਣ ਉਪਰ ਹੋਰ ਵੱਧ ਮਾਣ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਗਜੀਤ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਤਕਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਹੈਰੀਟੇਜ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇਜੀ ਮਿਨਹਾਸ ਨੇ ਜਗਜੀਤ ਦੀ ਗਜ਼ਲ "ਕੋਈ ਯਾਦ ਆਇਆ" ਸੁਣਾਈ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਇਕ ਸ਼ਾਇਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ ਵਿਛੋੜੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਇਕ ਨਜ਼ਮ ਕਹੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਗਮੀਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਫਤੀ ਨਸੀਮ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਐਜਾਜ਼ ਨਸਰੀਨ ਨੇ ਆਏ ਸਾਰੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਫਤੀ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿੱਖ, ਮੁਸਲਿਮ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਵਿਚਾਲੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਚਾਚਾ ਜਗਨ ਨਾਥ ਆਜ਼ਾਦ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ। ਆਸਾ ਅਤੇ ਪੀ ਐਚ ਏ ਸੀ ਏ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਨਸਰੀਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੀ ਲਿਖੀ ਨਜ਼ਮ "ਕੌਣ ਸੀ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਦੱਸ ਖਾਂ ਨੀ ਖੁਸ਼ਬੋਈ..." ਅਤੇ ਇਕ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਮ "ਬਾਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜਾਂ..." ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਸਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ, ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੂਦ ਅਤੇ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਿੱਧਾ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ ਰੀਮੈਕਸ ਸ਼ੋਅਕੇਸ ਰਿਐਲਟੀ ਦੇ ਜੱਸੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਧੂ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਦੇ ਡਾ. ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ ਸੰਧੂ ਸਨ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ ਨਾਲ ਫੋਨ 847-736-6092 ਉੱਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇਫਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਦੋਸਤ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਆਪਣੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ "ਸਿਫਤ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਬੜੀ ਔਖੀ" ਕਹੀ। ਸਤਿੰਦਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਗੀਤ ਵੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤਾ।

ਡਾ. ਇਫਤੀ ਨਸੀਮ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਮੁਹਤਰਮਾ ਸ਼ਾਹੀਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਫਤੀ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਜਹਬ, ਜਾਤ ਜਾਂ ਨਸਲ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਲਈ ਵੀ, ਦਿਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਰਾਤ, ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਡਾ. ਜਾਵੇਦ ਭੱਟੀ ਨੇ ਡਾ. ਇਫਤੀ ਅਤੇ ਸ. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਇਕ ਨਜ਼ਮ ਕਹੀ, "ਜੋਗੀ ਵਾਲੀ ਫੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ, ਨਾ ਤੇਰੀ ਨਾ ਮੇਰੀ

ਉਸ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਾਵੇਦ ਨੇ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ 9/11 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਵਸੋਂ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਇਫਤੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰਵੱਈਏ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਕ ਜਗਜੀਤ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਉਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਸਨ ਜਿੰਨੇ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ। ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ "ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿਲ ਲਗਾ ਕੇ ਕੀ ਲਿਆ" ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ। ਚੌਧਰੀ ਨਿਆਮਤ ਉਲਾ ਨੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਫਤੀ ਦੇ ਵਾਲਿਦ ਦਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਚੇਤਾ ਹੈ ਜੋ "ਆਵਾਮ" ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਉਰਦੂ ਅਖਬਾਰ ਕੱਢਿਆ ਕਰਦੇ

SYAN VIDEO PRODUCTION, INC.

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera Shooting / Digital Still Photography
(with flush mount Album)

Live Video Display with Large Screens
DJ Service with Laser Lights

Call Toll Free : 1-888-RAJ- SYAN
(725-7926)

(With 14 years Experienced)

734-261-0936 / 734-890-1767

E-mail: raj@syanvideo.com

or visit at: www.syanvideo.com

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment

www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer

Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile

(586) 262-0156 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

Loans
Available
In
Most States!

> 100% FHA Financing > Residential (Purchase & Refinance) > Self Employed > Cash Out Refinance > Investment Property Loans > Jumbo Loans > Commercial Property With Business or Business Only

ਮਹਾਂਬਲੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਈਆਂ ਵੰਗਾਰਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ

ਮਹਾਂਬਲੀ ਮਨੁੱਖ ਅਮੀਬਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੇ ਅਪਾਰ ਉਚਾਈਆਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਫੜੀ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ ਆਲਮ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ 'ਚ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਰੂਹ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣੇ ਸਨ। ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਹੁਲਾਰੇ ਲੈਂਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਅਤੇ ਪਗਡੰਡੀਆਂ 'ਤੇ ਵਰ੍ਹਦੇ ਮੀਹਾਂ ਨੇ ਮਨ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਬਰਾਂ ਤੱਕ ਪੁਚਾਉਣਾ ਸੀ। ਨਵੇਂ ਸੀਤ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ 'ਚੋਂ ਛਣ-ਛਣ ਆਉਂਦੀ ਕੌਸੀ ਧੁੱਪ ਨੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀ ਪਾਸਾਰ ਸਮਝਾਉਣੇ ਸਨ। ਫਲਸਫੇ ਨੇ ਆਲਮ ਨੂੰ ਅਮਨ ਅਤੇ ਮੋਹ-ਮੁਹੱਬਤ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਸਿਖਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਓਟਣਾ ਸੀ। ਕਾਇਨਾਤ ਦੀਆਂ ਵਗਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਸਾਗਰਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈਂਦੀਆਂ। ਦੇਵਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਰਾਬਰ ਮਿੱਥੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਉਚ-ਨੀਚ ਦਾ ਭੇਤ ਪਾਤਾਲ 'ਚ ਗਰਕਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਅਤੇ ਪਰਾਰ (ਪਿਛਲੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ

ਫਿਲਮ 'ਵਨ ਫਲਿਊ ਓਵਰ ਕੁਕੂ'ਜ਼ ਨੈਸਟ' ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਬਦ) ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੇ ਲੰਘੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਯਾਦ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਮੱਝ ਦੇ ਸੂਏ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੋਨੇ ਰੰਗੀਆਂ ਕਣਕਾਂ ਦਾ ਬਿੰਬ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਵੇਂ ਉਸਰਨਾ ਸੀ। ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਮਿੱਟੀ ਹੋਏ ਬੋਹੜ ਦੀਆਂ ਛਾਵਾਂ ਜਿਹੇ ਵਡਾਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ਲਿਖਦੇ ਜੁਆਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸੁਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਬਾਬਾਈਆਂ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਬਾਪੂਆਂ ਤੇ ਮਾਵਾਂ ਨੇ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਲਹਿਰਦੀ ਕੜੀ ਬਣਨਾ ਸੀ। ਕਿਰਤ ਦੇ ਨਸ਼ੇ 'ਚ ਤਣੇ ਜੁੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਗੁਫਤੀ ਮਿਲਣੀ ਸੀ। ਹਥੇਲੀ 'ਤੇ ਪਏ ਅੱਟਣਾਂ ਨੇ ਕਿਰਤ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣਾ ਸੀ। ਦਾਬਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਲੋਕਾਈ ਨੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਜੀਅ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਣਮੱਤੇ ਅਹਿਸਾਸ ਤੋਂ ਵਾਰੇ ਵਾਰੇ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਅੰਬਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਗਰਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ, ਮਨੁੱਖੀ-ਆਪੇ ਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਸਿਰਜਣੇ ਸਨ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਤਦੇ ਪਖੇਰੂਆਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਮਿਣਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਸੂਮ ਤੱਕਣੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਮੇਲਣਾ ਸੀ। ਬੱਕ-ਟੁੱਟ ਕੇ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਲਿਟਿਆਂ ਮੁਕਤੀ ਜਿਹਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਪੂਰੇ ਦੀ ਹਵਾ ਦੇ ਉਡੀਕਵਾਨ ਪੇਂਡੂਆਂ ਨੇ ਕਾਲੀਆਂ ਘਟਾਵਾਂ 'ਚ ਉਡਦੇ ਬਗਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੱਕਣਾ ਸੀ।

ਸਾਡਾ ਆਲਮ ਇੰਨਾ ਹੁਸੀਨ ਹੋਣਾ ਸੀ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਮਾਸਖੋਰੇ ਜਥੂੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮਾਸ ਦਾ ਸਵਾਦ ਪੈ ਗਿਆ। ਜਿਗਰ ਦੇ

ਸੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਕੜਿਆ ਮਹਾਂਬਲੀ ਬੰਦਾ ਸੀਲ ਪਸ਼ੂ ਬਣਨ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਰਿਹਾ। ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਮੈਂ ਹੁਣ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹਾਂ' ਦਾ ਪਾਤਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਉਰਫ ਜਿੰਦਾ ਜਾਫੀ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਛੇ ਫੁੱਟ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਜੁੱਸਾ ਜਦੋਂ ਧਾਵੀ ਨੂੰ ਜੱਫਾ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗੋਡੀ ਲਾ ਕੇ ਬਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਲ 'ਚ ਅਸਾਲਟ ਪਾ ਕੇ ਆਇਆ ਮਰੀਅਲ ਜਿਹਾ ਖਾੜਕੂ ਮੁੰਡਾ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਦਾ ਭੂਤਰਿਆ ਫੌਜੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਦੇ ਗਲਾਵੇਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾ ਕੇ ਉਹਦੇ ਝੋਟੇ ਵਰਗੇ ਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਸਵੈਮਾਣ ਦਾ ਚੂਰਾ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕੁੱਟ ਦੇ ਝੰਬੇ ਬੇਕਸੂਰ ਗੱਭਰੂ ਅੰਦਰੋਂ ਚੀਕ ਬੁਲਬੁਲੀ ਉੱਠਦੀ ਹੈ, "ਸੂਰਮੇ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ...ਨਹੱਬੇ ਬੇਕਸੂਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਦੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਮਾਰਨਾ-ਕੁੱਟਣਾ ਬੜਾ ਸੌਖਾ...ਕਿਤੇ ਰੱਖਣ ਖਾਂ ਹਥਿਆਰ ਪਾਸੇ...ਤੇ 'ਕੱਲੇ ਨਾਲ 'ਕੱਲਾ ਆਉਣ...ਜੇ ਘੀਸੀਆਂ ਨਾ ਕਰਾ ਦੀਏ ਤਾਂ ਆਖੀਂ...ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਫੜਾ ਦੇਣ...ਫਿਰ ਵੇਖੀਂ ਕਿਹੜੇ ਭਾਅ ਤੁਲਦੀ ਐ...!"

ਚੱਕ ਭਰਨ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਤਰਕੀਬਾਂ ਨੂੰ 'ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀ ਤਰੱਕੀ' ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਥੂੜਿਆਂ ਨੇ ਹੱਦਾਂ-ਸਰਹੱਦਾਂ ਟੱਪੀਆਂ। ਨਵੇਂ ਮੁਖੋਟੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ। ਮਹਾਂਬਲੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਿੱਸਲ ਤੇ ਨਿਸ਼ੱਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਘੜੇ ਗਏ। ਨੇਮਾਂ-

ਪਾ ਕੇ ਆਇਆ ਮਰੀਅਲ ਜਿਹਾ ਖਾੜਕੂ ਮੁੰਡਾ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਦਾ ਭੂਤਰਿਆ ਫੌਜੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਦੇ ਗਲਾਵੇਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾ ਕੇ ਉਹਦੇ ਝੋਟੇ ਵਰਗੇ ਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਸਵੈਮਾਣ ਦਾ ਚੂਰਾ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕੁੱਟ ਦੇ ਝੰਬੇ ਬੇਕਸੂਰ ਗੱਭਰੂ ਅੰਦਰੋਂ ਚੀਕ ਬੁਲਬੁਲੀ ਉੱਠਦੀ ਹੈ, "ਸੂਰਮੇ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ...ਨਹੱਬੇ ਬੇਕਸੂਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਦੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਮਾਰਨਾ-ਕੁੱਟਣਾ ਬੜਾ ਸੌਖਾ...ਕਿਤੇ ਰੱਖਣ ਖਾਂ ਹਥਿਆਰ ਪਾਸੇ...ਤੇ 'ਕੱਲੇ ਨਾਲ 'ਕੱਲਾ ਆਉਣ...ਜੇ ਘੀਸੀਆਂ ਨਾ ਕਰਾ ਦੀਏ ਤਾਂ ਆਖੀਂ...ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਫੜਾ ਦੇਣ...ਫਿਰ ਵੇਖੀਂ ਕਿਹੜੇ ਭਾਅ ਤੁਲਦੀ ਐ...!"

ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਮਿਲੋਸ ਫੋਰਮੈਨ ਵੱਲੋਂ 1975 ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ 'ਵਨ ਫਲਿਊ ਓਵਰ ਕੁਕੂ'ਜ਼ ਨੈਸਟ' (ਇਹ ਫਿਲਮ ਕੇਨ ਕੀਜ਼ੀ ਵੱਲੋਂ 1962 ਵਿਚ ਛਪਵਾਏ ਇਸੇ ਨਾਂ ਵਾਲੇ ਨਾਵਲ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ) ਵਿਚਲਾ ਜੈਕ ਨਿਕਲਸਨ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਣੀ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੈਕ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਪਾਗਲ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਟਕ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪਾਗਲਖਾਨੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਦਾ ਅਮਲਾ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੁਲਾਮਾਂ ਤੋਂ ਭੈੜੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ-ਰਹਿਤ ਵਾਰਡਨ ਹੁਕਮ-ਅਦੂਲੀ ਨੂੰ ਗ਼ੁਨਾਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਜੈਕ ਉਹਦੇ ਗਲਬੇ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦਾ ਹੈ। ਵਾਰਡਨ ਵਲੋਂ ਜੈਕ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਰਤਾਇਆ ਕਹਿਰ, ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਤ੍ਰਾਹ ਕੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੈਕ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਸੰਗਲਾਂ 'ਚ ਨੂਤੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਬੇਵੱਸੀ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਾਰਡਨ ਅਤੇ ਅਮਲੇ ਦਾ ਰੂਪ ਢਾਂਚਾਗਤ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਨੂੰ ਉਘਾੜਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਤਿ ਦੀ ਬੇਰਹਿਮ ਅਤੇ ਬੇਕਿਰਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੀਲ ਪਸ਼ੂ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀ 'ਤਰੱਕੀ' ਦੇ ਨਵੇਂ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਤਹਿਤ ਸੀਲ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਸੀਲ ਖਪਤਕਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਮੁਲਕ ਦੇ 'ਇਮਾਨਦਾਰ' ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ (ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ) ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਬਿਆਨ ਮੁਤਾਬਕ, ਵਧਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਸੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ; ਰੁੱਖਾਂ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਉਗਾਉਣ ਲਈ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰਾਂਗੇ ਤੇ ਹਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਾਂਗੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਕਰਕੇ ਮੁਲਕ ਦੀ 'ਤਰੱਕੀ' ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਕੱਢਾਂਗੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਬਹੁਕੌਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਲੁੱਟ ਦਾ ਠੋਕਾ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਭੁੱਲ ਜਾਓ ਕਿ ਢਾਂਚਾ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਹੈ। ਏਥੇ ਮਨੁੱਖ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਸੰਤਾਲੀ ਫ਼ੀਸਦ ਬੱਚੇ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਦਾ

ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਉਮਰ ਮੁਤਾਬਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੈਂਤੀ ਫ਼ੀਸਦ ਬਾਲਗ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਉਨਤਾਲੀ ਫ਼ੀਸਦ ਬਾਲਗ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਬੋਡੀ ਇੰਡੈਕਸ 18.5 ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹੈ। ਮਾਸ ਬੋਡੀ ਇੰਡੈਕਸ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਮਰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਾਰ, ਉਮਰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੱਦ ਅਤੇ ਕੱਦ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਾਰ। ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੀ ਆਬਾਦੀ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਦੀ ਭੈੜੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਤੀਸਾ ਦੀ ਚਾਲੀ ਫ਼ੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ 18.5 ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਲਮੀ ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਨੇਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਜਿਸ ਕੌਮ ਦੀ ਚਾਲੀ ਫ਼ੀਸਦ ਆਬਾਦੀ 18.5 ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹੈ। ਉਹ ਕੌਮ ਅਤਿ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜੀਅ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਅਕਾਲ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੇ 'ਇਮਾਨਦਾਰ' ਹੁਕਮਰਾਨ ਵੱਲੋਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਬਿਆਨ ਸੱਚਮੁੱਚ ਡਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਮੁਲਕ ਦੀ 'ਤਰੱਕੀ' ਮਿੱਥੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਹੱਤਕ ਸਮਝੀਏ।

ਫਿਲਮ 'ਹਾਰਾ-ਕੀਰੀ' ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਮਰਦੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਧਾਉਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਵਾਲੀ 'ਇਮਾਨਦਾਰ' ਸੋਚ ਜਾਪਾਨੀ ਫਿਲਮ 'ਹਾਰਾ-ਕੀਰੀ' ਦੇ ਮੱਠ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ 1962 ਵਿਚ ਜਪਾਨੀ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਮਸਾਕੀ ਕੋਬਾਯਾਸ਼ੀ (14 ਫਰਵਰੀ 1916-4 ਅਕਤੂਬਰ 1996) ਨੇ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਹਾਰਾ-ਕੀਰੀ ਅਜਿਹੀ ਰਸਮ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਬੰਦਾ ਸਬੰਧਤ ਮੱਠ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੱਠ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਧੀ-ਵਿਧਾਨ ਹਨ। ਉਹ ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਸਮੁਰਾਏ (ਜਪਾਨੀ ਯੋਧਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਲਕਬ) ਦਾ ਟੱਬਰ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਮੁਰਾਏ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ

ਜਤਿੰਦਰ ਮੋਹਰ

ਫੋਨ: +91 97799 34747

ਉਹ ਟੱਬਰ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਅੰਨ ਦਾ ਦਾਣਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਾਨ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਤਲਵਾਰ ਵੀ ਵੇਚ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਦਿਖਾਵੇ ਵਜੋਂ ਲੱਕੜ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਮਿਆਨ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਕਈ ਦਿਨ ਤੋਂ ਭੁੱਖਾ ਹੈ। ਸਮੁਰਾਏ ਰੋਟੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਹਾਰਾ-ਕਰੀ ਦੇ ਮੱਠ ਕੋਲ ਜਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੱਠ ਵਾਲੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਤਰਸ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਭੁੱਖ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਸਮੁਰਾਏ ਮੱਠ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੱਠ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਉਹਦੀ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਲਾਗਾ-ਦੇਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੱਠ ਦਾ ਕੰਮ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਹੈ। ਮੱਠ ਦੇ ਨੇਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਲੱਕੜ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਢਿੱਡ ਖੋਦਣਾ ਸਮੁਰਾਏ ਲਈ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਘੁਲਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੱਠ ਦੀਆਂ ਅਟੱਲ ਰਵਾਇਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਮੁਰਾਏ ਦਾ ਸਿਰ ਧੜ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰ ਕੇ ਰਸਮ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਦ ਵਿਚ ਸਮੁਰਾਏ ਦਾ ਸਹੁਰਾ (ਜੋ ਕਦੇ ਸਮੁਰਾਏ ਰਿਹਾ ਹੈ) ਮੱਠ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਦਲੀਲਾਂ

ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਹੋਇਆ ਸੌਖਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਸੌਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਲਈ ਸੁਪਰ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ 2014 ਤੱਕ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਸਪਾਂਸਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਬੰਦ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਤੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਲਈ ਸੁਪਰ ਵੀਜ਼ਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਮਾਪੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਲੰਮਾ ਚਿਰ ਰਹਿ ਸਕਣਗੇ। ਅਜਿਹੇ ਕਦਮ

ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਵਿਚ ਬਕਾਇਆ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਿਬੇੜੇ ਲਈ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਹਨ।

ਮੁਲਕ ਦੇ ਆਵਾਸ ਮੰਤਰੀ ਜੇਸਨ ਕੈਨੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ 2012 ਵਿਚ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦੇਗਾ ਜੋ 2011 ਤੋਂ 46 ਫੀਸਦੀ ਵੱਧ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ, ਨੈਨੀਆਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਅਜੇ ਬਹੁਤੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਕਰੀਬਨ 1,60,000 ਮਾਪੇ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਲਈ ਬੈਠੇ

ਹਨ ਪਰ ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਹਰ ਸਾਲ 15-16 ਹਜ਼ਾਰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਸਾਲ 14-15 ਹਜ਼ਾਰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਬਗੈਰ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਤੋਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਿਸੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨਾਗਰਿਕ ਜਾਂ ਪੀ.ਆਰ. ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਪਾਂਸਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸੱਤ ਸਾਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵਿਜ਼ਟਰ ਵਜੋਂ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੇ ਹੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਇਸ ਸੁਪਰ ਵੀਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ

ਸਪਾਂਸਰਸ਼ਿਪ ਫਾਈਲਾਂ ਦਾ ਢੇਰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਪਰ ਵੀਜ਼ਾ ਪਹਿਲੀ ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਦੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕੇਗਾ। ਮੰਤਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਠ ਕੁ ਹਫ਼ਤਿਆਂ 'ਚ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਸੁਪਰ ਵੀਜ਼ਾ 'ਤੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਮਲਟੀਪਲ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦਰਜ ਹੋ ਸਕਣਗੀਆਂ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਚੁੱਕਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸੁਪਰ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਾ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਫਿਕਰ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਹਤ ਬੀਮੇ ਦਾ ਖਰਚ ਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਇਕਨਾਮਿਕ ਕਲਾਸ ਤਹਿਤ 157,000 ਪਰਵਾਸੀ ਤੇ 26,000 ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਆ ਸਕਣਗੇ। ਨੈਨੀਆਂ ਵਜੋਂ ਆ ਕੇ ਪੀ.ਆਰ. ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਨੌਂ ਹਜ਼ਾਰ (ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਅੱਧੀ) ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਹੁਣ 69 ਹਜ਼ਾਰ ਹੈ ਪਰ ਸਪਾਊਜ਼ਲ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੋਟਾ ਘਟਾ ਕੇ 44 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ-2

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਵੇਖੋ)

ਸੂਦਰ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ-ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਧਾਰਮਕ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਮਾਜਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਹੁਤ ਨੀਵਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੂਦਰ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪੈਣਾ ਵੀ ਗੁਨਾਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੋੜਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਬਲਕਿ ਸਮਾਜਕ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ' ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਗੁਲਾਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਮਾੜੀ ਸੀ।

ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ

ਉਸ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਸਵੈਮਾਨ ਦੋਵੇਂ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਸਨ। ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਇਸਤਰੀ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਧਾੜਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਝਲਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਮਾਣ, ਸਵੈਮਾਣ ਅਤੇ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਰ ਦੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਜ ਕਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਅਤੇ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ-ਦੋਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 'ਵੇਈ' ਨਦੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼' ਤੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਇੱਥੇ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਪਹਿਲਾ ਬਾਬੇ ਪਾਯਾ ਬਖਸ਼ ਦਰਿ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜੋ ਪਹਿਲਾ ਐਲਾਨਨਾਮਾ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸੀ, "ਨ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ", ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਭਾਵ ਵੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਮਾੜਾ ਹੋਣਾ ਉਸ ਦੇ ਅਮਲਾਂ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹੀ ਕੋਟੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ-ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਤੇ ਮਨਮੁਖਿ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਨਮੁਖਿ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤਿ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਮਨ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਬਿਤਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੱਕੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੌਣ ਵੱਡਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਹੈ ਕਿ "ਸੁਭਿ ਅਮਲਾ ਬਾਹਰੁ ਦੇਨੇ ਰੋਈ" ਅਰਥਾਤ ਸੁਭ ਅਮਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੋਵੇਂ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸੋਝੀਆਂ ਵਰਣ-ਆਸ਼ਰਮ ਧਰਮ ਅਤੇ ਵਰਗ-ਵੰਡ ਦੀਆਂ ਵਲਗਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਕਿਰਤ, ਦਇਆ, ਸੰਤੋਖ, ਜਤ, ਸਤਿ ਅਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਾਨੂੰ ਧਾਰਮਕ ਕਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਯੋਗੀ, ਪੰਡਿਤ, ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ, ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ, ਦੱਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ, ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਭਲੀਭਾਂਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕਣਾ ਇਥੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ 'ਤੀਸਰ ਪੰਥ' ਵਜੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਿਆਂ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਜ਼ਿਆਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ।

ਸੂਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਨੇ ਇਹ ਪਰਚਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਟੈਕਸਸ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਲੰਘੀ 29 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੈਂਟਰ, ਟੈਕਸਸ ਵਿਚ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਗੁਰਮਤਿ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਇਸ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਸ. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਪ੍ਰਿੰ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਨੇ ਵੀ ਪਰਚੇ ਪੜ੍ਹੇ। ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦਾ ਇਹ ਪਰਚਾ ਅਸੀਂ ਦੇ ਕਿਸਤਾਂ ਵਿਚ ਇਥੇ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪੇਸ਼ ਹੈ ਦੂਜੀ ਕਿਸਤ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਧਰਮ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪਰਮਸਤਿ ਦੇ ਸੰਕਲਪ, ਉਸ ਦੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਬਣਤਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਰਮਸਤਿ ਦਾ ਜੋ ਸੰਕਲਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਹੀ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਦੀਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਵੈਰ ਅਤੇ ਭੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਉਸ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਵਾਸਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਨਮਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਆਦਰਸ਼ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ 'ਸਚਿਆਰ' ਹੋਣ ਦਾ, ਉਸ ਪਰਮਸਤਿ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦਾ। 'ਸੱਚ' ਪਰਮਾਤਮ-ਗੁਣ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੁਣ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੰਧ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਜੋ ਜੀਵ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਵਿੱਥ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵੱਲੋਂ "ਧਰਮਸਾਲ" ਕਰਕੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਧਰਮ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰੱਬ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਇਆ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਇਸ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਵਰਣ-ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਿਵੇਂ ਯੋਗੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਭੇਖ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤੋਖ ਨੂੰ ਕੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੰਦਰਾਂ ਬਣਾ, ਅਰਥਾਤ ਸੰਤੋਖ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਖਾਹਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਛੇਦ, ਉਦਮ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚਿੰਪੀ ਅਤੇ ਝੋਲੀ ਬਣਾ ਭਾਵ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੇ ਖਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ, ਤੇਰੀ ਖੱਫਣੀ ਇਹ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖ, ਤੇਰਾ ਡੰਡਾ ਨਿਸਚੇ ਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਪੰਥ ਇਹ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦਾ ਸਮਝ। (ਪੰਨਾ 6)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਗੋਂ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਨਾਲ ਵੀ ਜੋੜਿਆ। ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਧਾਰਮਕ ਚਿੰਨ੍ਹ-ਜਨੇਊ, ਧੋਤੀ, ਟਿੱਕਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਪੰਜ ਵਕਤ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਮਸੀਤ, ਮੁਸੱਲਾ, ਹਲਾਲ, ਧਾਰਮਕ ਪੁਸਤਕ ਕੁਰਾਣ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਈ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਜੋਤਿ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਜੋਤਿ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ 13, ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ॥) ਜਦੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਜੋਤਿ ਸਭ ਵਿਚ ਇੱਕ ਰਸ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਫਿਰ ਕੋਈ ਜਨਮ ਤੋਂ ਉਚਾ ਜਾਂ ਨੀਵਾਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਣ-ਆਸ਼ਰਮ ਤਹਿਤ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਹੇਠਲਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਬਣਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਵੀਂ ਤੋਂ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਦੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਾਇਆਧਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਤੁਰਨ ਦੀ ਤਾਘ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਉਥੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲਈ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਪੰਨਾ 15, ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ॥)। ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਜਾਂ ਪੈਸੇ ਕਰਕੇ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨੀਵਾਂ ਮਾਤੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਲੋਭ, ਝੂਠ, ਠੱਗੀ, ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲਾਲਚ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁੱਤਾ, ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਚੂਹੜਾ, ਠੱਗ ਕੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾਰ, ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਰਾਈ ਮੈਲ, ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਚੰਡਾਲ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਉਹੀ ਹਨ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਆਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਰੋਂਦੇ ਹਨ (ਪੰਨਾ 15, ਲਬ ਕੁਤਾ ਕੁਤਾ ਚੂਹੜਾ ਠਗਿ ਖਾਧਾ ਮੁਰਦਾਰ॥)। ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣਾ ਹੀ ਉਚੀ ਜਾਤਿ ਹੈ (ਪੰਨਾ 16, ਵਾਜਾ ਨੇਜਾ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟਾ ਕਰਮੁ ਤੇਰਾ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ॥)। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਢਾਡੀ ਜਾਂ ਨੀਚ ਜਾਤੀ ਦਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਹੋਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਚ-ਜਾਤੀਏ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਲੇਖਾ ਜਾਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਰੱਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਜਾਤਿ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਥੇ ਜਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਜੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਜੀਅ ਨਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਪੰਨਾ 469, ਅਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਜੋਰੁ ਹੈ ਅਗੈ ਜੀਉ ਨਵੇ॥)। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਜੁਆਨੀ ਆਦਿ ਸਭ ਪਰਛਾਵੇਂ ਹਨ। ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਹਨੇਰੇ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਸਾਫ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤਿਵੇਂ ਅਗਿਆਨ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁੱਝ ਸਪਸ਼ਟ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਾਜ, ਜੋਬਨ, ਧਨ, ਜਾਤ ਆਦਿ ਪਰਛਾਵਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਸਰੀਰ, ਨਾਮਵਰੀ ਅਤੇ ਜਾਤ ਆਦਿ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਦਿਨ ਹੈ, ਭਾਵ ਅਸਲੀਅਤ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਅਗਿਆਨ ਹੈ। ਮੂਰਖ ਮਨ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਡੰਡੂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਲ ਉਗੇ ਕੰਵਲ ਫੁਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਅਤੇ ਕੁਰਾਹੇ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਸੋਖਣਾ ਮਨ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਰਾਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਮਨ ਆਤਮਕ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਨਾ ਕੋਈ ਉਚੀ ਜਾਤ ਹੈ ਨਾ ਇੱਜ਼ਤ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਾਤ ਅਤੇ ਪਤਿ, ਉਸ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਵਸਾ ਕੇ ਆਤਮਕ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੈ (ਪੰਨਾ 1188, ਮਨ ਮੁਗਧੇ ਦਾਦਰੁ ਭਗਤਿ ਗੀਨ॥)।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚੀ ਜਾਤ, ਇੱਜ਼ਤ ਆਦਿ ਸਭ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣਾ ਤਾਂ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਭ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਹੈ (ਪੰਨਾ 1189, ਕਿਆ ਹਉ ਆਖਾ ਜਾਂ ਕਛੂ ਨਾਹਿ॥ ਜਾਤਿ ਪਤਿ ਸਭ ਤੇਰੈ ਨਾਇ॥)। ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਰਾਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵਰਣ, ਜਨਮ, ਜਾਤ ਆਦਿ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਪੰਨਾ 1198, ਜਾਤ ਬਰਨ ਕੁਲ ਸਹਸਾ ਚੂਕਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਬਦਿ ਬਿਚਾਰੀ॥)। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਦਸਰੇ ਵਰਗ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਕੀ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਇਹ ਅਲੱਗ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰ ਸਕਣਾ ਇਥੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਧਰਮ ਦਾ ਜੋ ਮਾਰਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਵੰਡ ਛਕਣ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਰਗ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਿਧਾਂਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦਾ ਅਮਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਜਾਤ, ਵਰਣ, ਛੋਟਾ, ਬੜਾ ਜਾਂ ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ

ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਇਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਲਿਯੁਗ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਅਤੇ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਦੇ ਮੰਤਰ ਰਾਹੀਂ ਤਾਰਿਆ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਿਯੁਗ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੈਰ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪੈਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਾਰੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ। ਛੋਟੇ-ਬੜੇ, ਉਚ-ਨੀਚ ਦਾ ਭੇਦ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਮਾਜ, ਜੋ 4 ਵਰਣਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਵਰਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ (ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, 1/23)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਅਸੀਂ "ਇਗੈਲੀਟੇਰੀਏਨਿਜ਼ਮ" ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿਲਕੀਪੀਡੀਆ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

"Egalitarianism (from French egal, meaning "equal") is a trend of thought that favours equality of some sort among moral agents, whether persons or animals. Emphasis is placed upon the fact that equality contains the idea of equality of quality. That is, all people should be treated with the same dignity or be regarded as possessing the same intrinsic qualities despite our societal diversity of race, religion, ethnicity, sex, sexual orientation, gender expression, species, political affiliation, socio-economic status (dis) ability or cultural heritage.

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ, ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਵੰਡ ਛਕਣ ਅਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮ-ਜੋਤਿ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਚਿਆਰ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸਤਰੀ ਅਤੇ ਪੁਰਖ-ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸੇ ਇੱਕ ਰੱਬੀ ਜੋਤਿ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਮਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਇਆ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕਾਰ ਕਰਨ, ਸਾਂਝੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਰੀਤ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਨੀਵੀਂ ਕਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਤ ਵਿਚੋਂ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸਾਂ ਤਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਗੀ ਰਿਹਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

"ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ

ਭੇਖੁ ਉਦਾਸੀ ਸਗਲ ਉਤਾਰਾ॥

ਪਹਿਰਿ ਸੰਸਾਰੀ ਕਪੜੇ

ਮੰਜੀ ਬੈਠਿ ਕੀਆ ਅਵਤਾਰਾ॥" (1/38)

"ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਰਨੁ ਅਵਰਨੁ ਹੋਇ ਨਿਵਿ ਚਲਣਾ ਗੁਰਸਿਖਿ ਵਿਸੇਖੇ॥" (1/26)

"ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਗਇਆ ਬਗਦਾਦਿ ਨੇ

ਬਾਹਰਿ ਜਾਇ ਕੀਆ ਅਸਥਾਨਾ॥

"ਇਕੁ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਰੂਪੁ

ਦੂਜਾ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ॥" (1/35)

(ਸਮਾਪਤ)

ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਕਿਹਾ

- (1) ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਰੋਜ਼ਮੱਰਾ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ?
- (2) ਔਰਤ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਹੈ।
- (3) ਪਤਨੀ ਸੂਝਵਾਨ ਤੇ ਸਿਆਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਲੰਬੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- (4) ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਭੁੱਲ ਵੱਲ ਜੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਰੋਗ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।
- (5) ਰਿਸ਼ਤੇ ਤਿੜਕਦਿਆਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ।
- (6) ਖੁਸ਼ ਹੋਣ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦੇਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਨਾਰਾਜ਼ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪਲ ਹੀ ਲਗਦੇ ਹਨ।
- (7) ਸੰਜਮ ਤੇ ਨਰੁੰਮੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।
- (8) ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਸਲੀਕੇ ਦਾ ਪਾਠ ਸਿੱਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- (9) ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਔਗਣ ਵੀ ਗੁਣਾਂ 'ਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- (10) ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਲਏ ਸੁਪਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਦੁਹਰਾਏ ਜਾਣ।
- (11) ਵਾਅਦੇ ਬਹਾਨੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਹਾਨੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਦੰਪਤੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਰਕ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- (12) ਜੇ ਕਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੀ ਉਠ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ।
- (13) ਯਾਰੀਆਂ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣੀਆਂ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤੰਦ ਪੀਡੀ ਕਰਨੀ, ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ।
- (14) ਹਾਸਾ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਖੇਡਾ ਤੇ ਰੋਣਕ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁੱਸਾ, ਗਮ, ਉਦਾਸੀ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਸਤਿਆਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- (15) ਖੁਸ਼ੀ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜਿਉਣ ਦਾ ਚਾਅ ਭਰਦੀ ਹੈ, ਗਮ ਚਾਅ ਨੂੰ ਚੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਸਾ ਸਰੀਰ ਲਈ ਕਸਰਤ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- (16) ਇੱਕ ਹੱਸਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਗੁੱਸੇਪੇਰ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਅਤੇ ਹਤਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- (17) ਹਾਸਾ ਮਨ ਦੀ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮੈਲ ਧੋ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ, ਬਸਰਤੋਂ ਕਿ ਖੁਸ਼ ਤਬੀਅਤ ਨਾਲ ਹੱਸਿਆ ਜਾਵੇ।
- (18) ਜਿਵੇਂ ਰੋਟੀ, ਕੱਪੜਾ, ਮਕਾਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਹਾਸਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
- (19) ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਿਆਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਜੇ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿੱਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।
- (20) ਮਨੁੱਖ ਅਤਿ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਪਤਨ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
- (21) ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਅਗਿਆਤ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ।
- (22) ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸੁਆਦ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- (23) ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸਤਿਸੰਗ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- (24) ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀਆਂ 101 ਕੁਲਾਂ ਤਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਤੰਬਾਕੂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ 101 ਕੁਲਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- (25) ਰੋਗ ਮਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗ ਹੈ ਹਉਮੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ।
- (26) ਮੋਹ ਦਾ ਰੋਗ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਇਸ ਤੋਂ।
- (27) ਚੁਗਲੀ ਨਿੰਦਿਆ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਹੈ।
- (28) ਸੂਰਜ ਛੱਡੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ, ਮੂਲੀ ਛੱਡੀਆਂ ਬੀਆਂ। ਭੈਣ ਨੇ ਬੰਨੀ ਰੱਖਤੀ, ਜੁੱਗ ਜੁੱਗ ਵੀਰਾ ਜੀਆ।
- (29) ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਪੱਛਤ ਜਾਵਾਂਗੇ।
- (30) ਸਿੱਖ ਵਿਰਸਾ ਇੱਕ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਖੱਟੀ ਹੈ।
- (31) ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ।
- (32) ਸਿੱਖ ਭਰਾਵੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਅਰਥ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਕਰੋੜਾਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ।

ਪੇਸ਼ਕਾਰ-ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ
ISBN #978-0-9781624-9-8

ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ

ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਕਾਲ ਤਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਕੇ ਵੇਖਣ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਵਰਗੇ ਧਰਮ-ਸੰਸਥਾਪਕ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵਿਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕਹੀਆਂ, ਉਹ ਅਜ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਿਧਾ ਬੰਦੇ ਦੀ ਰੂਹ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਹੈ। ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ, ਬੰਦੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਦਸਿਆ ਕਿ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ, ਬੰਦੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਲੋੜ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਹੇਗੀ। ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜੋੜਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋੜਿ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਜੁਗਤਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੋੜਿ ਅਤੇ ਜੁਗਤਿ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਨੌਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਏਸੇ ਜੋੜਿ ਅਤੇ ਜੁਗਤਿ ਨੂੰ ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਰਾਇ ਬਲਵੰਤ ਅਤੇ ਸੱਤੇ ਭੂਮ ਨੇ ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ:

ਲਹਣੇ ਦੀ ਫੇਰਾਈਐ

ਨਾਨਕਾ ਦੇਹੀ ਖਟੀਐ॥

ਜੋੜਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ ਸਹਿ

ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ। (ਪੰਨਾ 966)

ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ-ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੋੜਿ ਅਤੇ ਜੁਗਤਿ ਦੀ ਗੁਰੂ-ਦਾਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਹੰਢਾਉਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੂਜਿਆਂ ਤਕ ਇਸ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕਰਨ। ਏਸੇ ਨੂੰ “ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਾ ਨਾਮ ਜਪਾਵੈ” ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁਟਣ ਨਾਲ ਅਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰੀ ਸੁਭਾ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਵੀ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਅੱਜ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਪੂਰੀ ਉਤਰਦੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਨ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤਕ ਸਾਡੇ ਤੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ “ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆ ਵਿਆਪਨ ਸਭੈ ਰੋਗ” ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖ ਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹਨ। ਜੋ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਫਖਰ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਸ ਗੁਰੂ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼

ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੇ ਤੀਸਰ ਪੰਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ, ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਪਤਿਤਪੁਣੇ ਦੀ ਸਮਸਿਆ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਇਕ ਭਵਿਖਮੁਖੀ ਵੰਗਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਹਿਣ ਦਾ ਯਤਨ ਇਥੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਲਾਹਾ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਤਿਤਪੁਣੇ ਦੀ ਵਬਾਅ, ਬਾਣੀ (ਸ਼ਬਦ) ਨਾਲੋਂ ਟੁਟਣ ਕਾਰਣ ਹੀ ਫੈਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਹੀ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੇ ਜੇ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ, ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਫਖਰ ਦਾ ਵਾਰਸ ਕਹਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਤਕ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੁਲਾਮੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਏਸੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀ। ਇਹ ਗੁਲਾਮੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਹਾਨੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਉਮਰ ਦੇ ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਜੋਂ ਮੇਰਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੀ ਗੁਲਾਮੀ ਨਾਲ ਬਦਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਤਾਂ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦਸਦੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਲ ਲੋਕਾਈ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੋਰਨਾਂ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦਿਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀਵਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬੰਦੇ ਵਲੋਂ ਜੀਵੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਲੋੜ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਨਾ ਕੇਵਲ ਵਖਰੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਉਸ ਹੱਦ ਤਕ ਠੀਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ-ਕਟੜਤਾ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਜੇ ਉਸ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ, ਅਮਲ ਵਿਚ ਜਿਉਂ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਤੋਂ ਵਿਰਵੇ ਰਹਿ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੀ ਖੁਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲੋਂ ਹੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤਕ ਇਹੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਢਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਨਮ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਨ।

ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਾਸਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਕ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੀ ਨਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ “ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਿਸੈ ਜਾਹਰਾ ਜੀਉ॥” ਇਹੀ ਗੱਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਧ ਗੋਸਟਿ ਵਿਚ ਸਿਧਾਂ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਪ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ, ਸ਼ਬਦ (ਬਾਣੀ) ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਜੋੜ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ-ਸੰਦੇਸ਼ ਉਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਿਆਂ, ਹਰ ਸਿੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਚੇਤਾ ਰਖਣ ਦੀ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ “ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਆਤਮਕ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ” ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਹੀ ਜਿਉਣਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਿਮਰਤੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਗਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਅਡੰਬਰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਾਨਕ ਹਜ਼ੂਰ ਨੂੰ ਨਿਗੁਰਾ ਦਸਣ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਵਾਲ ਸੀ:

ਤੇਰਾ ਕਵਣੁ ਗੁਰੂ ਜਿਸਕਾ ਤੂ ਚੇਲਾ॥

ਦੇਹਾਂ ਹੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸੁਰਤੀ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਟਿਕਣਾ, ਇਹ ਚੇਲਾ ਹੈ:

ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸੁਰਤਿ ਧੁਨਿ ਚੇਲਾ॥ (943)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਹ ਜਨਮ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਐਲਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਵਿਧੀ ਵਿਚ, ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ-ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਵਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਪਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਇੰਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਰਮ ਜਨਮ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ:

ਨ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਨ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨ॥

ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੇ ਤੀਸਰ ਪੰਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ, ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਪਤਿਤਪੁਣੇ ਦੀ ਸਮਸਿਆ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਇਕ ਭਵਿਖਮੁਖੀ ਵੰਗਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਹਿਣ ਦਾ ਯਤਨ ਇਥੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਲਾਹਾ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਤਿਤਪੁਣੇ ਦੀ ਵਬਾਅ, ਬਾਣੀ (ਸ਼ਬਦ) ਨਾਲੋਂ ਟੁਟਣ ਕਾਰਣ ਹੀ ਫੈਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਹੀ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੇ ਜੇ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ, ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਫਖਰ ਦਾ ਵਾਰਸ ਕਹਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਤਕ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਵੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹਰ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਰਾਜਦੂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਰਾਜਦੂਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਥੇ ਸਿੱਖੀ ਬਾਰੇ ਪੁਛਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖੀ ਬਾਰੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਸ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕਰੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਨਾਲ ਨਿਭਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਫਖਰ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਨ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਏਨੀ ਔਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਮਝ ਲਈ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾ

ਗੁਰਪੁਰਬ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲੋਬਲ ਪਿੰਡ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਸੋੜੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਸੋੜੀ ਬਿਰਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਧਰਮ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਸੂਤੋਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਗੈਰਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵੀ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਪੇਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਾਰਸੀਲੋਨਾ ਵਿਚ ਜੁਲਾਈ 2004 ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਮੂਲ ਵਿਸ਼ਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ‘ਸੁਣੀਐ’ ਅਤੇ ‘ਮੰਨੀਐ’ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਸਹਿਯੋਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸਾਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਲਗਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 2004 ਦਾ ਸਾਲ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦਾ ਸਾਲ ਸੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਲੁਕੀ ਛਿਪੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਜਾਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੁਝਾਇਆ ਸੀ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤਾਂ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਅਤੇ ਵਚਨਬਧਤਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਮਨ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਵਜੋਂ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਜਾਪਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਲਾਹਾ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਕੋਲੋਂ ਉਨਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿੰਨਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਨਾਮਲੇਵਿਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਸਣ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ, ਸਿਧਾਂਤ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਿਤ ਨੇਮ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਮੌਕਿਆਂ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦੀਆਂ, ਉਹ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਪੈਰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਚਲਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਿਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ-ਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਸ਼ਰਫ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ ਅਤੇ ਪੰਥਕ-ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਵਾਰਸ ਹੋ ਸਕਣ ਦਾ ਬਿਰਦ ਪਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਵਾਂਗੇ।

ਮਹਾਨ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

ਗੁਰਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੁੱਲ 19 ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਸਾਥੀ ਬਣਾਇਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਗ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਰਚਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਰਬਾਬ ਵਜਾ, ਬਾਣੀ ਆਈ ਹੈ।’ ਮਰਦਾਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸੇ ਰਾਗ ਵਿਚ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਉਸ ਰਾਗ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਾਗਧਾਰਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਰਚਿਆ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸੰਗੀਤਕ ਰਾਗਧਾਰਾ ਨੂੰ ਭਗਤੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਸਥਾਨਕ ਰਾਗ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਰਾਗ, ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ

ਜਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਾਗ, ਮੱਧਕਾਲ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗ, ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਸੰਗੀਤਕ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪੱਖ ਵਿਚ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਿਖਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਰਾਮਾਹ, ਬਿਤੀ, ਪਹਿਰੇ, ਸੋਦਰ, ਅਲਾਹੁਣੀਆਂ, ਕੁਚੱਜੀ, ਸੁਚੱਜੀ, ਆਰਤੀ, ਵਾਰਾਂ ਆਦਿ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਤੀ ਇੰਨੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗਾਇਨ ਰੂਪ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਦੇ ਭਾਗ-ਸਥਾਈ, ਅੰਤਰਾ ਲਈ ਰਹਾਓ, ਅੰਕ ਆਦਿ ਵਰਤਿਆ। ਤਾਲ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੁਰ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਘਰ, ਧੁਨੀ, ਸ਼ਬਦ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮੁੱਚਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਾਗਧਾਰਾ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਮੰਨ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਗਧਾਰਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜੀਵਤ ਰੱਖਿਆ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਾਗਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਸਮਾਜਿਕ, ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਅਤੇ ਧੁਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ

ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀ ਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਪਰੋਇਆ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਰਾਗਧਾਰਾ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਪੌਰਾਣਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਸ਼ਿਵ, ਲੱਛਮੀ, ਨਾਰਦ ਆਦਿ ਤੋਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਸਬੰਧੀ ਗਿਆਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਮਦੇਵ ਵਿਚ ਹੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਭਰਤ ਮੁਨੀ ਨੇ ਨਾਟਯ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਨਾਟ, ਨ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸ਼ਾਸਤਰਬੱਧ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਨਾਤਨੀ ਕਾਲ (600-500 ਈਸਾ ਪੂਰਬ) ਵਿਚ ਜਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਰਮਾਇਣ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਚੇ ਗਏ। ਵੇਦ ਅਤੇ ਇਹ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਰਾਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਥਾਂ ਕਾਵਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੰਗ ਦੇਵ ਦਾ ਸ਼ਾਸਤਰਬੱਧ ਗ੍ਰੰਥ (1210 ਤੋਂ 1247) ‘ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਾਰ’ 13ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਦਾ ਕੈਲਾਸ

(1324) ਦੇ ਸੰਗੀਤ ‘ਉਪਨਿਸ਼ਦ’ ਅਤੇ ‘ਸੰਗੀਤ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਰ’ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਗੀਤ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। 15ਵੀਂ ਸਦੀ ਯਾਨਿ 1450 ਵਿਚ ਰਾਣਾ ਕੁੰਭਕਰਨ ਮਹੀਮਿੰਦੂ ਨੇ ‘ਗਸੀਕ ਧਰੀਯ’, ‘ਸੰਗੀਤ ਮਿਮਾਸਾ’ ਅਤੇ ‘ਸੰਗੀਤ ਰਾਜ’ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗੀਤਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਹੋਣਗੇ।

ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਕਾਵਿ ਸਾਹਿਤ, ਕਾਵਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਰਚਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਗ ਆਧਾਰਤ ਹੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਜੈ ਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਾਵਿ ਗ੍ਰੰਥ ‘ਗੀਤ ਗੋਬਿੰਦ’ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਹੀ ਲਿਖਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ਼ ਫਰੀਦ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਰਾਗਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਵੀ ਰਵਿਦਾਸ, ਨਾਮਦੇਵ, ਕਬੀਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਰਾਗਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਕਾਵਿ ਅਤੇ ਰਾਗ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਦਾ

ਸੰਕਲਪ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤੀ ਧਾਰਾ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਰਾਗ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਤਾਂ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਗ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਿਆਂਦਾ।

14ਵੀਂ ਅਤੇ 15ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ, ਉਤਰੀ ਭਾਰਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਸਤਰਬੱਧ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਢਿੱਲਾ ਪੈਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੂਫੀ ਲੋਕ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੇੜੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਭਾਰਤੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਕਲਾ ਉੱਤੇ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਮੁਸਲਿਮ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਧਾਰਾ ਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤਰਬੱਧ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲਿਆਂਦੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਕੂਲ ਢਾਲ ਲੈਣਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਲਾ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਹੀ ਪਾਲਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸ਼ਾਸਤਰਬੱਧ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਨੁਕੂਲ ਢਾਲ ਕੇ ਲੋਕ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)

ਲਿਆਂਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੌਲਿਕ ਰਾਗ 'ਮਾਝ' ਦੇ ਕਰਤਾਰੀ ਹਨ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਝੇ ਇਲਾਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਰਾਗਾਂ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਧੁਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਸਵਰ ਸੰਗਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗਿਆਨ ਸੀ।

ਮਹਲਾ ੧ ਬਸੰਤ॥
ਰੁਤਿ ਆਈਲੇ ਸਰਸ ਬਸੰਤ ਮਾਹਿ॥
ਮਲਾਰੁ ਸੀਤਲ ਰਾਗੁ ਹੈ
ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ॥
ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚਲੇ ਧੁਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਮਹਾਨ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸਨ। ਉਹ ਮਹਾਨ ਯੁੱਗ ਪਰਿਵਰਤਕ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਚਾਰ ਆਧਾਰ ਹਨ,

1. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ, ਸਵੈ-ਪਰਿਚਯ ਅਤੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ।
 2. ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ।
 3. ਆਧੁਨਿਕ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੈਲੀ।
 4. ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ।
- ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਕਾਵਿ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲੀ ਸੰਗੀਤਕ ਲੈਅ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਚਿੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ

ਸੰਗੀਤ-ਕਾਵਿ ਦਾ ਅਨੋਖਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਾਗਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ:

1. ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ-ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਸੁਰਾਂ ਉਪਰ ਗਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਲੰਬੀ ਕਵਿਤਾ।
2. ਰਾਗ ਸਿਰੀ-33 ਚੌਪਦੇ, 13 ਅਸ਼ਟਪਦ, ਦੋ ਪਹਰੇ, 7 ਸਲੋਕ ਤੇ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਦੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ 4 ਵਿਚ।
3. ਰਾਗ ਮਾਝ-1 ਅਸ਼ਟਪਦ, 46 ਸਲੋਕ, 27 ਪਉੜੀਆਂ ਦੀ ਵਾਰ।

4. ਰਾਗ ਗਉੜੀ-20 ਚੌਪਦੇ।
5. ਰਾਗ ਆਸਾ-1 ਸੋਦਰ, 2 ਚੌਪਦੇ, 22 ਅਸ਼ਟਪਦ, 2 ਪੋਟੀ, 5 ਛੰਤ, 45 ਸਲੋਕ 24 ਪਉੜੀਆਂ ਦੀ ਵਾਰ।
6. ਰਾਗ ਗੁਜਰੀ-2 ਚੌਪਦੇ, 5 ਅਸ਼ਟਪਦ।
7. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ-2 ਸਲੋਕ ਤੇ ਵਾਰ ਮਹਲਾ 4 ਵਿਚ।
8. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ-3 ਚੌਪਦੇ, 7 ਛੰਤ (ਅਲਾਹੁਣੀਆਂ ਸਹਿਤ), 3 ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ 4 ਵਿਚ।

9. ਰਾਗ ਸੋਰਠ-2 ਚੌਪਦੇ, 4 ਅਸ਼ਟਪਦ, 2 ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਮਹਲਾ 4 ਵਿਚ।
10. ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ-8 ਚੌਪਦੇ, 1 ਆਰਤੀ, 2 ਅਸ਼ਟਪਦ, 3 ਛੰਤ।
11. ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ-5 ਚੌਪਦੇ, 2 ਅਸ਼ਟਪਦ।
12. ਰਾਗ ਸੂਰੀ-9 ਚੌਪਦੇ, 5 ਅਸ਼ਟਪਦ (3 ਕਾਫ਼ੀਆਂ ਸਹਿਤ) ਕੁਚੱਜੀ ਤੇ ਸੁਚੱਜੀ ਪਦ।
13. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ-4 ਚੌਪਦੇ, 2 ਅਸ਼ਟਪਦ, 1 ਬਿਤੀ, 2 ਛੰਤ, 2 ਸਲੋਕ।
14. ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ-11 ਚੌਪਦੇ, 9 ਅਸ਼ਟਪਦ, 1 ਦੱਖਣੀ-ਉਕਾਰ (54 ਪਦ), ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਿ (73 ਪਦ)
15. ਰਾਗ ਮਾਰੂ-12 ਚੌਪਦੇ, 11 ਅਸ਼ਟਪਦ (2 ਕਾਫ਼ੀਆਂ ਸਹਿਤ), 22 ਸੋਹਲੇ, 17 ਸਲੋਕ ਵਾਰ ਮਹਲਾ 3 ਵਿਚ।
16. ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ-ਬਾਰਾਂਮਾਹ (17 ਪਦ) 5 ਚੌਪਦੇ
17. ਰਾਗ ਭੈਰਵ-8 ਚੌਪਦੇ, 1 ਅਸ਼ਟਪਦ।
18. ਰਾਗ ਬਸੰਤ-12 ਚੌਪਦੇ, 1 ਅਸ਼ਟਪਦ।
19. ਰਾਮ ਸਾਰੰਗ-3 ਚੌਪਦੇ, 2 ਅਸ਼ਟਪਦ, 3 ਸਲੋਕ।
20. ਰਾਗ ਮਲਹਾਰ-9 ਚੌਪਦੇ, 5 ਅਸ਼ਟਪਦ, 24 ਸਲੋਕ, 28 ਪਉੜੀਆਂ।
21. ਰਾਗ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਤੇ ਵਿਭਾਸ-17 ਚੌਪਦੇ, 17 ਅਸ਼ਟਪਦ।
22. ਸਹਿਸਕ੍ਰਿਤੀ-4 ਸਲੋਕ, 23 ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ, 33 ਸਲੋਕ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਸਵੈ-ਪਰਿਚਯ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਕ ਕਵੀ ਦੇ

ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਮਹਾਨ ਗਾਇਕ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਗੀਤ ਵਾਗਿਯਕਾਰ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੀਤ ਰਚਨਾ, ਸੁਰਬੱਧ ਰਚਨਾ, ਨਾਟ ਕਲਾ (ਸਿੰਧ ਗੋਸ਼ਟਿ) ਅਤੇ ਨਾਇਕ (ਅਕਾਲਪੁਰਖ), ਨਾਇਕਾ (ਕੁਚੱਜੀ-ਸੁਚੱਜੀ) ਭੇਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ ਜੋ ਆਪ ਦੀ ਰਾਗਧਾਰਾ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵਜੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:

“ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ 1 ਘਰ 3 ਚੌਪਦੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ ਤਦ ਹੀ ਗਾਵਾ॥
ਤਾ ਗਾਵੇ ਕਾ ਫਲੁ ਪਾਵਾ॥
ਗਾਵੇ ਕਾ ਫਲੁ ਹੋਈ॥
ਜਾ ਆਪੇ ਦੇਵੈ ਸੋਈ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬੁਕਾਅ ਸੰਗੀਤ ਵੱਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਰਬਾਬਵਾਦਕ ਸਾਬੀ ਦੀ ਚੋਣ ਇਕ ਗਾਇਕ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਦੀ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵਜੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਗੀਤਕ ਨਾਦ ਰਾਹੀਂ ਅਧਿਆਤਮਿਕਤਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੈ।

ਗਾਵੈ ਕੋ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ॥
ਗਾਵੈ ਕੋ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੁ ਵੀਚਾਰ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤਕ ਰਾਗਧਾਰਾ ਵਿਚ ਪਰੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਸਮੁੱਚੀ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤਕ ਵਾਗਿਯਕਾਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ

ਇਕ ਅੰਬਰਾਂ ਦਾ ਚੰਨ
ਦੂਜਾ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਚੰਨ
ਹੁਣ ਗੱਲ ਸਾਰੀ ਮੰਨ
ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਈ ਰੁਸ਼ਨਾਈ।
ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ
ਤੇਰੀ ਵੱਡੀ ਵਡਿਆਈ।

ਜਨਮ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਨੇ
ਦਾਈ ਦੋਲਤਾਂ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ।
ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ
ਜਿਸ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਇਆ।
ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ
ਵੱਜੀ ਸੁਹਿਨਾਈ।

ਜਦ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਪਾਂਧੇ ਕੋਲ
ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪਾਇਆ।
ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਬਾਬੇ ਨੇ
ਦੇਖੇ ਪਾਂਧੇ ਤਾਈਂ ਪੜ੍ਹਾਇਆ।

ਇਕ ਓਂਕਾਰ ਫੱਟੀ 'ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ
ਰੱਬੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ।

ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਪਿਤਾ ਨੇ
ਤੋਰਿਆ ਵਪਾਰ ਨੂੰ।
ਭੁੱਖੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾ
ਸਿਖਾਇਆ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ।
ਨਾ ਮਾਰ ਚਪੇਤ ਰੱਬ ਨਾਨਕ ਦੇ
ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਦੁਹਾਈ।

ਬਾਬੇ ਨੇ ਮੱਝਾਂ ਚਾਰੀਆਂ
ਸੱਪਾਂ ਨੇ ਛਾਂਵਾਂ ਕਰੀਆਂ।
ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਪਛਾਣਿਆ
ਰੱਬ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰੀਆਂ।
ਵੇਈ ਨਦੀ 'ਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ
ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਗਾਈ।
ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਜਿਹੇ ਠੱਗਾਂ ਨੂੰ

ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਲਾਇਆ।
ਮਲਕ ਭਾਗੇ ਨੂੰ ਮੱਤ ਦੇ ਕੇ
ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾਇਆ।
ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦਾ ਤੋੜ ਹੰਕਾਰ
ਨਿਮਰਤਾ ਸਿਖਾਈ।

ਛੁਤ-ਛਾਤ ਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ
ਬਾਬੇ ਭੇਦ ਮਿਟਾਇਆ।
ਲੰਗਰ-ਪੰਗਤ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ
ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸਿਖਾਇਆ।
ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਉਚਾ ਉਹੀ
ਜਿਹਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆਈ।

ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕਰ ਬਾਬੇ ਨੇ
ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਫੇਰੀ ਲਾਈ।
ਸਿੱਧਾਂ, ਪੀਰਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ, ਜੋਗੀ, ਪੰਡਿਤਾਂ,
ਨਾਥਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ।

ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਇਕੋ ਦਾਤਾ
ਇਕ ਦਾ ਹੋਕਾ ਲਾਈ।

ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ,
ਔਰਤ ਹੈ ਮਹਾਨ।
ਬਾਬੇ ਦੱਸਿਆ, ਔਰਤ ਨੇ
ਕੁੱਖੋਂ ਜੰਮੇ ਨੇ ਰਾਜਾਨ।
ਜਗ ਦੀ ਜਨਨੀ ਔਰਤ
ਇਸ ਤੋਂ ਬਣੀ ਲੋਕਾਈ।

ਜੁਤਨਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਨਾਲ
ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ।
ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ, ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲਣਾ,
ਬਾਬੇ ਦੀ ਅਮਰ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ।
ਸੱਚ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜ੍ਹ ਕੇ
ਮਾਂਗਟ ਕਰ ਲੈ ਸਫਲ ਕਮਾਈ।

**-ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਮਾਂਗਟ
ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ**

ਕਲਿ ਤਾਰਣ

ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭ
ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਗ ਮਾਹਿੰ ਪਠਾਯਾ॥
ਚਰਨ ਧੋਇ ਰਹਿਰਾਸ ਕਰ
ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖਾ ਪੀਲਾਯਾ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ
ਕਲਿਜੁਗ ਅੰਦਰ ਇਕ ਦਿਖਾਯਾ॥
ਚਾਰੇ ਪੈਰ ਧਰਮ ਦੇ
ਚਾਰ ਵਰਨ ਇਕ ਵਰਨ ਕਰਾਯਾ॥

ਰਾਣਾ ਰੰਕ ਬਰਾਬਰੀ
ਪੈਰੀਂ ਪਵਣਾ ਜਗ ਵਰਤਾਯਾ॥
ਉਲਟਾ ਖੋਲ ਪਿਰੰਮ ਦਾ
ਪੈਰਾਂ ਉਪਰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯਾ॥
ਕਲਿਜੁਗ ਬਾਬੇ ਤਾਰਿਆ
ਸਤਿਨਾਮ ਪੜ੍ਹ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁਣਾਯਾ॥
ਕਲਿ ਤਾਰਣ
ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਆਯਾ॥23॥

-ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ

ਮਾਂ

ਕਾਵਿ-ਮੰਚ

ਮਾਏ ਨੀ ਮੇਰੀਏ ਮਾਏ,
ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।
ਜੁਗ ਜੁਗ ਜੀਵੇਂ,
ਦੁੱਧ ਪੁੱਤ ਮਾਏ,
ਅਰਦਾਸ-ਬੇਨਤੀ-ਜੋਦਤੀ
ਇਹ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕੱਖ ਖੋਤ ਕੇ,
ਮਿੱਟੀ ਘਟੇ ਵਿਚ,
ਕੋਹ ਕੋਹ ਵਾਟਾਂ ਤੁਰੀਆਂ ਨੇ,
ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ,
ਗੋਹਾ ਸਿੱਧ ਸਿੱਧ,
ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਲਈ,
ਗਾਈਆਂ ਮੱਝਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਨੇ।

ਹੁਣ ਕੰਮ ਛੱਡ ਮਾਂ ਤੂੰ,
ਸੇਵਾ ਕਰਾ ਲੈ,
ਮਾਣ ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ,
ਠੰਡੀ ਮਿੱਠੀ ਛਾਂ,
ਮਾਏ ਨੀ ਮੇਰੀਏ ਮਾਏ,
ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਦੁੱਧ ਰਿਤਕਦੀ ਮੱਖਣ ਕੱਢਦੀ,
ਜਦੋਂ ਲੋਕੀਂ ਹੋਵਣ ਘੁਕ ਨੇ ਸੁੱਤੇ।
ਠੰਡ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਹੈ ਕੰਬਦਾ,
ਵੱਜਣ ਦੰਦ ਸਿਆਲ ਦੀ ਰੁੱਤੇ।
ਪਾਲ ਪੋਸ ਕੇ ਵੱਡਾ ਹੈ ਕੀਤਾ,

ਦੇਵੇਂ ਸੁੱਖ ਚੈਨ ਹਰ ਥਾਂ।
ਮਾਏ ਨੀ ਮੇਰੀਏ ਮਾਏ,
ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਅਕਲਾਂ ਸਿਆਣਪਾਂ
ਝੋਲੀ ਮੇਰੀ ਪਾ ਕੇ,
ਮੈਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।
ਸੇਵਾ ਕਰ ਲਉ ਮਾਂ ਦੀ,
ਜਿਸ ਜੀਵਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ
ਲੇਖੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।
ਮੂੰਹ ਦੇ ਬੋਲ 'ਤੇ ਹੱਥ ਦਾ ਵੇਲਾ
ਵਾਪਿਸ ਆਉਂਦੇ ਨਾ,
ਮਾਏ ਨੀ ਮੇਰੀਏ ਮਾਏ,
ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਫਕੀਰ ਔਲੀਏ,
ਜਗਤ ਨੂੰ, ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ
ਸੁਗਾਤਾਂ ਨੇ।
ਭੈਣ-ਭਾਈ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ,
ਸੌਂਪੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਸੁਗਾਤਾਂ ਨੇ।
“ਸੇਖੋਂ ਦਾਖਿਆਂ ਵਾਲਾ” ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਾ,
ਲੇਖੇ ਮਾਂ ਦੇ-ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਲਾ ਦੇਵਾਂ।
ਮਾਏ ਨੀ ਮੇਰੀਏ ਮਾਏ,
ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

**-ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ (ਦਾਖਾ)
ਫੋਨ:510-774-5909**

ਸਾ ਰੁਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਜਿਤੁ ਤੁਧੁ ਸਮਾਲੀ

ੴ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ
ਰਾਗ ਮਾਝ ਮਹਲਾ 5
ਸਾ ਰੁਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਜਿਤੁ ਤੁਧੁ ਸਮਾਲੀ॥
ਸੋ ਕੰਮੁ ਸੁਹੇਲਾ ਜੋ ਤੇਰੀ ਘਾਲੀ॥
ਸੋ ਰਿਦਾ ਸੁਹੇਲਾ ਜਿਤੁ ਰਿਦੇ ਤੂੰ ਵੁਠਾ
ਸਭਨਾ ਕੇ ਦਾਤਾਰਾ ਜੀਉ॥
ਤੂੰ ਸਾਝਾ ਸਾਹਿਬੁ ਬਾਪੁ ਹਮਾਰਾ॥
ਨਉ ਨਿਧਿ ਤੇਰੈ ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰਾ॥
ਜਿਸੁ ਤੂੰ ਦੇਹਿ ਸੁ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਵੈ
ਸੋਈ ਭਗਤੁ ਤੁਮਾਰਾ ਜੀਉ॥
ਸਭੁ ਕੋ ਆਸੈ ਤੇਰੀ ਬੈਠਾ॥
ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਤੂੰਹੈ ਵੁਠਾ॥
ਸਭੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ
ਤੂੰ ਕਿਸੈ ਨ ਦਿਸਹਿ ਬਾਹਰਾ ਜੀਉ॥
ਤੂੰ ਆਪੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੁਕਤਿ ਕਰਾਇਹਿ॥
ਤੂੰ ਆਪੇ ਮਨਮੁਖਿ ਜਨਮਿ ਭਵਾਇਹਿ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੇਰੈ ਬਲਿਹਾਰੈ
ਸਭੁ ਤੇਰਾ ਖੇਲ ਦਸਾਹਰਾ ਜੀਉ॥
ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਪੰਚਮ ਗੁਰਦੇਵ ਉਸ
ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ
ਹੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ! ਉਹ ਰੁੱਤ ਭਾਵ ਮੌਸਮ
ਅਤਿ ਸੁਖਦਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੈਂ
ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੇਰੀ
ਸੇਵਾ ਲਈ ਜੋ ਵੀ ਕੰਮ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ
ਮੈਨੂੰ ਸੁਖਦਾਈ ਅਤੇ ਆਨੰਦਮਈ ਲਗਦਾ ਹੈ।
ਹੇ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ! ਜਿਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ

ਤੇਰਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਹ ਹਿਰਦਾ ਭੀ ਸੀਤਲ
ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤੂੰ ਸਾਝਾ ਸਾਹਿਬੁ ਬਾਪੁ ਹਮਾਰਾ॥
ਨਉ ਨਿਧਿ ਤੇਰੈ ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰਾ॥
ਜਿਸੁ ਤੂੰ ਦੇਹਿ ਸੁ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਵੈ
ਸੋਈ ਭਗਤੁ ਤੁਮਾਰਾ ਜੀਉ॥
ਹੇ ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾਤਾਰਾ ਜੀਉ! ਆਪ
ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਭੀ ਪਿਤਾ ਹੋ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ
ਦਾਤਾਂ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਹੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪਿਤਾ ਜੀਉ!
ਆਪ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਨਉਨਿਧਿ ਭਾਵ, ਨੌਂ ਖਜ਼ਾਨੇ
ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਦੀ ਤੋਟਾ ਵੀ
ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਪਰ ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪਿਤਾ
ਜੀਉ! ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ
ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਉਹ ਜੀਵ ਤ੍ਰਿਪਤਿ
ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੀ ਤੇਰਾ ਸੱਚਾ ਭਗਤ
ਹੈ।

ਸਭੁ ਕੋ ਆਸੈ ਤੇਰੀ ਬੈਠਾ॥
ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਤੂੰਹੈ ਵੁਠਾ॥
ਸਭੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ
ਤੂੰ ਕਿਸੈ ਨ ਦਿਸਹਿ ਬਾਹਰਾ ਜੀਉ॥
ਹੇ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ! ਹਰ ਇਕ
ਜੀਵ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਹੀ ਆਸ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਤੇ
ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ
ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਘਟ ਘਟ ਭਾਵ, ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਅੰਦਰ
ਭੀ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਸਾਰ
ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜੀਵ ਜੰਤਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸਦਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਹੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਤੇਰੇ ਹੀ ਸਹਾਰੇ
ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ
ਪਿਤਾ ਜੀਉ! ਇਸ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ
ਵੀ ਜੀਵ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਜੋ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ
ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇਰਾ ਨਿਵਾਸ ਨਾ
ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਸਭ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋ।
ਤੂੰ ਆਪੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੁਕਤਿ ਕਰਾਇਹਿ॥
ਤੂੰ ਆਪੇ ਮਨਮੁਖਿ ਜਨਮਿ ਭਵਾਇਹਿ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੇਰੈ ਬਲਿਹਾਰੈ
ਸਭੁ ਤੇਰਾ ਖੇਲ ਦਸਾਹਰਾ ਜੀਉ॥
ਹੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ! ਤੁਸੀਂ
ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ
ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਕੇ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ
ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਆਪ ਹੀ
ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨਮੁਖ
ਭਾਵ, ਮਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਕੇ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮਰਨ
ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਸਭ ਤੇਰੀ ਹੀ
ਮਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਤਾਰਨਹਾਰ
ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ! ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤੁਹਾਥੋਂ
ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਦਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ
ਇਹ ਜੋ ਸਾਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਇਹ
ਸਭ ਤੁਹਾਡਾ ਹੀ ਖੇਲ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਸਭ ਆਪ
ਦੀ ਮਾਇਆ ਹੈ।
ਆਉ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਓ! ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ
ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ।
**-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536**

ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਵੇਖੋ

ਗਲਤ ਬਿਆਨੀਆਂ ਤੇ ਅਰਧ ਬਿਆਨੀਆਂ

ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਅਰਧ ਬਿਆਨੀਆਂ ਵੀ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਦੇ ਹੋ- ‘ਫਰਾਂਸ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰੋਂ ਪੱਗ ਲਾਹ ਲਈ, ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚੁੱ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।’ ਲੇਖਕ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਬਣਾ ਸਕੇ। ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਜਿਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ, ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਇਸਾਈ

ਅਭੈ ਸਿੰਘ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ਫੋਨ: 91-98783-75903

ਸੂਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਯਹੂਦੀ ਟੋਪੀ, ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸਕਾਰਾਫ ਤੇ ਪੱਗਤੀ ਉਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਡਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਅਸਾਂ ਕੀਤੀ ਵੀ। ਇੱਧਰ ਕਈ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਗਏ, ਮੇਰਾ ਵੀ ਲੇਖ ਇਕ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚੁੱ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਫਰਾਂਸ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਤੇ ਪਗਤੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ; ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਥੇ ਪਗਤੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਗਏ ਸਨ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੀ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਲੇਖ ਮੈਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸੂਲੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਅਮਲੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਖਰਾਬ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੇਰਾ ਸੁਝਾਅ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੱਗ ਕਰਕੇ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁਲਕ, ਯਾਨਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੁਫਤ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਮੰਗਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਉਪਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

ਇਕ ਹੋਰ ਅਰਧ ਬਿਆਨੀ ਵਿਚ ਕੰਵਲ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ‘ਹਰ ਰਾਜ ਨੇ ਬਾਹਰਲੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਘਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।’ ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ। ਹਰ ਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਹਰਿਆਣਾ, ਯੂ.ਪੀ., ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ। ਹਿਮਾਚਲ ਤੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਖੇਤੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ, ਮਕਾਨ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਲੋਕ ਖਰੀਦ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੰਵਲ ਇਸੇ ਸਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ 20 ਵਿੱਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਰਜਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਐਡਰੈਸ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਸਿਰਫ ਕਮਾਂਡ ਏਰੀਆ ਵਿਚ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਗਰਿਕ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਖਾਸ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਵੈਸੇ ਤੁਸਾਂ ਕਾਹਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਘੱਲਣਾ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਮੱਦਦਗਾਰ ਹੈ!

ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਆਪਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਬੋਲੇ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਲਿਖ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ‘ਤੁਹਾਡਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨਿਆਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ, ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨੇ ਹੀ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।’ ਉਧਰ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹੋ ਕਿ 80% ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਮੋਨੇ ਹੋ ਹੀ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸੁਣਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਰਹੇ ਹੋ? ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੇਧ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਪਾਰਮਿਕ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਪੱਗਾਂ-ਦਾੜੀਆਂ ਲੁਪਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੋਦੀਆਂ, ਜਨੇਊ, ਧੋਤੀਆਂ, ਟਿੱਕੇ, ਇਸਲਾਮੀ

ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦੇ ਨਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਖਤ-3

ਇਹ ਬੇਲਾ ਸੱਚ ਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਲਿਖਾਰੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਖਤ ਦੇ ਇਸ ਤੀਜੇ ਤੇ ਆਖਰੀ ਭਾਗ ਵਿਚ ਸ. ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ ਤਰਕ ਦਾ ਪੱਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ, 1984 ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ, ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸਿਆਸਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਗੱਲ ਮਨੁੱਖਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਰਾਹ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਇਹ ਚਰਚਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਿਹਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਰਾਹ ਮੋਕਲਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਚਰਚਾ ਤਹਿਤ ਆਏ ਹਰ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵਿਚ ਬਣਦੀ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਟੋਪੀਆਂ ਤੇ ਬੁਰਕੇ-ਚਾਦਰਾਂ ਵੀ ਲੁਪਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਨਾ ਮੈਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਰ ਬਥੇਰੇ ਕੰਮ ਨੇ।

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਤੁਸਾਂ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ‘ਮਜ਼ਦੂਰ, ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਰਵੀਦਾਸ ਭਗਤ’। ਕੁਝ ਪੂਰੇ ਪੈਰੇ ਵੀ ਰਵੀਦਾਸ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਉਲਝਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਰਵੀਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਭਗਤ। ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਫਿਰ ਵੱਖਰਾ ਸੰਬੋਧਨ ਕਿਉਂ? ਕੀ

ਸਾਥ ਮੰਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਹੋਵੇ।

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਪਰ ਜੋ ਵੀ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਕਹਿਰ ਦੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਮਿਲਣੀਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਵੱਲ ਉਗਲਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀਆਂ ਜੋ ਕਤਲ ਤੇ ਬਾਅਦ ਕਤਲ ਕਰੀ ਗਏ। ਇਹ ਹਜ਼ੂਮ ਵੱਲੋਂ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ

ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹਾਰ ਹੈ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਨ ਮੰਗਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਫਾਂਸੀ ਵੀ ਕਤਲ ਹੈ ਤੇ ਸਭਿਅਕ ਸਮਾਜ 'ਚ ਕਾਤਲ ਦਾ ਕਤਲ ਵੀ ਪਾਪ ਹੈ।

ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੇਖਕ ਬਿਰਾਦਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਇਹ ਤਲਾਸ਼ਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ੂਮ ਕਾਤਲ ਕਿਉਂ ਬਣਦਾ ਹੈ? ਇੰਨਾ ਇਨਸਾਨੀ ਖੂਨ ਕਿਉਂ ਵਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਆਖਰ ਬੰਦਾ ਵਹਿਸ਼ੀ ਦਰਿੰਦਾ ਕਿਉਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਭੜਕਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਆਖਰ ਲੋਕ ਕਿਉਂ ਭੜਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬੇਕਸੂਰਿਆਂ ਦੇ ਕਤਲ

ਗੋਧਰਾ 2002

ਲੇਖਕ ਬਿਰਾਦਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਇਹ ਤਲਾਸ਼ਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ੂਮ ਕਾਤਲ ਕਿਉਂ ਬਣਦਾ ਹੈ? ਇੰਨਾ ਇਨਸਾਨੀ ਖੂਨ ਕਿਉਂ ਵਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਆਖਰ ਬੰਦਾ ਵਹਿਸ਼ੀ ਦਰਿੰਦਾ ਕਿਉਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਭੜਕਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਆਖਰ ਲੋਕ ਕਿਉਂ ਭੜਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬੇਕਸੂਰਿਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਰਵੀਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਭਗਤ ਜਾਂ ਉਪਾਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਰਵੀਦਾਸ ਭਗਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਸਾਫ਼ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਇਸ਼ਾਰੇ ਜਾਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੰਬੋਧਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ! ਕੀ ਸਿਰਫ ਕਿਸਾਨਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਿਆਂ ਨਹੀਂ ਸਰਦਾ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਤੁਸਾਂ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਰਵੀਦਾਸ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

‘ਰੰਗਰੇਟੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬੇਟਿਓ ਅਤੇ ਰਵੀਦਾਸ ਭਗਤੋ’ ਦੇ ਨਾਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ‘ਉਹ ਗੱਦਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਬਹੁਤੇ ਐ।’ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੋਇਆ?

ਧਰਮ ਆਧਾਰਤ ਕਤਲ: ਬੰਦੇ ਦਾ ਵਹਿਸ਼ੀਪੁਣਾ

ਤੁਸਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਵੈਦਿਆ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀਆਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਫਾਂਸੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਉਠਾਈ ਹੈ ਤੇ ਲੇਖ ਵੀ ਲਿਖੇ ਹਨ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਹਰ ਸਜ਼ਾ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਕਤਲ ਹੈ। ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਘੋਰ ਗੁਨਾਹ ਹੈ। ਅੱਧੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਇਹ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੀ ਗੈਰ-ਇਨਸਾਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਰ ਉਪਰਾਲੇ ਤੇ ਹਰ ਅੰਦੋਲਨ ਲਈ ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ

ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਤਲ ਕਰਨ ਨਿਕਲੇ ਹਜ਼ੂਮ ਵਿਚੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਇਕ ਬੰਦਾ ਵੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ। ਕਿਧਰੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਜਾਂ ਟੀਅਰ ਗੈਸ ਦੇ ਗੋਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇ।

ਵੱਡੇ ਕਤਲਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਸੰਨ ਸੰਤਾਲੀ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਕੀ ਮਿਲਣੀ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਦੰਗੇ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮੂਹਕ ਕਤਲ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਬੱਸ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਹੋਏ, ਸੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੋਏ, ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ 'ਤੇ ਸੁੱਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਮੇਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨੇ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਡੋਗਣ, ਗੱਡੀ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਜਿਊਂਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਤ ਦੇਣ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ

ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੰਗਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ। ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ‘ਦਿਨੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹ ਕੇ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗੇ ਕਰਵਾਏ।’ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਢਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਹੋਰ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਸਾਡੇ ਗਏ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਹੋਏ। ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਇਹ ਕਤਲ ਕਈ ਦਿਨ ਚੱਲਦੇ ਰਹੇ, ਮੰਦਰ ਸਭ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਲੁੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਤੁਹਾਡਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੰਗੇ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਢਹਿਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਜੇ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਨਾ ਢਹਿੰਦੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਸਨ। ਤੁਸਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੰਗਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਐਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤੁਸਾਂ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਬਣਾ

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਦੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਭਾਵਕ ਕਿ ਭਈ ਇਹ ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੋਣੇ ਹੀ ਸਨ।

ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਪਏ ਸਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਦੇ ਅਯੁੱਧਿਆ ਗਏ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਢਾਕੇ ਦੀਆਂ ਹਿੰਦੂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਨਾ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਹੋਣ ਪਰ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਨਾਹਰੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਕਿ ‘ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਢਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਹੁਣ ਇਹ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੇ।’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਢਾਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ, ਬੱਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ।

ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਲਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਈਏ ਤਾਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਉਹ ਲੋਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੋਧਰਾ ਵਿਚ ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਰੇਲ ਡੱਬੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਊਂਦਿਆਂ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਤਾਂ ਉਸ ਕਾਂਡ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵੀ ਉਹ ਕਾਰ ਸੇਵਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੋਧਰਾ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉਪਰ ਚਾਹ ਪੀਤੀ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਤੇ ਚਾਹ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਨਾ ਦਿੱਤੇ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਡੱਬੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਉਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਚਾਹ ਪੀਣ ਉਤਰਿਆ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕਾਤਲ ਕੋਲ ਕਤਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਭਰਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਨ ਸੰਤਾਲੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ-ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਵੀ ਕਾਰਨ ਸਨ ਤੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਵੀ। ਢਾਕੇ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਗੋਧਰਾ ਦੀ ਗੱਡੀ ਫੁਕਣ, ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ-ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲ ਕਾਰਨ ਸਨ, ਨਾਹਰੇ ਸਨ।

ਸੰਨ ਸੰਤਾਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸੈਂਕੜੇ ਦਿਲ ਵਲੰਧਰਨ ਵਾਲੇ ਕਤਲ ਕਾਂਡ ਹੋਏ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਏ। ਬੰਦਿਆਂ ਹੱਥੋਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਹਰ ਕਤਲ ਹਿਰਦੇਵੇਦਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੰਤਾਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰਦੇ ਦੋ ਕਾਂਡ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਸ਼ਰਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 1966 ਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜਨਸੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਪਾਨੀਪਤ ਵਿਚ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਸ਼ਟਰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਜਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ 'ਤੇ ਸੁੱਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਕਤਲ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿੰਦਗੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਕਾਤਲਾਂ ਕੋਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹੀ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੰਤਾਪ ਤੇ ਇਹੀ ਹੈ ਲੇਖਕ ਬਿਰਾਦਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਕੰਮ।

1984 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਕੋਲ ਜਿਹੜਾ ਕਾਰਨ ਸੀ, ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਬੋਲਦੇ ਗਏ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਨਾਹਰਾ ਦਹਿਸ਼ਤ ਵਰ੍ਹਾਈ ਗਿਆ ਕਿ ‘ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ।’ ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗਰੀਬ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਤਬਕੇ ਦੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਬੰਦੇ ਜੋ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਗਮ ਵਿਚ ਹੀ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਸਨ। ਭੂਤਰੇ ਹਜ਼ੂਮ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਤਰਕ ਜਾਂ ਦਲੀਲ ਦਾ ਕੋਈ ਵਕਤ

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਕਲਮ ਵਿਚੋਂ ਮੌਤਾਂ ਤੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਪੀੜਾ ਦੇ ਦਰਦਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਇਸ ਲਈ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਵੱਧ-ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਸਿਆਹੀ ਵਿਚ ਟੋਭਾ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹੋ। ਕਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫਿਕਰ ਸੀ ਕਿ ਰਾਤ ਲੰਮੀ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਹੁਣ ਫਿਕਰ ਲੱਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਵੇਰ ਹੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਿਤੇ ਮਨੁੱਖ ਧਰਮਾਂ, ਜਾਤਾਂ, ਗੋਤਾਂ, ਕੌਮਾਂ, ਮੁਲਕਾਂ ਤੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਭੇਦ ਭੁੱਲ ਕੇ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਕੇ, ਉਚੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ, ਚੌਰਾਹੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਕੇ, ਮਾਸ ਚੂੰਡ ਚੂੰਡ ਕੇ ਤੇ ਅਖੀਰ ਜਮੂਰ ਦੀਆਂ ਚੁੰਡੀਆਂ ਨਾਲ ਹਲੂਣ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਬੰਦਿਆ, ਤੇਰੀ ਫਲਾਣੀ ਜਾਤ ਈ, ਫਲਾਣਾ ਧਰਮ ਈ, ਫਲਾਣਾ ਮੁਲਕ, ਸੂਬਾ ਤੇ ਇਲਾਕਾ ਈ।

ਦਿੱਲੀ 1984

ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਹੜਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਵੋਟਰ ਰਿਹਾ, ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ, ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕੋ ਹੀ ਫਿਕਰ ਸੀ, 'ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ।'

ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹੀ ਕਾਤਲ ਨਾਹਰਾ 47 ਵੇਲੇ ਚੱਲਿਆ; ਇਹੀ ਢਾਕਾ ਵਿਚ; ਇਹੀ ਗੋਧਰਾ ਤੇ ਇਹੀ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ। ਇਸੇ ਨਾਹਰੇ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਹੁਣ ਵੀ ਲਟਕਦੀ ਹੈ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਾਰੀ ਅਬਾਦੀ ਉਪਰ; ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਕਦੋਂ ਆ ਡਿੱਗੇ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਇਲਾਜ ਦਾ। ਲੋਕ ਗੁਨਾਹਗਾਰਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨੱਠਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਜਾਤਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਗਲ ਕਿਉਂ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਸ ਗੁਨਾਹ ਨਾਲ ਵਾਸਤਾ ਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ? ਆਮ ਧਾਰਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜਕ ਚੇਤਨਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਅਨਪੜ੍ਹ, ਗੰਵਾਰ ਤੇ ਪਿਛੜੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸਭਿਅਕ ਸੋਚ ਵਿਕਸਤ ਹੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂਪੁਣਾ ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਲਾਈਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਮ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਭ ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਇਹ ਚਿਹਰਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਸਾੜ ਰਹੇ ਹੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਰਿਆ ਪਰ ਕਾਤਲਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮਾਰੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਨਾਹਰੇ ਉਪਰ ਮੋਹਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮਾਰੀ। ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈ ਲਿਆ, ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਮੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਸਮਾਜਕ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਤਾਂ ਮਸਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਵਰਗਾ ਬੰਦਾ ਇੰਨੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਅਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਮੁੰਡੀਰ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਵਿਚਾਰੀ ਕਿਹੜੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰੇ?

ਮੈਂ ਜਨਰਲ ਬਰਾਤ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਉਪਰ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲੱਡੂ ਵੰਡੇ। ਮੌਤਾਂ ਉਪਰ ਲੱਡੂ? ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕੰਬਣੀ ਜਿਹੀ ਛਿੜੀ। ਫਿਰ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਮੌਤ ਉਪਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਈ ਉਸ ਕੋਲ ਕਤਾਰ ਦਾ ਬਾਲ ਚੁੱਕ ਕੇ 'ਖੁਸ਼ਖ਼ਬਰੀ' ਸੁਣਾਉਣ ਆਇਆ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਮੌਤਾਂ ਉਪਰ ਖੁਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਫਿਰ ਉਹੀ ਕੰਬਣੀ ਛਿੜੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਉਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਹੀ ਚਿਹਰਾ ਦਿਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੱਡੂ ਵੰਡੇ, ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕਤਾਰ ਤੇ ਅਖੀਰ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਉਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਚੂੰਡ ਚੂੰਡ ਕੇ ਆਖਿਆ-ਓ ਬੇਸ਼ਰਮੇ, ਡੁੱਬ ਮਰੋ, ਬੇਗੈਰਤੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਮੀਰ ਮਰ ਗਈ ਹੈ, ਲਾਹਨਤਾਂ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ।

ਮੈਂ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ, ਮਾਸ ਚੂੰਡ ਚੂੰਡ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਹੋਏ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਲੋਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਮੇਰਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਰੋਣ ਦਾ ਹੱਕ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ; ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਕਤਲ ਨੂੰ ਸਰਾਹੇ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹੋਰ ਕਤਲਾਂ ਉਪਰ ਅੱਥਰੂ ਕਰੇ। ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਟੈਂਸ਼ਨ ਨਾ ਲਵੋ। ਉਹ ਦਿਨ ਗਏ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਤਿੰਨ ਪਾਸਿਓਂ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਸੀ, ਇਥੋਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਸਰਾ ਸੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ। ਪੰਜਾਬ ਆਪ ਹੀ ਬੇਦਾਵਾ ਦੇ ਕੇ ਇਥੋਂ 200 ਮੀਲ ਦੂਰ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੁੱਖ ਵੀ ਮੇਰਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਡੁੱਲੇ ਲਹੂ ਉਪਰ ਸੋਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਵਿਚ ਭੇਜ ਕੇ ਚੈਕ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਧ-ਗਿਣਤੀ ਦਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੋਹ ਕੋਹ ਕੇ ਮਾਰੇ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਗਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਬੇਗੁਨਾਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਗੁਨਾਹਗਾਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਕਾਤਲਾਂ ਦੀ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਕੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ 'ਸਜ਼ਾਵਾਂ' ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸੱਚਿਆਂ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਗਮ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ। ਬੱਸਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਿਆਂ, ਸੈਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਰਾਹ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਗਮ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਧੀ ਭੈਣ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਲੁੱਟੀ ਦਾ ਗਮ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰੀਆਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ। ਤੇ ਚਾਹੇ ਲੁੱਟਣ ਤੇ ਲੁੱਟੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਡੇਰੇ ਇਕੋ ਹੀ ਹੋਣ।

ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸਾਕੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਇਕੋ ਦੁੱਖ ਕਈ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿ 'ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਢਵਾਇਆ'। ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਢੱਠਣਾ ਗਹਿਰੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵੀ ਬੈਠ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬੰਦਿਆ, ਜੇ ਤੇਰਾ ਨਾਸਤਿਕ ਬੰਦੇ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਇਥੇ ਮੁਰਾਦਾਂ ਮੰਗਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਥੋਂ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵੀ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ

ਤੁਸੀਂ ਬੜੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਲਿਸਟ ਨਿਰਮੂਲ ਹੈ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਮੁੱਖ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਪੱਤੋਸੀ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਬਲਕਿ ਇਹ ਗੈਰਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਵਪਾਰੀ ਚਲਾਵੇ ਤੇ ਚਾਹੇ ਸੰਤ ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਚਲਾਉਣ। ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਹਰ ਪੈਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚ' ਤੇ ਮੈਂ ਇਹੋ ਲਫਜ਼ ਐਸ ਫਿਕਰੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭਈਏ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦੇ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ 'ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ' ਜ਼ਰੂਰ ਖਾ ਜਾਏਗੀ ਚਾਹੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੀ। ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚ।

ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਕੋ ਸਤਰ ਸਰੀ ਕਿ ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਉਸਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਥਾ ਦੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੰਗਮਰਮਰੀਕਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਸਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 'ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਮਲਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਛੱਤਾਂ ਉਪਰ ਲਾਉਣ ਸਪੀਕਰ ਗੱਡ ਦਿੱਤੇ'। ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੱਸੇ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਮਲਿਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਹ ਵਿਚ ਮਿਲੇਗਾ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੋਟੀ

ਚਲਾਵੇਂ ਜਿਹੇ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤੇ। ਸ਼ੁਕਰੀਆ। ਪਰ ਡੇਰਾਵਾਦ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਹੀ ਬਣਿਆ ਇਕ ਖ਼ਤਰਾ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਉਪਰ ਕੱਚੇ ਧਾਗੇ ਨਾਲ ਬੰਨੀ ਤਲਵਾਰ ਵਾਂਗ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਪੈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਹੀ ਨਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋਵੋ ਤੇ ਸਗੋਂ ਅਜਿਹੇ 'ਵਡਭਾਗੇ ਦਿਨ' ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਵੋ। ਇਹ ਖ਼ਤਰਾ ਡੇਰਾਮੁਖੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਉਪਰਾਲੇ ਹਨ। ਕਲਹਿਣੀ ਗੱਲ ਮੁੱਢੋਂ ਕੱਢਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿਓ ਕਿ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ ਸੂਰਮਤਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਡੇਰਾਵਾਦ ਵਿਰੁਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਭ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਤੇ ਡਰਪੋਕਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣਗੇ।

ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਨੂੰ ਜੋ ਗੰਭੀਰ ਖ਼ਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਰੱਬ ਉਹ ਦਿਨ ਨਾ ਹੀ ਵਿਖਾਏ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਇਹੋ ਹੀ ਖੋਫ਼ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨਾਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਬ ਚੇਤੇ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੇਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਨਾਸਤਿਕ ਹੋ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਰਸਾਲੇ ਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਰਖੀਆਂ

ਪੰਜਾਬ 1947

ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, 'ਮਜ਼ਦੂਰ, ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਰਵੀਦਾਸ ਭਗਤ'। ਕੁਝ ਪੂਰੇ ਪੈਰੇ ਵੀ ਰਵੀਦਾਸ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਉਲਝਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਰਵੀਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਭਗਤ। ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਫਿਰ ਵੱਖਰਾ ਸੰਬੋਧਨ ਕਿਉਂ? ਕੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਰਵੀਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਭਗਤ ਜਾਂ ਉਪਾਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਰਵੀਦਾਸ ਭਗਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਸਾਫ਼ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਇਸ਼ਾਰੇ ਜਾਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੰਬੋਧਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ!

ਮਾਰੇ ਗਏ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅੰਦਰ ਕਾਬਜ਼ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ-ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਗਮ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਅਣਆਈਆਂ ਸਨ, ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਸਨ।

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਕਲਮ ਵਿਚੋਂ ਮੌਤਾਂ ਤੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਪੀੜਾ ਦੇ ਦਰਦਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਇਸ ਲਈ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਵੱਧ-ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਸਿਆਹੀ ਵਿਚ ਟੋਭਾ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹੋ। ਕਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫਿਕਰ ਸੀ ਕਿ ਰਾਤ ਲੰਮੀ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਹੁਣ ਫਿਕਰ ਲੱਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਵੇਰ ਹੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਿਤੇ ਮਨੁੱਖ ਧਰਮਾਂ, ਜਾਤਾਂ, ਗੋਤਾਂ, ਕੌਮਾਂ, ਮੁਲਕਾਂ ਤੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਭੇਦ ਭੁੱਲ ਕੇ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਕੇ, ਉਚੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ, ਚੌਰਾਹੇ ਵਿਚ ਖੜੇ ਕੇ, ਮਾਸ ਚੂੰਡ ਚੂੰਡ ਕੇ ਤੇ ਅਖੀਰ ਜਮੂਰ ਦੀਆਂ ਚੁੰਡੀਆਂ ਨਾਲ ਹਲੂਣ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਬੰਦਿਆ, ਤੇਰੀ ਫਲਾਣੀ ਜਾਤ ਈ, ਫਲਾਣਾ ਧਰਮ ਈ, ਫਲਾਣਾ ਮੁਲਕ, ਸੂਬਾ ਤੇ ਇਲਾਕਾ ਈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਦੁਖਦੀ ਰਗ

ਮੈਂ ਇਸ ਖਤ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਸਲੀ ਦੁਖਦੀ ਰਗ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕੇ। ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਵੇਖਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੱਭੀ ਜ਼ਰੂਰ ਪਰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਰੱਖੀ। ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਹੀ ਦੁੱਖ ਦੱਸੇ ਜਿਹੜੇ ਨਫਰਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸਿਰਫ਼ ਇਕੋ ਸਤਰ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਡੈਸਕ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤੱਪਤ ਵੀ ਖੋਹ ਲਏ ਹਨ। 'ਸਚ ਕੀ ਬੋਲਾ' ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਖਾਂਤ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀ ਕਿਤਾਬ ਏਸੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਚਮੁੱਚ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਤਿ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸੇ ਇਕੋ ਸਤਰ ਵਿਚ ਲੁਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਖੁੱਲੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਹੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਜਾਂ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਮੀਡੀਅਮ ਸਕੂਲ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਤਿ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਹਰੀ ਹਨ।

ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਆਤਰ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ। ਇਸ ਘੋਰ ਪਾਪ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਮਿਣ ਮਿਣ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਠੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕਹਿਣ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਮੇਰੀ ਬਣ ਗਈ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚ, ਕਿ ਚਾਹੇ ਪੰਜਾਬ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੂਬਾ ਜਾਂ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਕਾ, ਅਗਰ ਓਥੇ ਛੱਤਾਂ ਉਪਰ ਵਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਲੋਕ ਕਮਲੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਹੋਣ ਪਰ ਸਿਆਣੇ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ ਚਾਹੇ ਲਿਖ ਲਿਖ ਕਾਗਜ਼ ਕਾਲੇ ਤੁਸੀਂ ਕਰੀ ਜਾਓ ਤੇ ਚਾਹੇ ਮੈਂ। ਲੋਕ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹਨਗੇ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਖਿੜਕੀਆਂ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨਦਾਨ ਬੰਦ ਕਰਨਗੇ।

ਤੁਸੀਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਤਰਜਮਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਕੀ ਸਿੱਖ ਮੰਨਦੇ ਹਨ? ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਢੁੰਡੀਕੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਮੰਨਦੇ ਹਨ? ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫੋਟੋ ਨਾਲ 'ਅਜੀਤ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਛਪਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ ਕਿ 'ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ'। ਕੀ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤਰਜਮਾਨ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਗੇਟ 'ਤੇ ਖਲੇ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ, ਕਿਤੇ ਇਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਗੇਟੋਂ ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਟੱਪੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਝਗੜਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਨਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੇਜ਼ਾਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਉਪਰ ਲੰਗਰ ਬਾਰੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਚੱਲੀਆਂ ਤੇ ਕਤਲ ਤੱਕ ਹੋਏ। ਇਥੇ ਨਾਮ-ਚਰਚਾ ਉਪਰ ਹਿੰਸਕ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਾਰੇ ਵੀ ਤਾਂ ਉਸੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?

ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਡੇਰਾਵਾਦ ਨੂੰ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਤਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਇਸ ਦੇ ਛਪਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ 'ਨਾਮ ਚਰਚਾ ਰੋਕਣ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਹਮਲਾ'। ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਉਪਰ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਫੜੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ। ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਸ ਸਾੜਸੌਤੀ ਦੇ ਖਤਰੇ ਬਾਰੇ ਕਿਉਂ ਕੋਠੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਦੁਹਾਈ ਨਹੀਂ ਪਾਈ? ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਖ਼ਤਰਾ ਦਿੱਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਜਨਰਲ ਵੈਦਿਆ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਰਮੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਸਾ ਵਾਲੇ ਸਾਧ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਡੇਰੇ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਅਗਾਊਂ ਹੀ ਸੂਰਮਗਤੀ ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ, ਲੋਕ ਫੜ੍ਹੇ ਗਏ ਤੇ ਗੁਨਾਹ ਸਾਬਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਲਮ ਦੀਆਂ ਪੈਂ ਬਾਰਾਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਬਾਰੇ ਭਾਵੁਕ ਇਬਾਰਤਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਸਤੇ ਮਸਾਲਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਸਟਰੀਆ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਆਨਾ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਬੱਲਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦਾ ਕਤਲ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਛਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਆਸ ਹੀ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਗਲੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਰਮਤਾਈ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫੂਕੀਆਂ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਤੇ ਬੱਸਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ?

ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ

ਵਾਸਤੇ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਸਕੂਲ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਿਰਸਾ ਵਾਲੇ ਸਾਧ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਬੰਬ ਬਣਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਪਕੜਿਆ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਝੂਠਾ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰ ਝੂਠਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚਾ ਵੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਐਸ ਵੇਲੇ ਨਾ ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਲੇਕਿਨ ਮੇਰੀ ਹੈਰਾਨੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਕੁੜੀ ਵੱਲੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਬੰਬ ਬਣਨ ਦੇ ਕਿਆਸ ਨਾਲ ਹੀ 'ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁੱਤਰ' ਦਾ ਦਿਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੰਬਿਆ। ਮੇਰਾ ਕੰਬਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੀ ਧੀ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਛਪਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਵੀ ਫੋਨ ਕੀਤਾ, ਅਖ਼ਬਾਰ

ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਲਿਖਿਆ, ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਕਿ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੀ ਧੀ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਮਿਲ ਗਏ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਸਮਝ ਕੇ ਇਹ ਤਰਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਕਿ ਕਿਤੇ ਉਹ ਸੱਚਮੁਚ ਮਨੁੱਖੀ ਬੰਬ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰੇ ਸਿਵਾ।

ਨਕਲੀ ਤੇ ਅਸਲੀ ਮਸਲੇ

ਆਪਣੀ 'ਸਚੁ ਕੀ ਬੋਲਾ' ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੋ ਮਸਲੇ ਤੁਸੀਂ ਗਿਣਾਏ, ਉਹ ਸਭ ਨਕਲੀ ਹਨ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਝੂਠੇ ਅੰਕੜੇ ਵਰਤ ਕੇ ਨਫਰਤਾਂ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਤੇ ਜਾਂ ਹੋ ਨਿੱਬੜੇ ਦੁਖਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰੇਦਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਦੁਖਾਂਤ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਵਿਚਾਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਪਰ ਰੱਟਾ ਹੀ ਲਾਈ ਜਾਣ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਦੀ ਇਸ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਅਸਲੀ ਮਸਲੇ ਸਮਝਣਗੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰਨਗੇ ਜੋ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਤਰਤੀਬ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ:

- (1) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਲਟਕਦਾ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ
- (2) ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਲੜਾਈ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ
- (3) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਨਸੂਰ
- (4) ਆਂਗਨਵਾੜੀਆਂ ਦੀ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ
- (5) ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ, ਡੇਰਿਆਂ ਤੇ ਮੈਰੈਜ ਪੈਲੈਸਾਂ ਦੀ ਅੰਨੇਵਾਹ ਉਸਾਰੀ
- (6) ਕਹਿਰ ਵਰਸਾਉਂਦੇ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰ
- (7) ਤਬਾਹਕੁਨ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ
- (8) ਡੇਰਾਵਾਦ ਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀਆਂ ਫੈਲਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ
- (9) ਡੂੰਘਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਜਾਤੀਵਾਦ
- (10) ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ

ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਮਸਲੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਹਨ ਜਾਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ, ਪਰ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਐਨਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਠਿਆ ਕੋਈ ਇਕ ਸੂਰਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਉਪਰ ਲਾਮਬੰਦੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਹਕੀਕੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਿਰ ਦੇਣ ਨਾਲੋਂ ਸਿਰਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰੱਦਦ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਅਸਲੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇ ਅਸਲੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹੀ ਨੁਕਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਇਹੀ ਮੁੱਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੱਤ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਜਾਂ ਦਰਪੇਸ਼ ਖਤਰਿਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਣ। ਘੱਟਗਿਣਤੀ - ਵੱਧਗਿਣਤੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਸਧਾਰਨ ਅਰਥ ਇਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਰੋਜ਼ੀ, ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੇ ਆਮ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਕੋਈ ਮੁਲਕ ਹੋਵੇ, ਸੂਬਾ ਜਾਂ ਇਲਾਕਾ-ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਆਰਥਕ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਚੀਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਧਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਵਾਲੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼-ਸਭ ਦੀ ਦੌੜ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਬਿਜ਼ਨੈਸਮੈਨ ਪੈਸਾ ਲਾਉਣਗੇ, ਧੰਦੇ ਖੋਲ੍ਹਣਗੇ, ਉਥੇ ਹੀ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਲੈ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਡੰਗ ਕੋਈ ਟਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਟਪਾ ਲਵੇ। ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਸੱਚ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜੀਵਾਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਹੁਣ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰਜ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਲਵੇ ਜਾਂ ਭੁੱਖੇ ਤੇ ਪਿਛੜੇ ਰਹੇ। ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਆਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਜਪਾਨ ਤੇ ਕੋਰੀਆ ਤੋਂ ਵੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੋਈ ਧੋਲਾ ਲਾ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਨਅਤਕਾਰ ਤੇ ਵਪਾਰੀ ਵੀ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਬਾਦਲ ਨੇ ਵੀ ਹੋਟਲ ਵਾਸਤੇ ਗੁੜਗਾਵਾਂ ਚੁਣਿਆ ਹੈ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਨਹੀਂ। ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਾਤੀ

(ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਨਿਵੇਸ਼ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ ਸਭ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਹੈ। ਕਿਉਂ?

ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦ੍ਰਮਾਜਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾ ਕੇ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਲੋਕ ਇੰਨੇ ਲੋਲੂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਰੌਲਾ ਸੁਣਨ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪ ਜਾਂਚਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਕਵਾਇਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੇ ਖਦਸ਼ਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕੁਝ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਵੈਸੇ ਕਿਸੇ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਲਾ ਕੇ ਧੰਦਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ, ਇਥੇ ਕਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਦੋਬਾਰਾ ਉਠਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਜੋ ਲੜਾਈਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ, ਹੁਣ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਡੇ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਕਿ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਫਿਰਕ ਨਾ ਕਰੋ ਹੁਣ ਆਤੰਕਵਾਦ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਪੈਸਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਵਰਕਾ ਪਾਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਝੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦਿਨ ਕਰਕੇ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪੰਨੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਵੋਗੇ? ਵੈਸੇ ਕਿਸੇ ਮੰਗ ਉਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਤੇ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਪਰ ਬੰਦੇ ਮਾਰਨੇ ਤੇ ਆਪ ਮਰੀ ਜਾਣਾ ਕਿਧਰ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ? ਉਹ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੀ ਮੰਗ ਤੋਂ। ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਆ ਜਾਣ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਸੋਪ ਦਾ ਡੰਗਿਆ ਪੰਜਾਬ ਰੱਸੀ ਤੋਂ ਵੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਰਹੇ ਦਾ ਹੋਕਾ ਪੰਜਾਬ ਦਰਦੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ।

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਪੂ ਪੰਜਾਬ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਰੋਸ਼ਨ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਦਲੇਰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਉਪਰ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਤੁਸਾਂ ਤਾਂ ਇੰਦਰਾਂ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਵੈਦਿਆ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਰਮਗਤੀ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ! ਅੱਜ ਨਿਹੱਥੀ ਬਿਰਧ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ, ਉਹ ਵੀ ਉਸੇ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਖਾਤਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ, ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਓਧਰ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਨਰਲ ਵੈਦਿਆ ਦਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਓਦੋਂ ਇਤਫਾਕ ਨਾਲ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਸਿਰਫ਼ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਿਭਾਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਈ ਹੋਰ ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੇ ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਬਿਆਨਾਂ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੁਰਦਸਤ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਫ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਰਨੈਲ ਵੈਦਿਆ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨਾਲ ਸਬਜ਼ੀ ਖਰੀਦਣ ਗਏ ਵੈਦਿਆ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਦੋ ਸਿਰ ਘੋਨੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਤਲਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਦਰੀਆਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਵਿਚ ਤੋਲਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਕੀ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸੂਰਮਤਾਈਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਖਾਹਸ਼ਮੰਦਾਂ ਨੂੰ ਲੋਥੇ ਜਾਂ ਕਠਿਨ ਘੋਲਾਂ ਅਤੇ ਸਿਦਕੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦਾਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਕੇ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਹਿੰਸਕ ਤੇ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਕਸਰ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀਆਂ, ਜੁਲਮ ਤੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਵਧੀਕੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਜੂਝਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਤਲਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਕਤਲ ਸਾਰੇ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਨਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੁੱਠੇ ਰਾਹ ਪੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਆਪ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵੈਸੇ ਸਿਰਫ਼ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਲੋਕਰਾਜੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। ਅਜੇ ਵੀ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਕਤਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਮਾਨਤਾ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਗੀਤ, ਕਿੱਸੇ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਇਹੀ ਦਰਸਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸਿਓਂ ਮੋੜਨ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰਸਤੇ ਲਿਆਉਣ, ਜੇ ਉਹੀ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਗਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਣ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਕਿਹੜੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਸਿਰ ਮਾਰੇ? ਲੇਖਕ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜੇ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਹਨੇਰੇ ਵੱਲ ਧੱਕਣ ਤਾਂ ਕੀ ਬਣੂ?

ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਕੜਾ ਵਿਹਾਰਕ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਸੱਚੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਕਤਲ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਮਾਰੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਫੌਰੀ ਖ਼ਤਰਾ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਜੇ ਲੇਖਕ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੌਣ ਦੁਹਾਈ ਪਾਏਗਾ ਕਿ ਡੇਰਾਵਾਦ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮੋਟੇ ਢਿੱਡਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਦਿਲ- ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਹ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤਰਕ ਦੀ ਵੱਡੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਦੁਹਾਈ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਿਤਨੇ ਵੀ ਗਲਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਸਮੇਤ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਐਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ, ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਗੱਲ ਵਿਚ ਤੇ ਲਿਖਤ ਦਾ ਜਵਾਬ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਡਾਂਗ ਸੋਟੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਾ ਖਤਰਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਉਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸਾਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਪੁਲਿਸ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਬਰਾਬਰ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਵੀ ਛਿੱਕੇ ‘ਤੇ ਟੰਗ ਰੱਖੀ

ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ, ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਤੇ ਜੂਝਣ ਦੇ ਸਿਦਕੀ ਰਸਤੇ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਆਪਕ ਨਫ਼ਰਤ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਲੇਖਕ ਬਿਰਾਦਰੀ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਹਰ ਲੇਖਕ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋ ਕਿ ਇਸ ਖਤ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਬੰਬਈ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਅਜਮਲ ਕੱਸਾਬ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਖ਼ਤ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਪਿਆਰੇ ਪੁੱਤਰ ਅਜਮਲ’ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਦੀ ਦੁਆ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਜਗ੍ਹਾ ਹੀ ਛਪਿਆ। ਤਾਰੀਫ਼ ਵੀ ਮਿਲੀ ਤੇ ਧਮਕੀਆਂ ਵੀ। ਮੈਂ ਤਿਹਾਤ ਜੇਲ ਵਿਚ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀ।

ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਖ਼ਤਰੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਉਪਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਲੜਾਈ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਤਬਾਹਕੁਨ ਸਾਬਿਤ

ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਝੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦਿਨ ਕਰਕੇ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪੰਨੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਵੋਗੇ? ਵੈਸੇ ਕਿਸੇ ਮੰਗ ਉਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਤੇ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਪਰ ਬੰਦੇ ਮਾਰਨੇ ਤੇ ਆਪ ਮਰੀ ਜਾਣਾ ਕਿਧਰ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ?

ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ, ਲੜਾਈ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਉਪਰ ਡੱਕਾ ਲਾ ਕੇ ਖੜੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਇਸ ਲੜਾਈ ਦਾ ਵਰਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਾਟ ਜਾਂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚਾਹੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁੱਛ ਲਵੋ, ਮੈਂ ਵੀ ਕਈ ਸਾਲ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਇਕੋ ਚੀਜ਼ ਜਾਨ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦਾ ਵਪਾਰ। ਇਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ 1966 ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋਣ ਦੇ ਸਰਾਪ ਨੂੰ ਵਰਦਾਨ ਵਿਚ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਸੱਜਣ ਹਰ ਪੰਦਰਾਂ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਵਾਹਗਾ ਬਾਰਡਰ ‘ਤੇ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਬਾਲਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਾਫ਼ੀ ਉਪਰਾਲੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਵੱਸਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਜੋ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਦੋ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਕਰਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਵੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਤੁਸਾਂ ਸਾਰੀ ਕਿਤਾਬ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਦ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਸਤਰ ਨਹੀਂ ਸਹੀ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸਉ ਕਿ ਏਧਰ ਵੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦਾ ਰਾਜ ਤੇ ਓਧਰ ਵੀ। ਫਿਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਏਕੇ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਤਾਂ ਪਾ ਹੀ ਸਕਦੇ ਸਉ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੱਗ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਟ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੱਗ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਾਂ ਪਰ ਇਕ ਉਤਸੁਕਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਸ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਡਿਆਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਛੁਟਿਆਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਇਕ ਸੂਬੇ ਦੀ ਪੱਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਜੇ ਬੁਝਾਰਤ ਹੀ ਹੈ। ਕੀ ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਪੱਗ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਸੂਬੀ ਦੀ ਪੱਗ ਅਖਵਾ ਕੇ ਕੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਕ ਚਿੰਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ, ਮੇਰਾ, ਮੇਰਾ ਦੀ ਰੱਟ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੱਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ‘ਅਣਖੀ ਯੋਧੇ’ ਨੇ, ‘ਆਪਣੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਜਾਏ’ ਨੇ, ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ‘ਅਣਖ ਜਗ’ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਲੰਬੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਲਵਾ ਸੂਬਾ ਬਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਖਿਤਾਬ ਵਿਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰਕੇ ‘ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਪੱਗ’ ਬਣੋਗੇ?

ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋਗੇ ਕਿ ਵੰਡੀਆਂ ਨਾ ਪਾ। ਮਾਲਵਾ, ਮਾਝਾ ਤੇ ਦੋਆਬਾ ਸਭ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿਚ ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਬੰਗਾਲ ਸਭ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਹੈ ਤੇ ਕਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਚੀਨ ਸਭ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋਗੇ ਕਿ ਨਹੀਂ ਆਪਣੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ‘ਆਪਣੀ ਪੱਤੀ’ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖੇ। ਧਰਤੀ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 1947 ਜਾਂ 1966 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੱਗ ਬਣੇ ਹੋਣ। ਜੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕੀ ਹੁਣ ਉਹ ਪਟਕਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹੋਣਗੇ? ਇਸੇ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੱਗ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ! 47 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ, 66 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਕਿ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਸੂਬੀ ਦੀ?

ਬੈਰ! ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਤਾਂ ਸਿਫ਼ਤ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਾਹਨੂੰ ਸਾੜਾ ਕਰਾਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਾਂ। ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਖਿਤਾਬ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲੂ ਕੱਢ ਕੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਵੈਸੇ ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮੈਂ ਹੁਣ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ ਜੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗਲੂ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੀ ਮੁੱਚੀ ਅਜਿਹੀ ਤਮੰਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਦਿਲ ਕੰਬਦਾ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀਓ ਤੇ ਅਕਾਲੀਓ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਆ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਾ ਰੋਵਾਂ’। ਲੇਕਿਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਹੈ ਕੌਣ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਡ ਅੱਡ 30 ਤੋਂ 40 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੋਟਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਰ ਗਏ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੂਕ ਕੌਣ? ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਫਿਕਰਾ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ‘ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਸ਼ੁਕਰ ਮਨਾਵੇ ਕਿ ਲਾਹਨਤਾਂ ਗਲੇ ਲੱਥੀਆਂ’। ਲੇਕਿਨ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਤਾਂ ਇਹ ਜਿੱਤਾ ਹਨ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਾਹੁਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਵੋਟਾਂ ਨਾ ਪਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਨਾ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਵਿਚ ਤੇ ਨਾ ਮਰਿਆਂ ਵਿਚ! ਮੈਂ ਵੀ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਕ ਸੀਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ, ਸਹੁੰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਗਲੂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੈ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਾਹਿਤਕ ਤਰਜ਼ ਵਿਚ ‘ਸੁਣਾਉਣੀ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਤੇ ਕਹਿਣੀ ਧੀ ਨੂੰ’ ਹੋਵੇ।

ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਫਤਿਹ ਬੁਲਾਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ‘ਪੰਜਾਬ ਤੇਰਾ ਕੀ ਬਣੂ?’ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ। ਇਕ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਤੁਸਾਂ ਐਸ ਕਿਤਾਬ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਦੂਜਾ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਬੱਦਲ ਉੱਚੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਕਾਸ਼ ਸਾਫ਼ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਹੋਈ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੇਜ਼ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਨਵੀਂ ਤਾਲੀਮ ਨਾਲ ਫਿਰਕੂ ਸੋਚਾਂ ਵੀ ਘਟ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਛੂਤ ਛਾਤ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੰਤਰਜਾਤੀ ਤੇ ਅੰਤਰ-ਧਰਮ ਵਿਆਹ ਤੇਜ਼ੀ ਫੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੜੋਸੀ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਵਰਤਨ ਦੀ ਲੋੜ ਉਜਾਗਰ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ। ਲਾਊਡਸਪੀਕਰਾਂ ਦੇ ਕਹਿਰ, ਐਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵੱਲ ਉਪਰਾਲੇ ਵੀ ਕਰੀਏ ਤੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਵੀ। ਰੱਬ ਸੁੱਖ ਰੱਖੇ, ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੇਖੋ, ਚੰਗੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨਾਲ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਬ ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਫਤਿਹ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ। ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਪਾਓ। ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਪਾਓ, ਕੁਝ ਵਧੀਆ ਜਿਹਾ ਲਿਖੋ ਤੇ ਸੱਚੀ ਮੁੱਚੀ ਦਾ ਸੱਚ ਲਿਖੋ।

(ਸਮਾਪਤ)

ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨਵੇਂ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ

ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਮੌਜਾਂ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖੀਏ। ਸਾਡੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਜੋ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹਿੱਸਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ,

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ
ਫੋਨ: 817-262-7938

ਕਿਸੇ ਅਣਰੁੱਤੇ ਬੂਟੇ ਵਾਂਗ ਇੱਥੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕਰਤੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲਚਕੀਲੇਪਣ ਜਾਂ ਇਥੋਂ ਦੀ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਵਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਫਿਟ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇੱਥੇ ਨਾ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਥੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਹਰ ਰਹ-ਰੀਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਲੱਚਦੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਰਿਸ਼ਤੇ ਲੱਭਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੀ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਮੁਤਾਬਕ ਅਸੀਂ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਥੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ

ਜਵਾਈ ਜਾਂ ਨੂੰਹ ਉਥੋਂ ਦੇ ਚੰਗੇ, ਅਮੁੱਲੇ ਸੰਸਕਾਰ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਉਣ।

ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਹੁਣ ਉਹ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਉਥੋਂ ਪਰਦੇਸੀ ਹੋਏ ਸੀ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗੀਤਾਂ-ਗਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਘਰ ਭਾਵੇਂ ਚੰਜ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਵੀ ਨਾ ਪੱਕਦੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਹਦੇ ਬੱਲੇ ਬੁਲੇਟ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਉਥੋਂ ਦਾ ਟਰੈਂਡ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀ ਭਾਵੇਂ ਦਸਵੀਂ ‘ਚੋਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਲਾ ਕੇ ਮਸਾਂ ਪਾਸ ਕਰਵਾਈ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾ ਕੇ ਆਇਲੈਂਟਸ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਹਾਲਾਤ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਬਦਲ ਰਹੇ ਕਿ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਮੁੰਡੇ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਘਰਦਿਆਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਹੈ; ਘਰਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕੀ ਫਿਕਰ ਹੋਣਾ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਸ ਭਰਪੂਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਘਰ ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਤੋਂ ਆਟਾ ਮੰਗ ਕੇ ਹੀ ਸਾਰਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਲੱਭਣ ਦੀ

ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰੇ ਹੋਏ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਸੁਹੱਪਣ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਪੈਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਨਖ਼ਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਹੁੰਦੇ! ਇਹ ਇੱਥੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਇੱਥੇ ਸਾਰੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੋਣ, ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੈਸਾ ਖਰਚਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਮਾਉਣ ਬਾਰੇ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੁੰਦੇ!

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਾਕੇ, ਕਾਕੀਆਂ ਦਾ ਖੁਦ ਦਾ ਕੋਈ ਸਟੈਂਡ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਇੱਥੇ ਵਸਦੇ-ਰਸਦੇ ਮਿਹਨਤੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਣੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਨਰਮ ਕਾਨੂੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਚਲਾਕੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੂਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਾਂ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਕੰਨ ਭਰ ਕੇ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਨ, ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਖੜੀ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ

ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹਾਦਸਾ ਮੇਰੇ ਇਕ ਜਾਣਕਾਰ ਨਾਲ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਜੋ 300 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਸਪੀਡ ਨਾਲ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਫਸੀ ਇਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਮੌਦਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨਾਲ ਉਸ ਲੜਕੀ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਕੁੜੀ ਪਿੱਛੇ ਕਿਸੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵਿਆਹ ਦਾ ਲਾਰਾ ਲਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ। ਮੇਰੇ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰ ਨੇ ਗਲਤੀ ਮੰਨਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਦੋਂ ਲੜਕੀ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਰਫ਼ ਕੁੜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਜੋ ਸਰਾਸਰ ਬੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਉਂ ਮੁੰਡੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਮੋਸੀ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਝੱਲਣੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਲੋਕ ਖੱਜਲ-ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲਾਲਚ

ਦੇ ਵਿਆਹ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕੁੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਮੌਦਦ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੋ, ਇੱਥੋਂ ਜਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤੇ ਲੱਭਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਲੱਭਣ ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਮਾਤੀ ਘਟਨਾ ਨਾ ਵਾਪਰੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਮਿੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਇੱਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਜੇ ਕੋਈ ਮੁੰਡਾ ਜਾਂ ਕੁੜੀ ਤੁਹਾਥੋਂ ਮੌਦਦ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਪਰਿਵਾਰ ਐਵੇਂ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸ ਜਾਵੇ। ਇੱਥੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡੇ ਜਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੱਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਜੇ ਉਗਲੀਆਂ ਕਦੀ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਪਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕੇ।

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ

“...ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਿਚਰਦੇ ਹੋਏ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਦੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾ ਨਿਕਲੇ। ਗਰਮੀ ਕਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਚਿਲਚਲਾਂਦੀ ਧੁੱਪ ਜਿਵੇਂ ਕਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਨਿਕਲਦੀ ਹੋਵੇ। ਚੜ੍ਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਸੁੰਨਸਾਨ-ਪੱਥਰ ਹੀ ਪੱਥਰ, ਰੇਤ ਹੀ ਰੇਤ। ਝੁਲਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਝਾੜੀਆਂ, ਸੁੱਕੇ ਰੁੱਖ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੀਕ ਕੋਈ ਬੰਦਾ-ਬਣਿਆਦਮ ਨਜ਼ਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ।”

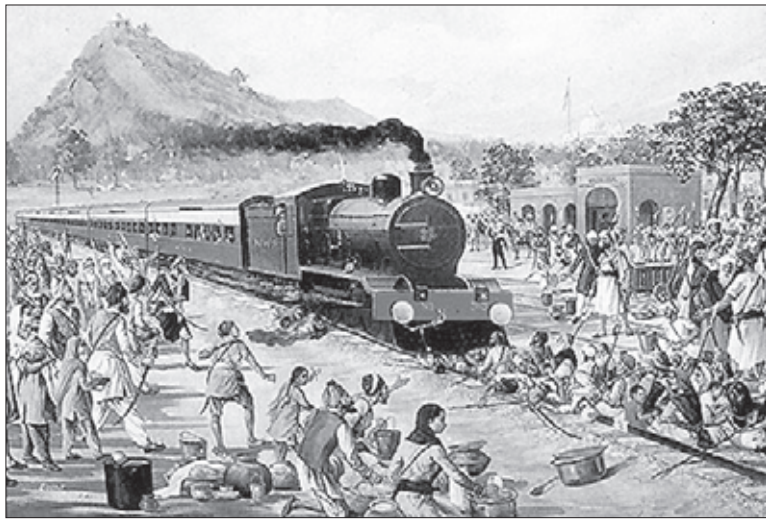
“ਤੇ ਫਿਰ ਅੰਮੀ?” ਮੈਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ।

“ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਤੁਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਤ੍ਰੇਹ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਪਰ ਓਥੇ ਪਾਣੀ ਕਿੱਥੋਂ! ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਸਬਰ ਕਰ ਲੈ, ਅਗਲੇ ਪਿੰਡ ਪੁੱਜ ਕੇ ਤੂੰ ਜਿਤਨਾ ਤੇਰਾ ਜੀਅ ਚਾਹੇ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲਵੀਂ ਪਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਤੇ ਡਾਢੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੋਚੀ ਪੈ ਗਏ। ਇਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਰਦਾਨਾ ਅੱਤੀ ਕਰ ਬਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਸਭ ਲਈ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਬਾਬੇ ਨੇ ਫਿਰ ਸਮਝਾਇਆ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਏਥੇ ਪਾਣੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਸਬਰ ਕਰ ਲੈ, ਰੱਬ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨ। ਪਰ ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਇਕ ਕਦਮ ਹੋਰ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਬਾਬਾ ਡਾਢਾ ਜਿਹ ਪਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਜਿਦ ਨੂੰ ਵੇਖ ਮੁੜ ਮੁੜ ਮੁਸਕਾਉਂਦੇ ਹੋਰਾਨ ਪਏ ਹੁੰਦੇ। ਆਖਰ ਜਦੋਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੋਲੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹੀ, ਮਰਦਾਨਾ ਮੱਛੀ ਵਾਂਗ ਤੜਫ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਸ ਪਹਾੜੀ ਉਤੇ ਇਕ ਕੁਟੀਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨਾਂ ਦਾ ਦਰਵੇਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੂੰ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾਏਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬੱਸ ਇਕ ਉਹਦਾ ਖੂਹ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ।”

“ਤੇ ਫਿਰ ਅੰਮੀ!” ਮੈਂ ਉਤਾਵਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਕਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ।

“ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਡਾਢੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਪਹਾੜੀ ਵੱਲ ਦੌੜ ਪਿਆ। ਕੜਕਦੀ ਦੁਪਹਿਰ, ਉਧਰੋਂ ਪਿਆਸ, ਉਧਰੋਂ ਪਹਾੜੀ ਦਾ ਸਫ਼ਰ। ਸਾਰੇ ਸਾਹ, ਪਸੀਨੇ ਪਸੀਨਾ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਾ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਉਤੇ ਪੁੱਜਾ। ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰ ਉਸ ਪਾਣੀ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੇ ਖੂਹ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਮਰਦਾਨਾ ਖੂਹ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲੱਗਾ, ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਮਰਦਾਨੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਭਲੇ ਲੋਕ, ਤੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਏਂ? ਮਰਦਾਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਪੀਰ ਦਾ ਸਾਥੀ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤੁਰਦੇ ਤੁਰਦੇ ਇਧਰ ਆ ਨਿਕਲੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਸ ਡਾਢੀ ਲੱਗੀ ਹੈ ਤੇ ਹੇਠ ਕਿਤੇ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੂੰ ਸਹਿਸਾ ਕੁੱਝ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚੋਂ ਉਂਜ ਦਾ ਉਂਜ ਬਾਹਰ ਕਢ ਦਿੱਤਾ। ਥੱਕਿਆ ਹਾਰਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਹੇਠ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਫਰਿਆਦੀ ਹੋਇਆ। ਬਾਬੇ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣੀ ਤੇ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ। ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਤੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਜਾਹ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਏਸ ਵਾਰ ਤੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਝਿਕਾ ਦਿਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਹ। ਕਹੀ ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਸਾਥੀ ਹਾਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਡਾਢੀ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਪਾਣੀ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਸੀ ਨਹੀਂ। ਖਪਦਾ, ਕ੍ਰਿਝਦਾ ਸੜਦਾ-ਭੁੱਜਦਾ ਫੇਰ ਉਤੇ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਪਰ ਪਾਣੀ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੇ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਕਾਫ਼ਰ ਦੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਚੁਲੀ ਨਹੀਂ ਦਿਆਂਗਾ। ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਉਂਜ ਦਾ ਉਂਜ ਪਰਤਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਮਰਦਾਨਾ ਇਸ ਵਾਰ ਹੇਠ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ‘ਤੇ ਪੇਪੜੀ ਜੰਮੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੂੰਹ ਤੇ ਤਰੇਲੀਆਂ ਛੁੱਟ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਮਰਦਾਨਾ ਬੱਸ ਘੜੀ ਹੈ ਕਿ ਪਲ ਹੈ।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ “ਧੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ” ਕਹਿ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਵਲੀ ਕੋਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਹੁਕਮ ਦਾ ਬੱਧਾ ਮਰਦਾਨਾ ਤੁਰ ਪਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਤੇ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਮਰਦਾਨਾ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ ‘ਤੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਰ ਕੁੱਝ ਵਿਚ ਬਲ ਰਹੇ ਫ਼ਕੀਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਨੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਪੀਰ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੁੱਟ ਨਹੀਂ ਪਿਲਾ ਸਕਦਾ? ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੇ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਸੁਣਾਵਤਾਂ ਸੁੱਟੀਆਂ। ਮਰਦਾਨਾ ਇਸ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਹੇਠ ਪੁੱਜਾ, ਪਿਆਸ ਵਿਚ ਬਿਹਬਲ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਕੰਡ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਅੱਖ ਖੋਲ੍ਹੀ, ਬਾਬੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਕ ਪੱਥਰ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਪੱਥਰ ਪੁੱਟਿਆ ਤੇ ਹੇਠੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਝਰਨਾ ਫੁੱਟ ਨਿਕਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਨਹਿਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਗਣ ਲੱਗ ਪਈ! ਤੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਵੇਖਦਿਆਂ ਚੜ੍ਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਪਾਣੀ ਹੀ ਪਾਣੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਤਨੇ ਵਿਚ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ। ਖੂਹ ਵਿਚ ਵੇਖੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਸਿਪ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਡਾਢਾ ਅਸਚਰਜ ਹੋਇਆ ਤੇ ਹੇਠ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਵਿਚ ਕਠੇ ਵਗ ਰਹੇ ਸਨ, ਚਸ਼ਮੇ ਫੁੱਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੂਰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਇਕ ਕਿੱਕਰ ਹੇਠ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵਲੀ ਨੇ ਚਟਾਨ ਦੇ ਇਕ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਤਾਰੇ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਇੰਜ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਪਹਾੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਲ ਚਿੜ੍ਹਦਾ

ਆਉਂਦਾ ਵੇਖ ਮਰਦਾਨਾ ਚਿਚਲਾ ਉਠਿਆ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਠਹੁੱਮੇ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ‘ਧੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ’ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪਹਾੜੀ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਬਾਬੇ ਦੇ ਸਿਰ ਕੋਲ ਆਇਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜੇ ਨਾਲ ਰੋਕ ਲਿਆ ਤੇ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਹੁਣ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਅਜੇ ਤੀਕ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ‘ਤੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਪੰਜਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।”

ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਾਖੀ ਡਾਢੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਹੱਥ ਨਾਲ ਪਹਾੜੀ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਸੁਆਦ ਫਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਪਹਾੜੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਏ? ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤੀਕ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਪੰਜਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ! ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਆਇਆ। “ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਣਾ ਏ”, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਕਿਤਨਾ ਚਿਰ ਬਹਿਸ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਇਹ ‘ਤੇ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਪੱਥਰ ਹੇਠੋਂ ਪਾਣੀ ਫੁੱਟ ਆਵੇ। ਸਾਇੰਸ ਨੇ ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਕੱਢੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਸ ਥਾਂ ਪਾਣੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਰਿੜ੍ਹੀ ਆ ਰਹੀ ਪਹਾੜੀ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲੈਣਾ, ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਸਾਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਚੁਪ ਹੋ ਗਈ।

“ਕੋਈ ਰਿੜ੍ਹੀ ਆ ਰਹੀ ਪਹਾੜੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ?” ਮੈਨੂੰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਸਾਖੀ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਆਉਂਦਾ, ਮੈਂ ਫਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਹਾਸੀ ਹੱਸ ਦਿੰਦਾ।

ਕਈ ਵਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਪਰ ਪਹਾੜੀ ਨੂੰ ਪੰਜੇ ਨਾਲ ਰੋਕਣ

ਕਰਾਮਾਤ

ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਲੇਖਕ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਦੀ ਇਸ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਕਹਾਣੀ ‘ਕਰਾਮਾਤ’ ਵਿਚ ਬਾਲ-ਮਨ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋਈਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਹਾੜ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦਰਜ ਹਨ, ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ ਭੁੱਖੇ-ਪਿਆਸਿਆਂ ਲਈ ਗੱਡੀ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਸਾਕੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੱਖਰੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਜਾਂ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਸੱਚ ਅਤੇ ਸੁੱਚਮ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਸਮਾਜਿਕ ਸੱਚ ਤੇ ਸੁੱਚੇ ਸਰੋਕਾਰ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੜ੍ਹਚ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ, ਇਹੀ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ‘ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਵਾਲੀ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਿਰ ਮਾਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਥੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨੀ ਜਾ ਰਹੀ।

ਇਕ ਵਾਰ ਇਹ ਸਾਖੀ ਸਾਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਪਹਾੜੀ ਨੂੰ ਪੰਜੇ ਨਾਲ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ‘ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਉਸਤਾਦ ਨਾਲ ਬਹਿਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

“ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਗੱਲ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ”, ਸਾਡੇ ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸਾਡਾ ਪਿੰਡ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕੋਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਸ ‘ਸਾਕੇ’ ਦੀ ਖਬਰ ਆਈ, ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਈ। ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਾਂ, ਮੈਥੋਂ ਨਿੱਕੀ ਭੈਣ ਸੀ। ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਰਾ ਰਸਤਾ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਸੁੱਕੀ। ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ, ਇਹ ‘ਸਾਕਾ’ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਏ। ਤੇ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜੇ, ਅਸੀਂ ਇਕ ਅਜੀਬ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੀ।

ਦੂਰ ਕਿਤੇ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਫ਼ਰੰਗੀ ਨੇ ਨਿਹੱਥੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ‘ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਕੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸੁੱਟਿਆ ਸੀ। ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਸਨ, ਬੁੱਢੇ ਵੀ ਸਨ, ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਸਨ, ਬੱਚੇ ਵੀ ਸਨ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੈਦੀ ਭੁੱਖੇ ਸਨ, ਪਿਆਸੇ ਸਨ ਤੇ ਹੁਕਮ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਾ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਪੁੱਜੀ, ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਕੱਪੜੀਂ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ। ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਪ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਈ ਸੀ, ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਗੱਡੀ ਦੀ ਗੱਡੀ ਭਰੀ ਪਿਆਸਿਆਂ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਏ, ਭੁੱਖਿਆਂ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਏ, ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਏ; ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ! ਤੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਪਾਈ ਗਈ, ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਖੜਕੇ, ਤਾਰਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਫ਼ਰੰਗੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ-ਗੱਡੀ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਤੇ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਰਵਾਨੇ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਹਿੰਦੀ ਭੁੱਖੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰੋਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੱਡੀ ਨੇ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਰੁਕਣਾ ਸੀ ਪਰ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਅਟੱਲ ਸੀ ਕਿ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਰੋਕ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ‘ਤੇ ਰੋਟੀਆਂ ਦੇ, ਖੀਰਾਂ ਦੇ, ਪੂੜਿਆਂ ਦੇ, ਦਾਲ ਦੀਆਂ ਦੇਗਾਂ ਦੇ ਵੇਰ ਲਾ ਦਿੱਤੇ।

ਫਲਸਫੇ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਕ ਤੰਦਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ

ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਆਰਟਿਸਟ

ਮੈਂ ਦਸ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜੋ “ਮੇਰੀ ਸੋਜਤੀਏ ਆਡੰਬਰ ਬਣਿਆ” ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਉਪਰ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਸੈਟ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰੇਕ ਵੱਡੇ ਅਜਾਇਬਘਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਸੈਟ ਮੈਂ ਬਾਰੂਾਂ ਮਾਂਹ ‘ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਮੈਂ ਰਾਗਮਾਲਾ ਉਪਰ ਵੀ ਸੈਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਭਾਗ ਵਾਸਤੇ ਦੇ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਗੁਰਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚਲੀ ਸ਼ਸਤਰ ਨਾਮਮਾਲਾ ਉਪਰ ਸੈਟ ਬਣਾਵਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਮਾੜ੍ਹ ਹਨ ਜੋ ਵਿਭਿੰਨ ਆਰਟ ਆਭਾ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ

ਬਣੀਆਂ, ਉਹ ਪੂਰਬਲੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ ਰਤਾ ਕੁ ਰੂਪ ਬਦਲ ਕੇ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਕਲਗੀ, ਬਾਜ਼, ਘੋੜਾ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ। ਬੇਸ਼ਕ ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕਲਗੀ ਸਜਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਬਾਜ਼ ਤੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਸ਼ੁਕੀਨ ਤਾਂ ਹਰ ਯੁਗ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅੱਜ ਵੀ। ਮਿਸਰ ਦੇ ਫਰਾਊਨ, ਰੂਸ ਦੇ ਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਬੀਰਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵੀ ਬਾਜ਼ ਹੈ। ਪੋਲੈਂਡ ਦੇ ਘੋੜੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਹਣੇ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ, ਲਾਲ, ਸਫੈਦ, ਕਾਲੇ, ਨੀਲੇ, ਬਿਰਕਦੇ ਜਿਸਮ।

ਸੰਸਾਰ, ਤਿੰਨ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਤਾਲ ਲੋਕ, ਮਾਤਲੋਕ, ਅਕਾਸ਼ ਲੋਕ। ਪਤਾਲ ਦਾ ਮਾਲਕ ਫਨੀਅਰ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸ਼ੇਰ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਾਜ਼। ਪੱਥਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਲੈਰ, ਧਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੋਨਾ, ਮਣਕਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਣਕ (ਅਮਬਦਰ), ਉਦੋਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪੁਰਾਣਾ ਮਾਖਿਓਂ

ਪਰ ਗੱਡੀ ਤੇ ਹਨੇਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਵੇਗੀ, ਤੇ ਇਕ ਤੁਫ਼ਾਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਏ?

ਤੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, “ਓਸ ਥਾਂ ਪਟੜੀ ‘ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਉਹ ਲੋਟੇ, ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਿਤਾ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਲੋਟ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਪਤਨੀਆਂ ਲੋਟੀਆਂ। ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ।...ਤੇ ਫਿਰ ਗੱਡੀ ਆਈ ਦੂਰੋਂ ਚੀਖਦੀ ਹੋਈ, ਚਿਚਲਾਂਦੀ ਹੋਈ, ਸੀਟੀਆਂ ‘ਤੇ ਸੀਟੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਹੋਈ। ਅਜੇ ਦੂਰ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੱਠੀ ਪੈ ਗਈ ਪਰ ਰੇਲ ਸੀ, ਖਲੋਦਿਆਂ ਖਲੋਦਿਆਂ ਹੀ ਖਲੋਦੀ। ਮੈਂ ਵੇਖ ਰਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਪਹਿਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੋ ਸਾਥੀ ਦੀ ਛਾਤੀ ਤੇ...ਤੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲਈਆਂ। ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਗੱਡੀ ਖਲੋਤੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਧੁੜਕ ਰਹੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ‘ਧੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ’, ‘ਧੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ’ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੇ ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਵੇਖਦਿਆਂ ਗੱਡੀ ਮੁੜੀ। ਗੱਡੀ ਮੁੜੀ ਤੇ ਪਹੀਆਂ ਹੇਠ ਆਈਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਗਈਆਂ...”

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਲਹੂ ਦੀ ਵਗੀ ਹੋਈ ਨਦੀ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਵਗਦੀ ਵਗਦੀ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਦੂਰ ਇਕ ਪੱਕੇ ਬਣੇ ਨਾਲੇ ਦੇ ਪੁਲ ਤੱਕ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ।

ਤੇ ਮੈਂ ਹੱਕਾ-ਬੱਕਾ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ। ਮੈਥੋਂ ਇਕ ਬੋਲ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੁੱਟ ਨਾ ਪੀ ਸਕਿਆ।

ਸਾਮੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਨਾਲ ਇਸ ਪਾਸੇ ਆਏ। ਕਿਵੇਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ। ਕਿਵੇਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਕੋਲ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਕਿਵੇਂ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਵੇਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਕਿਵੇਂ ਹੇਠੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਫੁੱਟ ਪਿਆ, ਤੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦੇ ਖੂਹ ਦਾ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਹੇਠ ਖਿੱਚਿਆ ਹੋਇਆ ਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਕਿਵੇਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੇ ਉਤੋਂ ਪਹਾੜੀ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਰੋੜ੍ਹਿਆ। ਕਿਵੇਂ ਮਰਦਾਨਾ ਘਬਰਾਇਆ ਪਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ‘ਧੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ’ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਪਹਾੜ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਲਿਆ।...

“ਪਰ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕੋਈ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ?” ਮੇਰੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਨੇ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਝੱਟ ਮਾਂ ਨੂੰ ਟੋਕਿਆ।

“ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਰੋਕ ਸਕਦਾ?” ਮੈਂ ਵਿਚੋਂ ਬੋਲ ਪਿਆ, “ਹਨੇਰੀ ਵਾਂਗ ਉਡਦੀ ਹੋਈ ਟਰੇਨ ਨੂੰ ਜੇ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਪਹਾੜ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਰੋਕ ਸਕਦਾ?”

ਤੇ ਫਿਰ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛਮ ਛਮ ਅੱਥਰੂ ਵਗਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ‘ਤੇ ਖੇਡ ਕੇ ਨਾ ਰੁਕਣ ਵਾਲੀ ਟਰੇਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭੁੱਖੇ-ਭਾਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖਵਾਈ ਸੀ, ਪਾਣੀ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਸੀ।

ਤੁਸੀਂ ਵਿਚਲੇ ਏਕੇ ਦੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਵਿਆਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੀ ਜਾਓ, ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਉਂਗਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਰਗਾ ਉਦਾਰਚਿਤ ਪੈਰੋਬਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲੇਗਾ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ਿ-ਕਦਮਾਂ ‘ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਾਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁੰਬਦ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੰਵਲ ਦਾ ਫੁੱਲ ਵੈਦਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ। ਕਾਰੀਗਰ ਤਾਂ ਉਹੀ ਸਨ ਨਾ ਪੁਰਾਣੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸੋਧ ਮਿਲੀ। ਰੰਗ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਾਰੀਗਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਹੋਲੀ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਖੇਡਦੇ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਰਾਸਲੀਲਾ ਦੀਆਂ ਝਲਕੀਆਂ ਕੱਢੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਬਾਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਰਜੀ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸਿਉਂਦੇ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਤਾਂ “ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਨੰਗ-ਮੰਨਗੇ” ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਭਾਰਤੀ ਆਰਟ ਸਿਹਤਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵਿਚ ਆਪਦੇ ‘ਕਲੇਜੇ ਦਾ ਰੁੱਗ ਭਰਿਆ ਜਾਣਾ’ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬੜੀਆਂ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਪ ਮੇਰੇ ਮਨ-ਮਸਤਕ ‘ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਉਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕੁੱਝ ਜ਼ਮੀਨ ਆਪ ਵਾਹੀ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਹਿੱਸੇ ਠੇਕੇ ਉਤੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਾਂ, ਅਸੀਂ ਗੱਡ ਜੋੜ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ-ਠੇਕਾ ਲੈਣ ਗਏ। ਪਿਤਾ ਵਿਚ ਗੱਡਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ। ਕਣਕ ਦਾ ਵੱਡਾ ਬੋਹਲ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਉਹਦਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬੜ੍ਹਾ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਉਸ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਬੋਹਲ ਕੋਲ ਖਲੋਤੇ ਸਨ; ਮੁੰਡਾ ਜਿਹੜਾ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ, ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਕਦਮੀਂ, ਕਈ ਦਿਨ ਸੜਦੀ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਬਲਦਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਦਾ ਫਲ੍ਹੇ ਹਿੱਕਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿਓ ਕੋਲੋਂ ਕੁੱਝ ਪੈਸੇ ਦੀ ਫੜ੍ਹੇ-ਫੜ੍ਹਾਏ ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਪਿਛਲਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਕਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ; ਮੇਰੇ ਪਿਓ ਨੇ ਉਹ ਬਕਾਇਆ ਵੀ ਹੁਣ ਦੇ ਦਾਣਿਆਂ ‘ਚੋਂ ਹੀ ਨਿਬੋੜ ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਉਸ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਬੋਹਲ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਉਜਰ ਕੀਤਿਆਂ ਹਉਕਾ ਜਿਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਖਿਆ, “ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀਦਾਰ ਸਿਆਂ!” ਉਹਦਾ ਇਹ ਅਰਥ-ਹਉਕਾ ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਯਾਦ

ਵਿਚ ਤਾਜ਼ਾ ਹੈ।

ਤੁਲਾਵਾ ਅਸੀਂ ਨਾਲ ਖੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ‘ਬਰਕਤ! ਦੋਆ! ਵਾਧੇ!’ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਕਣਕ ਤੋਲ ਕੇ ਬੋਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦਾ। ਤੱਕੜੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਬੋਹਲ ਵਿਚ ‘ਗਰਚ’ ਕਰਕੇ ਖੁਭਦਾ। ਉਡਦੇ ਪੱਲਤੇ ਵਿਚ ਨੇੜੇ ਬੈਠਾ ਕਿਸਾਨ ਤੁਲਾਵੇ ਦੇ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਬੁੱਕ ਭਰ ਕੇ ਪਲਤੇ ਵਿਚ ਕਣਕ ਪਾਉਂਦਾ। ਲਾਗੇ ਖਲੋਤਾ ਉਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪੱਲਤੇ ਦਾ ਬੋਹਲ ਵਿਚ ਧਸਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਬੋਰੀ ਵਿਚ ਪੈਦਿਆਂ ਬੜੀ ਹਸਰਤ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬੋਹਲ ਸਿਖਰ ਤੋਂ ਕਿਰ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਡਿੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੰਡਾ ਅਹੁਲ ਕੇ ਬੋਹਲ ਵੱਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਿਰਨ-ਮ-ਕਿਰਨੀ ਢਹਿ ਰਹੀ ਬੋਹਲ ਦੀ ਸਿਖਰਲੀ ਚੋਟੀ ਨੂੰ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਨਿਰਮੂਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਾ! ਬੋਹਲ ਦੀ ਸਿਖਰਲੀ ਚੋਟੀ ਦੇ ਢਹਿਣ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਇੰਜ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹਦੀ ਆਸਾਂ ਦੀ ਢੇਰੀ ਢਹਿ ਚੱਲੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਭ ਕੇ ਬਚਾਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ!

ਉਹਦੇ ਪਿਓ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਕਰਮਿਆਂ! ਆਉਣ ਦੇ ਕਣਕ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ।”

ਉਹ ਰੁਕ ਗਿਆ ਤੇ ਦੂਜੇ ਛਿਣ ਬੋਹਲ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਫਿਰ ਕੇ ਨੀੜ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਉਹਦਾ ਅੱਧਾ ਬੋਹਲ ‘ਹਤੱਪਿਆ’ ਚੱਲਿਆ ਸੀ। ਮੁੰਡੇ ਦੀਆਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ! ਜਦੋਂ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਤੱਕੜੀ

ਦਾ ਪਲਤਾ ਕਣਕ ਵਿਚ ਖੁਭਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਇਹ ਤੱਕੜੀ ਦਾ ਪੱਲਤਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਤਿੱਖੀ ਬਰਛੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਕਲੇਜੇ ਤੱਕ ਖੁਭ ਗਈ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਦੀ ਉਹ ਪੀੜ ਮੇਰੇ ਕਲੇਜੇ ਅੰਦਰ ਕਿਉਂ ਜਾਗ ਉਠੀ ਸੀ! ਮੇਰਾ ਜੀ ਕੀਤਾ ਇਸੇ ਪਲਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੋਲਾ ਆਖ ਦੇਵੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਜੁਖ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਕਣਕ ਲੱਦ ਕੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਗੱਡੇ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਬੋਹਲ ਵੱਲ ਵਾਰ ਵਾਰ ਵੇਖਦੀਆਂ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚਲੀ ਪੀੜ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਿੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਟਾਈਮ ਬੜੇ ਬੋਝੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਂਜ ਵੀ ਬੱਸਾਂ ਉਦੋਂ ਮੁਖ ਅੱਡਿਆਂ ਤੋਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਚੱਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਛੋਟਾ ਪੈਂਡਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਏਨਾ ਸਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਦੋ ਚਾਰ ਮੀਲ ਦੂਰ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਘੱਟਾ ਭਰ ਅੱਡੇ ‘ਤੇ ਖੜੋਤੇ ਬੱਸ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ। ਚਾਰ-ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੂਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਪੈਦਲ ਹੀ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ। ਕੁੱਝ ਟਾਂਗਿਆਂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਟਾਂਗੇ ਉਪਰ ਬੈਠਾ ਮੈਂ

ਕਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਏਨਾ ਯਾਦ ਹੈ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ਨਾਨੀ ਰੁਕ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜ-ਛੇ ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਲਣ ਲਈ ਆਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਤਿੰਨ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਨਿਆਣਾ ਉਹਨੇ ਕੁੱਛੜ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਟਾਂਗਾ ਕੋਲ ਪੁੱਜਾ, ਉਹ ਉਦੋਂ ਕੁੱਛੜ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਾਰ ਕੇ, ਉਸ ਦੀ ਉਂਗਲੀ ਫੜ੍ਹ ਕੇ, ਬੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਤੁਰਨ ਲਈ ਹੱਲਾ-ਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਆ ਜਾਹ ਬੀਬੀ! ਆ ਜਾਹ! ਐਵੇਂ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਬਕਾਉਣ ਡਰੀਂ ਏ। ਬਹੁਤੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ...” ਟਾਂਗੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਘੋੜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਗਾਂ ਖਿੱਚੀਆਂ।

ਜ਼ਨਾਨੀ ਬੱਕ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਉਹਦਾ ਮਨ ਟਾਂਗੇ ‘ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ।

“ਤਾਂ ਵੀ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਲਵੇਗਾ, ਵੀਰਾ?”

“ਕੋਈ ਬਹੁਤੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਲੱਗੇ। ਆ ਤੂੰ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ।” ਟਾਂਗੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਦੱਸੇ।

ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅੱਡੇ ‘ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜ਼ਨਾਨੀ ਉਤਰੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਲੇ ਨਾਲ ਬੱਧਾ ਮੁੜਿਆ ਤੁੜਿਆ ‘ਦੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਨੋਟ’ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਟਾਂਗੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬਣਦੇ ਪੈਸੇ ਕੱਟਣ ਲਈ ਫੜਾਇਆ। ਟਾਂਗੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿਰਾਇਆ ਕੱਟ ਕੇ ਬਾਕੀ ਬਚਦੇ ਪੈਸੇ ਉਹਦੀ

ਤਲੀ ਉਤੇ ਰੱਖੇ। ਆਪਣੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਤਲੀ ‘ਤੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਜੋੜ ਕਰਦੀ ਉਸ ਜ਼ਨਾਨੀ ਨੇ ਟਾਂਗੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, “ਵੀਰਾ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਹਨਾਂ ਸੈਂ...”।

“ਬੀਬੀ ਉਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਵਾਰੀ ਦੇ ਆਖੇ ਸਨ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣੇ?” ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਘੋੜੀ ਨੂੰ ਛਾਟ ਮਾਰੀ।

ਜ਼ਨਾਨੀ ਅੱਗੋਂ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਾਢੇ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਰੁਪਏ ਸਨ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਘਰੋਂ ਪੈਦਲ ਤੁਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਬੱਚੇ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇ ਟਾਂਗੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਪੁੱਛ ਕੇ ਕਿੰਨੀ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਨਾਲ ਟਾਂਗੇ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਹੋਵੇਗੀ! ਉਸ ਵਿਚਾਰੀ ਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਉਲਟ-ਪੁਲਟ ਹੋ ਗਈ ਸੀ! ਉਸ ਨੇ ਟਾਂਗੇ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਆਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰਹਿ ਗਏ ਪੈਸਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਲੀ ‘ਤੇ ਬੜੀ ਹਸਰਤ ਨਾਲ ਨਿਹਾਰਦੀ ਰਹੀ। ਮੈਂ ਪਿਛਾਂਹ ਮੁੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ। ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਢਬੇ ਖਲੋਤੀ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕੋਲ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਤਲੀ ਉਤੇ ਪਏ ਪੈਸਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਦੀ ਪਈ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਇੰਜ ਨਿਰਾਸ਼ ਤੇ ਉਦਾਸ ਖਲੋਤੀ ਵੇਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕਲੇਜੇ ਦਾ ਰੁੱਗ ਭਰਿਆ ਗਿਆ।

ਇਹ ਝਾਕੀ ਅੱਜ ਵੀ ਮੇਰੇ ਚੇਤੇ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਖਲੋਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਭਿਉਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਚਲਦਾ)

ਸੂਰਜ ਦੇ ਛਿਪਣ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸਮਾਨ ‘ਤੇ ਕਾਲੀਆਂ ਘਟਾਵਾਂ ਚੜ੍ਹ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਝੋਨਾ ਸੁੱਟੀ ਬੈਠੇ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਮੁੱਠੀ ਵਿਚ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੁੱਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਿਆਰੀ ਫਸਲ ਅੱਜ ਮੰਡੀ ਦੇ ਕੱਚੇ ਫੜ੍ਹ ‘ਤੇ ਪਈ ਮਾੜੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਪਿੱਟ-ਸਿਆਪਾ ਕਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਪੋ-ਧਾਪੀ ਵਿਚ ਜੱਟ ਬਾਣੀਏ ਨੂੰ ਸੇਠ ਜੀ, ਸੇਠ ਜੀ ਕਰਦੇ ਪੱਲਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਕਤ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੋਨਾ ਢਕ ਹੋਇਆ, ਢਕ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, “ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੁਣ ਬਖਸ਼ ਲਵੀਂ, ਇਕ-ਇਕ ਤੁਪਕਾ ਖੂਨ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਇਕ ਇਕ ਦਾਣਾ ਅਨਾਜ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਤਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗੁਆਈ, ਦਿਨ ਦਾ ਚੈਨ ਵੀ ਗੁਆ ਕੇ ਚਾਰ ਮਣ ਦਾਣੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਅਨਾਜ ਬੋਰੀਆਂ ਵਿਚ ਤੇ ਚਾਰ ਦਮਤੇ ਸਾਡੀ ਜੋਬ ਵਿਚ ਪਾ ਦੇਵੀ।”

ਜਵਾਲਾ ਸਿਉਂ ਨੇ ਮੋਢੇ ਉਤਲਾ ਪਰਨਾ ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ ‘ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਬੈਠਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੋਟੀ ਕਣੀ ਦਾ ਮੀਂਹ ਉਤਰ ਆਇਆ। ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਮੰਡੀ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ। ਜੱਟ ਵਿਚਾਰੇ ਬਾਣੀਏ ਦੇ ਹੱਟ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ‘ਖੇਤੀ ਕਰਮਾਂ ਸੇਤੀ’ ਦਾ ਰੋਣਾ ਧੋਣਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, “ਪਿਆਰਾ ਸਿਆਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਮਿੱਠਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਆਹ, ਪੁੱਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਿਆਰੀ ਫਸਲ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿਰੇ ਲਾਈ ਸੀ ਤੇ ਆਹ, ਮਿੱਠਾ ਫਲ ਮਿਲ ਗਿਆ! ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਜੋੜੇ ਪੁੱਤ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਡੁੱਬਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਰੋਣ ਤੋਂ ਸਵਾਏ ਕੁਝ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।” ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਿਵੇਂ ਧਾਹ ਨਿਕਲ ਗਈ।

“ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਖਾਦਾਂ ਤੇ ਕੀੜੇ ਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ, ਅਸਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਰਿਹਾ ਡੀਜ਼ਲ ਦਾ ਭਾਅ, ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਲੰਮੇ ਕੱਟ ਸਹਿ ਕੇ ਜਦੋਂ ਚਾਰ ਮਣ ਦਾਣੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਜੱਟ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਰੱਬ ਤੇ ਬਾਣੀਏ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਤਨ ਤੁੜਵਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਬਾਣੀਏ ਦੀ ਕਲਮ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪੱਲੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਆਹ ਖੱਜਲ-ਖੁਆਰੀ।” ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧੌੜੀ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਵਿਚੋਂ ਮੀਂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕੱਢਦਿਆਂ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ।

“ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਲਓ ਘੁੱਟ-ਘੁੱਟ ਚਾਹ ਪੀ ਲਵੋ। ਠੰਢ ਜਿਹੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਆਡਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।” ਚੂਹੇ ਦੀ ਪੂਛ ਵਰਗੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਤੇ ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਟੋਪੀ ਵਾਲਾ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਆੜਤੀਆ ਬੋਲਿਆ।

ਜਿਹੜੇ ਜੱਟ ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਘੁੱਟ-ਘੁੱਟ ਦਾਰੂ ਪੀਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਕਾਣੀ ਆਏ ਬੰਦਿਆਂ ਵਾਂਗ ਚਾਹ

ਹੱਥਾਂ ਬਾਝ ਕਰਾਰਿਆਂ...

ਦੇ ਗਲਾਸ ਫੜ ਲਏ ਤੇ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਗਿਆ।

ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੋਈ ਬਾਰੀ ਥਾਂਣੀਂ ਆਈ ਵਾਛੜ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਲੂਈਂ ਕੰਡੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬੇਵਸੀ ਦਾ ਲੰਮਾ ਹਾਉਕਾ ਲਿਆ। ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚਮਕ ਨੇ ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ ਨੰਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਢੇਰੀਆਂ ਜੱਟਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਪਈ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਪੱਲਤਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

“ਜੀਤ ਸਿਆਂ, ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਹੁਤਾ ਧੱਕਾ ਕਰਦੈ, ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਬੋਰੀ ਦੇ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਰੁਪਏ ਦੇ ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਚੱਲ, ਸਬਰ ਸਬਰੀ ਕਰਕੇ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਪਰ ਪੰਜਾਂ ਦੇ ਨੋਟ ਵਾਲਾ ਵੱਟਾ ਭਾਰਾ ਹੈ। ਸਾਲਾ ਲਾਲਚੀ ਬਾਹਲਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਮੈਂ ਵੀ ਜੱਟ ਦਾ ਪੁੱਤ ਹਾਂ’, ਜੇ ਇਹ ਜੱਟ ਦਾ ਪੁੱਤ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇੰਜ ਨਾ ਕਰਦਾ।” ਪਿਆਰਾ ਸਿਉਂ ਨੇ ਜੁੱਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਮਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬੁੱਝਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਆਵੇ। ਸਾਲਾ ਜੱਟ ਹੋ ਕੇ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਚੂਸੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਾ ਪੁੱਤ, ਸਾਡੀ ਹਾਅ ਲੱਗ ਗਈ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਖੇਡਦੇ ਨਾ ਮਰੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁੱਚਾ ਨਾ ਆਖੀ।” ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਤੋਂ ਅੱਕਿਆ ਪਿਆ ਸੀ।

“ਸੁੱਚਾ ਸਿਆਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਆਖ। ਪੁੱਤ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੈਰੀ ਦਾ ਵੀ ਨਾ ਮਰੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਜੱਟ ਭਰਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਨੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਆ ਜਾਊ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਦਅਸੀਸ ਦੇਣੀ ਮਾੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।” ਪਿਆਰਾ ਸਿਉਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੱਭਰੂ ਪੁੱਤ ਮਰਿਆ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ, “ਘਰ ਵਿਚ ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰਹ ਸਿਰੋਂ ਨੰਗੀ ਹੋਈ

ਦੇਖ ਕੇ ਧਾਹ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੋ।” ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਪਰਨੇ ਨਾਲ ਢੱਕ ਲਈਆਂ।

“ਜੱਟ ਫਸਲ ਖੜ੍ਹੀ ਦੇਖ ਕੇ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਸਲ ਨਾਲ ਹੀ ਜੱਟ ਦੇ ਸੁਫਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਧੀ ਦੇ ਹੱਥ ਪੀਲੇ ਕਰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਚਾਰ ਖਣ ਛੱਤਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਵਾਂ ਟਰੈਕਟਰ ਲਿਆਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਤ ਪਰਦੇਸ ਤੋਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਾਣੀਏ ਦੇ

ਕਿੱਥੇ ਦੇ ਪੈਗ ਲਾ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਤੇ ਅਣਖੀ ਤਕਰੀਰ ਕਰਕੇ ਜੱਟਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਨਾਜ਼ਰ ਪੰਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਭੱਜਾ ਆਇਆ, “ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਬੈਠੋ ਰੋਟੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰਾ ਸਿਆਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸਿੱਧੇ ਜਿਹੇ ਹੋ ਜਾਵੋ, ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਛਕੋ। ਸਵੇਰੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕੀ ਬਣਦਾ ਹੈ।” ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਲਾਗੀ ਵਾਂਗ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਬੋਲਿਆ।

“ਲਾਲਾ ਰੋਟੀ ਨਾਲ ਸਾਰੇਗਾ ਕਿ ਮੂੰਹ ਵੀ ਕੌੜਾ ਕਰਾਵੇਗਾ?” ਨਾਜ਼ਰ ਪੰਚ ਨੇ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਬੈਠੋ ਬੈਠੋ ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਮਿਲੇਗਾ। ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਘਰ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਬੋਲਿਓ, ਪਿੱਛੇ ਸ਼ੀਲਾ ਹੋਰੀਂ ਰੋਟੀ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ।” ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਨਾਜ਼ਰ ਨੂੰ ਚੰਦ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਝਾ ਗਿਆ।

ਦੋ ਬੋਤਲਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਲਿਆ ਕੇ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਨੇ ਨਾਜ਼ਰ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਨਾ ਨਾ ਕਰਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੋ-ਦੋ ਪੈਗ ਮਾਰ ਗਏ। ਅਗੇਤੀ ਗੋਭੀ ਦੀ ਬਣੀ ਸਬਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮਹਾਜਨ ਰੋਟੀ ਦੀਆਂ ਜੱਟਾਂ ਨੇ ਚੰਗੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਲਾਹੀਆਂ।

ਦਿਨ ਭਰ ਦਾ ਬਕੇਵਾਂ, ਰੋਟੀ ਤੇ ਦਾਰੂ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਕਰ ਕੇ ਜੱਟਾਂ ਨੇ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਤੋਂ ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਖੇਸਾਂ, ਕੰਬਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੰਜਿਆਂ ‘ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਮੀਂਹ ਹੁਣ ਹਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਾਜ਼ਰ ਪੰਚ ਨੇ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਜੱਟ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਝਾਇਆ ਜੋ ਬਾਣੀਏ ਤੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੀਵਰੇਜ ਨੇ ਮੀਂਹ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸੂਰਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚਮਕ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਜੱਟਾਂ ਨੇ ਪੱਲਤ ਲਾਹ ਕੇ ਝੋਨੇ ਨੂੰ ਹਵਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਧੁੱਪ ਨਾਲ ਝੋਨਾ ਸੇਕ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੋ ਦਿਨ ਝੋਨੇ ਨੂੰ ਹਵਾ ਤੇ ਧੁੱਪ ਲਵਾਈ ਗਈ, ਫਿਰ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਨੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਝੋਨਾ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਹ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਬੋਰੀ ‘ਤੇ ਅਤਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਨਾਜ਼ਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਇਆ ਪਰ ਉਹ ਪੈਰਾਂ ‘ਤੇ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣ ਦਿੰਦਾ।

ਫਿਰ ਨਾਜ਼ਰ ਪੰਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਨਾਲ ਚਾਰ ਜੱਟ ਹੋਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਚਾਹ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਚਾਹ ਪੀਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਗੱਲ ਤੁਰੀ, ਉਹੀ ਬਾਹੀਆਂ, ਉਹੀ ਕੁਹਾੜੀ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਟੱਸ ਤੋਂ ਮੱਸ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਬੋਰੀ ਤੋਂ ਨਾ ਘਟਿਆ।

ਫਿਰ ਨਾਜ਼ਰ ਪੰਚ ਦੀ ਅਤੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ

ਦੀ ਤੂੰ-ਤੂੰ-ਮੈਂ-ਮੈਂ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿ ਗਏ ਜਦੋਂ ਨਾਜ਼ਰ ਪੰਚ ਨੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਗੋਡਿਆਂ ਥੱਲੇ ਦੇ ਲਿਆ ਤੇ ਪਿਆਰਾ ਸਿਉਂ ਤੇ ਜਵਾਲਾ ਸਿਉਂ ਨੇ ਚੰਗਾ ਛਿੱਤਰ ਫੇਰਿਆ। ਦੋ ਕੁ ਜੁੱਤੀਆਂ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗ ਗਈਆਂ।

ਨਾਜ਼ਰ ਪੰਚ ਨੇ ਚੰਗੀ ਗਾਲ ਵਾਹੀ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਪੰਗ ਨਾਜ਼ਰ ਪੰਚ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਲੱਗਾ। ਨਾਜ਼ਰ ਪੰਚ ਕਹਿੰਦਾ, “ਤੂੰ ਜੱਟ ਦਾ ਪੁੱਤ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਕੋਈ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਸਿੱਖ ਏਂ ਜੋ ਜੱਟਾਂ ਨਾਲ ਇੰਨਾ ਧੱਕਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਪਲਿਆ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਅਨਾਜ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ।” ਨਾਜ਼ਰ ਪੰਚ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਚੁਬਾਰਾ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਾਜ਼ਰ ਪੰਚ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀ ਜਨਮਪੱਤਰੀ ਬਣਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ।

“ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਕਰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਫੋਨ।” ਨਾਜ਼ਰ ਪੰਚ ਹੁਣ ਬਾਣੀਏ ਵੱਲ ਹੋਇਆ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨਾਜ਼ਰ ਵੱਲ ਡਰੀ ਹੋਈ ਗਾਂ ਵਾਂਗ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਨਹੀਂ ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਬਲਾਉਂਦਾ ਏ। ਇਸ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਾਬੂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਹੋਰ ਹੋ ਜਾਊ।” ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਨੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਕੇ ਪਲੰਘ ‘ਤੇ ਬਿਠਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਸਾਬੂ, ਜੱਟ ਕਮਲੀ ਕੌਮ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਹਨ। ਇਹ ਅੜ੍ਹਬਾਈ ਨਾਲ ਸੂਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਹਨ।” ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਜੱਟਾਂ ਵੱਲ ਪਾਸਾ ਮਾਰ ਗਿਆ।

ਫਿਰ ਉਹੀ ਝੋਨਾ, ਉਹੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਇਕ ਰੁਪਇਆ ਬੋਰੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਤੇ ਸਾਰਾ ਝੋਨਾ ਤੁਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਜੱਟ ਬਾਗੇ-ਬਾਗੇ ਹੋ ਗਏ। ਨਾ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਹੋਈ, ਨਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਚੱਲਿਆ। ਵਿਗੜੇ ਜੱਟਾਂ ਨੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਤਕਲੇ ਵਾਂਗ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਜ਼ਰ ਪੰਚ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਕੋਈ ਬੋਲਦਾ ਸੀ, ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਏਕੇ ਨਾਲ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਵੱਤ ਆ ਗਿਆ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਕੌਮ ਵਿਚ ਵੀ ਏਕਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਰਦੇਸੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਨਾ ਭੋਗਣਾ ਪਵੇ।

ਮੂੰਹ ਆਈ ਬਾਤ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਬੋਪਾਰਾਏਕਲਾਂ
ਫੋਨ: 916-273-2856
www.boparaikalan.com

ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ

ਅੱਜ ਵੀ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਮਲਕਾ

ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦੇ ਕੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਡਰੀਮ ਗਰਲ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸ਼ੰਕਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਖਣਾ ਇਕ ਦਿਨ ਇਹ ਲੜਕੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡੀ ਸਟਾਰ ਬਣੇਗੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਸੱਚ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਫਿਲਮ ਨਗਰੀ ਦੇ ਕਈ ਨਾਇਕ ਵੀ ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ 'ਤੇ ਫਿਦਾ ਸਨ। ਸਵਰਗੀ ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਜੇ ਧਰਮਿੰਦਰ ਦੇ ਜਾਸੂਸ ਸਹੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਖਬਰ ਉਸ ਤੱਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ ਸ਼ੀਮਤੀ ਜਤਿੰਦਰ ਹੋ ਗਈ ਹੁੰਦੀ।

ਧਰਮਿੰਦਰ ਤੇ ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ ਦੀ ਜੋੜੀ ਫਿਲਮੀ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਬੇਹੱਦ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰੀ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਧਰਮਿੰਦਰ ਤੇ ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਗੂੜ੍ਹੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਜੋੜੀ ਨੇ ਕਈ ਸੁਪਰਹਿੱਟ ਫਿਲਮਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀਆਂ ਚਰਚਿਤ ਜੋੜੀਆਂ ਵਿਚ ਧਰਮਿੰਦਰ ਤੇ ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਆਮ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਫਿਲਮ 'ਤੂ ਹਸੀ ਮੈਂ ਜਵਾਂ' (1970) ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਆਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟਿਕਟ ਖਿੜਕੀ 'ਤੇ ਇਸ ਜੋੜੀ ਦੀਆਂ 'ਸ਼ਰਾਫਤ', 'ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ', 'ਨਯਾ ਜਮਾਨਾ', 'ਰਾਜਾ ਜਾਨੀ', 'ਜੁਗਨੂੰ', 'ਡਰੀਮ ਗਰਲ', 'ਚਰਸ', 'ਬਗਵਤ' ਤੇ 'ਸ਼ੋਅਲੇ' ਵਰਗੀਆਂ ਸੁਪਰਹਿੱਟ ਫਿਲਮਾਂ ਆਈਆਂ। ਇਸ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਪੱਕੀ ਗਾਰੰਟੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਸੀ।

ਗਰਮ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਧਰਮਿੰਦਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਸ ਫਿਲਮੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਮੀ-ਗਰਾਮੀ ਨਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ, ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਤੇ ਸ਼ੰਮੀ ਕਪੂਰ, ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ, ਰਾਜੇਸ਼ ਖੰਨਾ, ਸ਼ਸ਼ੀ ਕਪੂਰ, ਵਿਨੋਦ ਖੰਨਾ, ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਸਿਨਹਾ, ਜਤਿੰਦਰ ਤੇ ਅਮਿਤਾਬ ਬੱਚਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦਾ ਲੰਮਾ ਇਤਿਹਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਦਮਨੀ, ਵੈਜੰਤੀ ਮਾਲਾ, ਵਹੀਦਾ ਰਹਿਮਾਨ, ਰੇਖਾ, ਜੈਪ੍ਰਦਾ, ਸੁਦੇਵੀ ਤੇ ਹੁਣ ਅਸਿਨ, ਸਭ ਦੱਖਣ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ ਨੂੰ 'ਡਰੀਮ ਗਰਲ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਹਾਸਲ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ ਅਲੋਪ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਵੀ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੈ।

ਉਸ ਦੇ ਦੀਵਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਆਮ ਦਰਸ਼ਕਾਂ

ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਹੀਰੋ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਆਦਰਸ਼ ਨਾਰੀ ਦਾ ਸਰਬੋਤਮ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮੀ ਚਰਿੱਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਹਿਲਾ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰੀ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ 'ਸਪਨੇਂ ਕਾ ਸੌਦਾਗਰ' (1968) ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸਵਰਗੀ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੱਖਣ ਭਾਰਤ ਦੇ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾ ਅਨੰਤ ਸੁਆਮੀ ਨੇ ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣ 'ਤੇ 'ਡਰੀਮ ਗਰਲ'

ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਔਰਤ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ

ਵਿਦਿਆ ਬਾਲਨ ਨੇ 'ਪਰਿਣੀਤਾ' ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 'ਨੇ ਵਨ ਕਿੱਲਡ ਜੈਸਿਕਾ' ਤਕ ਕਈ ਫਿਲਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ 'ਨੋ' ਤੀ ਪੁਰ ਨ ਕਿਰਦਾਰ ਵੀ ਨਿਭਾਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਫਿਲਮਾਂ ਹਿੱਟ ਵੀ

‘ਦਿ ਡਰਟੀ ਪਿਕਚਰ’ ਨੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸੋਚ ਹੀ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ-ਵਿਦਿਆ ਬਾਲਨ

ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਵਿਦਿਆ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀਨ ਅਦਾਕਾਰਾ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਪਰ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫਿਲਮ 'ਚ ਔਰਤ ਹੋਣ ਦੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਪਰ 'ਦਿ ਡਰਟੀ ਪਿਕਚਰ' 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਖਾਸ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਰੀ ਏਕਤਾ ਕਪੂਰ ਦੀ ਮਿਲਨ ਲੁਬਰੀਆ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ 'ਚ ਬਣੀ ਫਿਲਮ 'ਦਿ ਡਰਟੀ ਪਿਕਚਰ' 'ਚ ਵਿਦਿਆ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਮਨਮੋਹਕ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸੈਕਸੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦੰਗ ਹੈ। ਉਸੇ ਇਸ ਫਿਲਮ 'ਚ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਕੁਝ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀਲ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ 'ਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਸਲੀਲ

ਨਹੀਂ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਦੇ ਕੁਝ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸੌਖਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਕ ਔਰਤ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਹ ਤਾਂ ਬੇਹੱਦ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਉਸ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ

ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫਿਲਮ 'ਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਹ ਫਿਲਮ 1980 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੀ ਦੱਖਣ ਦੀ ਬੋਲਡ, ਗਲੈਮਰਸ ਤੇ ਕੰਟ੍ਰੇਵਰਸੀਅਲ ਹੀਰੋਇਨ ਸਿਲਕ ਸਮਿਤਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਚਰਿੱਤਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ।

ਸਿਲਕ ਸਮਿਤਾ ਨੂੰ 'ਸਾਫਟ ਪੋਰਨ ਸਟਾਰ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੀ ਸਿਲਕ ਸਮਿਤਾ ਦਾ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਬੋਲਡ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੈਕਸੀ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਅ ਕੇ ਵਿਦਿਆ 'ਤੇ ਵੀ 'ਸਾਫਟ ਪੋਰਨ ਸਟਾਰ' ਦਾ ਟੈਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਦਿਆ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ 'ਸਾਫਟ ਪੋਰਨ ਸਟਾਰ' ਨਹੀਂ। ਉਹ ਇਕ ਕਲਾਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੋ ਟੈਗ ਸਿਲਕ ਸਮਿਤਾ 'ਤੇ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਉਹੀ ਉਸ 'ਤੇ ਵੀ ਲੱਗ ਜਾਵੇ।

ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਫਿਲਮ 'ਆਤੂ ਖੋਜੀ'

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਬਣਨ ਵਾਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰਵਾ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਜੋ ਨਾ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ। ਇਸ ਲਕੀਰ ਤੋਂ ਲਭੇ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਫਿਲਮ 'ਆਤੂ ਖੋਜੀ' ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਲੇਖਕ ਗੁਰਮੀਤ ਕਤਿਆਲਵੀ ਚੌਥੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ

ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਦਾ ਨੇਤਲਾ ਪਿੰਡ ਫਿਲਵਾਂ ਕਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਹੈ ਤੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਥੀਏਟਰ ਲਹਿਰਾਗਾਗਾ ਉਸ ਦੀ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਹੈ। ਪਦਮ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਅੰਨੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਦਾਨ' ਵਿਚ ਸੈਮੂਅਲ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਏ ਗਏ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੇ ਦਮਦਾਰ ਰੋਲ ਸਕਦਾ ਹੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵੀਨਸ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ ਲਈ ਚੁਣੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੈਮੂਅਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਥੀਏਟਰ

ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਪਰੋਗਰਾਮਿੰਗ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਜੀਵ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 25 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਮੰਡੀ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਫਿਲਮ 'ਆਤੂ ਖੋਜੀ' ਰਾਹੀਂ ਰਜੀਵ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਚੰਗੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਤੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੋਂ ਸਤਾਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੀਣ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਵਰਨਣ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਦੱਬੇ ਲਤਾੜੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਆ ਰਹੀ ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਛੋਟੀ ਹੈ।

ਫਿਲਮ 'ਆਤੂ ਖੋਜੀ' ਦਾ ਨਾਇਕ ਸੈਮੂਅਲ ਜੌਹਨ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਹੀਰਾ ਹੈ। ਬਾਲ ਵਰੇਸ ਤੋਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਰੰਗਮੰਚ ਉਸ

ਦੀ ਆਪਣੀ ਜਮਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਲੁੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਿਰਤੀ ਜਮਾਤ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਲੁੱਟ ਰਹਿਤ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲਾ ਸਮਾਜ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਥੀਏਟਰ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਿੰਗ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਜੀਵ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 25 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ

ਫਿਲਮ 'ਆਤੂ ਖੋਜੀ' ਦੇ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ 'ਚ ਸੈਮੂਅਲ ਜੌਹਨ

ਕਲਾ ਮੰਚ ਮੰਡੀ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਫਿਲਮ 'ਆਤੂ ਖੋਜੀ' ਰਾਹੀਂ ਰਜੀਵ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਚੰਗੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨੋਰਥ ਚੰਗੇ ਤੇ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਅੱਜ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਗਲਤ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਫਿਲਮ 'ਆਤੂ ਖੋਜੀ' ਦਾ ਨਾਇਕ ਆਤੂ ਨਾਂ ਦਾ ਖੋਜੀ ਹੈ ਜੋ ਪੈੜਾਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਕਿੱਤੇ ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਹੀ ਜਿਸ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਕਿੱਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਨਾ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਚੋਰੀ ਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫੜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੀ ਲੜਕੀ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬੁਰੇ ਆ ਬੈਠਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹਰਿਆਣਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਇਕ ਉਚ ਪੁਲੀਸ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਤਾਕਤ ਦੀ ਧੌਂਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਛੇੜਘਾਟੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਫਿਲਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਫਸਰ ਦੀ ਇਸ ਧੌਂਸ਼ੀਪਣੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਲੜਕੀ ਰਿਚਾ ਦਾ ਸਾਥ ਉਸ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਰੀਮਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਰੀਮਾ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਰਿਚਾ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਨਕੇ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਰ ਵੱਗਦੇ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕੇ ਪਿੰਡ ਜਾਣ ਲਈ ਬੇੜੀ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦੀ

ਮੁਲਾਕਾਤ ਆਤੂ ਖੋਜੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਹੀ ਆਤੂ ਰੀਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਨੂੰ ਫੜਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਬਿਧਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਆਤੂ ਰੀਮਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਨੂੰ ਫੜਾ ਕੇ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਰੀਮਾ ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤੂ ਖੋਜੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਤੂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵੀ ਜੋੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਖਦੀ ਹੈ "ਨਾਨਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿਉ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਕੁਝ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਾਂ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੜੇ ਹੀ ਭਾਵੁਕ ਤੇ ਨਿਰਨਾਇਕ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਾਰਥਕ ਸੁਨੇਹੇ ਨਾਲ ਫਿਲਮ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਆਤੂ ਖੋਜੀ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਤੋਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੋਕਪੱਖੀ ਰੰਗਮੰਚ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਤੇਜਿੰਦਰਪਾਲ ਧੀਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸੈਮੂਅਲ ਜੌਹਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਨੀਤ ਕੌਰ, ਤੇਜਿੰਦਰਪਾਲ ਧੀਰ, ਮਾਈਕਲ, ਸੁਪੀਕਸ਼ਾ, ਮਨਭਵਨ ਤੇ ਨਵਲੀਨ ਲੱਖੀ ਨੇ ਨਿਭਾਈਆਂ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਛਾਜਲੀ ਤੇ ਰਵੀ ਸ਼ੀਨ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਪੰਜ ਦਰਿਆ ਵਿਰਾਸਤ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਜਲਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦੀ ਮਾੜੀ ਹਾਲਤ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ 'ਕਿਸਾਨ ਨਾਸ਼ਕ' ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ॥ ਜਿਉ ਕਰਿ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਅੰਦੇਰੁ ਪਰੋਆ॥

ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 542ਵੇਂ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਦੀ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਝਾਤੂਬਰਦਾਰ: ਮੱਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ
(ਮੈਂਬਰ, ਸੀ ਆਈ ਸੀ, ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ
ਸੁਸਾਇਟੀ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ)

Azad Driving School

Mat Singh Dhillon, Azad Singh Dhillon,
Rajpal Chahal & Associates
142 Hawley Street, Grayslake, Illinois 60030

Ph: 847-308-5411

847-548-8367

www.azaddriving.com

Providing all driving school
services - Adult, Senior
Citizen and Teen programs.

ੴ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ ੴ

ਇੰਡੀ ਹਾਂਡਾ INDY HONDA

8455 US 31 South (US 31 & stop 12 Rd.,) Indianapolis, IN 46227

ਗਰੀਨਵੁੱਡ ਮਾਲ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ

ਇੰਡੀਅਨਾਪੋਲਿਸ ਏਰੀਏ 'ਚ ਤੁਹਾਡੀ ਮਨਪਸੰਦ ਕਾਰ ਡੀਲਰਸ਼ਿਪ

ਨਵੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹਾਂਡਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਡਲ ਜਾਂ ਮੋਕ
ਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਲੈਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੋ

ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੋ - ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸੇਲਜ਼ਮੈਨ, ਜੱਸੀ ਸਿੰਘ

Cell: 317-444-9772

Civic, Accord, Pilot, CRV, Element,
Insight, Odyssey Van ਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਾਂ ਲਈ

Call For Monthly Specials

Office: 317-887-0800, e-mail: jsjassie@yahoo.com

ਆਸਾਨ
ਕਿਸਤਾਂ
'ਤੇ ਲੋਨ
ਅਤੇ
ਲੀਜ਼ ਵੀ
ਉਪਲਬਧ
ਹੈ

Jassi Singh

Bob Rohman's INDY
HONDA
WWW.INDYHONDA.COM

ਸਮੂਹ ਗਾਹਕਾਂ, ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਲਖ ਲਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ ਜੀ

ਦੋ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸਿਰਜਿਆ ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਟੋਰ ਆਪਣਾ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ-ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ਧੌਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਰਗੇ ਦੋ ਦੋਸਤਾਂ-ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਅਤੇ ਦੀਪਕ ਭਾਰਦਵਾਜ ਨੇ ਇਤਫਾਕ ਨਾਲ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਸਤਿਕਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਵੱਡਾ ਪੱਟਿਆ, ਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਹਿਕਸਵਿਲ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਟੋਰ 'ਆਪਣਾ ਬਾਜ਼ਾਰ' ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਕੀਰਤੀਮਾਨ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਮਾਣ-ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਕੋਠੇ ਜਿੱਤੀ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਹੈ। ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਵਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕਦੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਜੌਹਲ ਅਤੇ ਦੀਪਕ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਆਇਓ, ਫਿਰ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਝਾਂਜਰਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖੜਾਕਾ ਜਾਂ ਰੋਲਾ ਨਹੀਂ; ਤੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਗੇਤੀ ਲਾਓਗੇ ਤਾਂ ਮੰਨ ਜਾਓਗੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਰਾਹ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਹੈ।

ਬੜੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ 1983 ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਾਲੈਂਡ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਐਮਸਟਰਡਮ ਤੋਂ ਲਕਸਮਬਰਗ ਟ੍ਰੇਨ ਰਾਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ-ਪਹਾੜੀ ਸੁਰੰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਲੰਬਸ ਵਾਂਗ ਸਾਇੰਸ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੋਈ ਦਿੱਲੀ ਜਿੱਤਾ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਉਹਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇਖਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਉਥੇ ਵੀ ਬੋਲੇ-ਬੋਲੇ ਸੀ, ਹੀਰਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀ। ...ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤੀਹ ਦੇਸ਼ ਦੇਖ ਲਏ ਨੇ... ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਨੇ, ਪੈਸੇ ਵਾਲੇ ਬਣੇ ਨੇ, ਪਰ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਤਾਲ ਅਤੇ ਸਿਰਤ ਦਾ ਰਾਗ ਜੌਹਲ ਤੇ ਦੀਪਕ ਵਰਗਾ ਸਾਇੰਸ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਇਤਫਾਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ।

ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹਮਜ਼ਾਮਤੀ ਅਤੇ ਜਿਗਰੀ ਮਿੱਤਰ ਹਰਬੰਸ ਬੱਧਣ ਰਾਹੀਂ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ਹਾਂ। ਲੰਘੀ 6 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ 'ਆਪਣਾ ਬਾਜ਼ਾਰ' ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਸੱਦਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਕੁਝ ਐਸੇ ਮਹਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਕਰਾਂਗਾ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸੁਣਦੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਚਾਅ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੌਣ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ

ਆਏ ਸਨ। ਚਲੋ, ਢਿੱਡ ਲਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤਾਂ ਚਲਾਉਣੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਰੋਹ 'ਤੇ ਇੰਨਾ 'ਕੱਠ ਕਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਮੇਲੋ ਜਾਂ ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ' 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇੰਨੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਏਦਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਦਿਸਦੇ ਹੋਣ। ਲਗਦਾ ਇਉਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਮ ਗਾਹਕਾਂ ਵਾਂਗ ਕੁਝ ਖਰੀਦਣ ਹੀ ਆਏ ਸਨ। ਆਓ ਭਗਤ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਤੇ ਸਵਾਗਤ 'ਚ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦਾ ਢੰਗ, ਸਾਇੰਸ ਹੀ ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਹੋਵੇ।

ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੱਚੀ ਹਜ਼ਾਰ ਸਕੁਏਅਰ ਫੁੱਟ ਵਿਚ ਬਣੇ ਇਸ 'ਆਪਣਾ ਸਟੋਰ' ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚ ਦੋ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੱਡੀਆਂ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਪਾਰਕ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਖੇਪ 'ਚ ਇਸ ਸਟੋਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਕਾਸਕੋ, ਵਾਲਮਾਰਟ ਜਾਂ ਸੈਮ ਕਲੱਬ ਕਹਿਣ 'ਚ ਮਾਣ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੱਠ ਵੱਡੇ ਕਾਊਂਟਰ ਹਨ ਤੇ ਅੱਠ ਸੇਲਜ਼ਮੈਨ, ਨਾਲ ਅੱਠ ਹੀ ਹੈਲਪਰ ਹਨ। ਇਸ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰੋਸਰੀ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਮੁਤਾਬਕ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਇੰਸ ਇਥੋਂ ਸਿਰਫ ਚਿਤ੍ਰੇ ਦਾ ਦੁੱਧ ਹੀ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਸਟੋਰ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਦਿੱਖ ਦੇਖ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹੋਗੇ ਕਿ ਚਲੋ, ਜੇ ਹਾਲੇ ਤੀਕਰ ਤਾਜ ਮਹਿਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ; ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਤਾਜ ਮਹਿਲ ਤਾਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ।

ਦੀਪਕ ਭਾਰਦਵਾਜ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸਾਡੇ ਸ਼ਹਿਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਮੱਲਪੁਰ ਹੈ ਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਰਮਪੁਰ ਮੱਲਪੁਰ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਨੌਰੇ-ਭੋਰੇ ਵਾਂਗ। ਜਸਵਿੰਦਰ ਜੌਹਲ ਦਾ ਪਿੰਡ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਦੁਸਾਂਝਾਂ ਲਾਗੇ ਅਨੀਹਰ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਫਗਵਾੜੇ ਦੇ ਰਾਮਗੜੀਆਂ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੇ ਕੰਨ ਦੇਖ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਆਖੋਗੇ ਕਿ ਭਲਵਾਨੀ ਵੀ ਚੰਗੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਨੀ ਦੇ ਬਾਪੂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਫਗਵਾੜੇ ਅਖਾੜੇ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਰਿਹਾ।

ਆਮ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉਹ ਵੀ ਸੁਫਨਿਆਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜੇਬ 'ਚ ਪਾ ਕੇ 1983 ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਮਰੀਕਾ ਆਏ, ਸਟੋਰਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੰਜ ਸੌ ਸਕੁਏਅਰ ਫੁੱਟ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਟੋਰ ਲਿਆ। ਇਤਫਾਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੌਹਲ ਤੇ ਦੀਪਕ 1986 ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਅਚਾਨਕ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਦੀਪਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਜੌਹਲ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਲੱਗਦਾ!" ਇਹ ਸੁਭਾਵਿਕ ਗੱਲ ਹਕੀਕਤ 'ਚ ਬਦਲ ਗਈ ਤੇ ਛੋਟੇ ਸਟੋਰ ਤੋਂ 'ਕੈਸ਼ ਐਂਡ ਕੈਰੀ' ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਕਈ ਸਟੋਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਏ। ਫਿਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਾਂਗ 'ਆਪਣਾ ਬਾਜ਼ਾਰ' ਤੀਕਰ ਸਾਧਾਰਨ ਪਗਡੰਡੀ ਨੂੰ ਜਰਨੈਲੀ ਸਤਕ

ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਿਦਕੀ ਪੈਂਡਾ ਤੈਅ ਕਰ ਲਿਆ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਸੁਦਾਮਾ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ; ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੀਕਰ ਉਹ ਗੁੜ੍ਹੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਨੇ, ਫਿਕੇ ਨਹੀਂ। ਐਡੋ ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰ 'ਚ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੌਣ ਕੀ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੌਣ ਕੀ? ਕੌਣ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਗਿਆ? ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਤੀਰਥ ਕੌਰ ਜੌਹਲ ਅਤੇ ਰਮਨ ਕੁਮਾਰੀ ਭਾਰਦਵਾਜ ਸਕੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਵਾਂਗ ਪਕੜ 'ਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੜ੍ਹਚ। ਇਕ ਗੱਲ ਇੱਥੇ ਕਹਾਵਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲੜੀ-ਭਿੜੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਲੱਤ 'ਚ ਲੱਤ ਫਸਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ; ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਹ ਈਰਖਾ ਛੱਡ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ 'ਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣ, ਗੱਲ ਹੋਰ ਵੀ ਸਿਰੇ ਜਾ ਲੱਗੇਗੀ। ਜੌਹਲ ਦੇ ਬੇਟੇ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਮਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ। ਇਕ ਕਰਨੇਲੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਇਹਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਹੈ। ਦੀਪਕ ਦੇ ਬੱਚੇ-ਦੋ ਬੇਟੀਆਂ ਸਵੇਤਾ ਤੇ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਪੁੱਤ ਕਰਨ ਵੀ ਇੰਨੇ ਹੀ ਲਾਇਕ ਹਨ।

ਹਾਲੇ ਕਮਾਲ ਦੇਖੋ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਗੱਲ ਇੱਥੇ ਮੁਕਾਈ ਨਹੀਂ, ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥਾਂ ਦੇ ਸਟੋਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਆਪਣੀ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹਰ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਦੇਖੋ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਕਹਿਣ ਤਾਂ ਉਹ ਜੁਆਬ ਦੇਣਗੇ, "ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਲਗਦਾ, ਮਾਲਕ ਇਕੋ ਈ ਐ, ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।"

ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਲਗਦੇ ਹੋਥ ਹੀ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਜਸਵਿੰਦਰ ਜੌਹਲ ਜੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਦੀਪਕ ਭਾਰਦਵਾਜ ਬ੍ਰਾਹਮਣ; ਤੇ ਜੱਟ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ 'ਤੇ ਖਾਹ-ਮਖਾਹ ਵਿਅੰਗ ਵੀ ਕੱਸੇ ਗਏ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਨੇ ਸਾਲ 'ਕੱਠਿਆਂ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਅੰਕੜਾ ਹੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ। ਗੱਲ ਬਹੁਤੀ ਪੁਰਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਲੱਖ ਰੁਪਈਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਲੱਖਪਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਲੋਕ ਕਾਨਾਫੂਸੀ ਕਰਦੇ ਸਨ-‘ਅਹੁ ਜਾਂਦਾ ਲੱਖਪਤੀ’, ਪਰ ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਦਗੀ ਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਵੀ ਝੋਲਾ ਫੜਾਇਆ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੋ, ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਆਖੋਗੇ-ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਲਾਮ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਨਾਲ ਪ੍ਰਣਾਮ ਵੀ।

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ, ਜੌਹਲ ਤੇ ਦੀਪਕ ਆਪਣੇ ਦੋ ਹੋਰ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਤੀਰਥ ਕੌਰ ਜੌਹਲ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜੌਹਲ ਨਾਲ ਸੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਕਬੂਲਦਿਆਂ

ਆਪਣਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਸਮੇਂ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ, ਦੀਪਕ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜੌਹਲ ਅਤੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨ

Apna Bazar Cash & Carry

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਫੋਨ:917-442-9798
ਦੀਪਕ ਭਾਰਦਵਾਜ ਫੋਨ:917-254-5436

ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਭਾ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ

ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਧੰਨ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਸਮੂਹ
ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ

ਲਖ ਲਖ ਵਧਾਈ

PUNJABI CULTURAL SOCIETY OF CHICAGO

Upcoming Events of Year 2012

RANGLA PUNJAB: APRIL 7TH SATURDAY
GRADUATION NIGHT: JUNE 10TH SUNDAY
SPORTS FESTIVAL
JULY 28TH & 29TH SATURDAY/SUNDAY
PCS NIGHT
 (INTERNATIONAL BHANGRA & GIDHA COMPETITION)
OCTOBER 27TH SATURDAY.

ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ
 7 ਅਪਰੈਲ 2012 (ਸਨਿਚਰਵਾਰ)
 ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਨਾਈਟ
 10 ਜੂਨ 2012 (ਐਤਵਾਰ)
 ਖੇਡ ਮੇਲਾ
 28 ਜੁਲਾਈ (ਸਨਿਚਰਵਾਰ) ਤੇ 29 ਜੁਲਾਈ (ਐਤਵਾਰ)
 ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਨਾਈਟ: ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਭੰਗੜਾ ਤੇ ਗਿੱਧਾ ਮੁਕਾਬਲੇ
 27 ਅਕਤੂਬਰ, 2012 (ਸਨਿਚਰਵਾਰ)

For more Info. Please Contact: (847) 359-5PCS or Any PCS official
PUNJABI CULTURAL SOCIETY OF CHICAGO, P.O. BOX 1244, PALATINE, IL. 60078
E- mail: info@PCSCChicago.org or Visit www.PCSCChicago.org

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ
ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ 'ਚ ਵਸਦੇ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ

ਸ. ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਿਨੀ ਮੁਲਤਾਨੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀ
ਲਖ ਲਖ ਵਧਾਈ

Pan-Oceanic Engineering General Contractors & Engineers

Our Expertise:

- Sewer & Water Lines Installation
- Excavation & Demolition
- Concrete & Asphalt Paving
- Commercial & Residential Construction Management
- Ornamental and Temporary Fence Installation
- Artificial Turf soccer fields
- Concrete Work

Awarded with "Green Certification"
for "Sustainable Construction"
at O'Hare Airport by City of Chicago.

Our Clients:

- City of Chicago
- Illinois Department of Transportation
- METRA Rail
- O' Hare Airport
- Capital Development Board
- Chicago Public Schools
- All Kinds of Construction Customers

Pan-Oceanic Group

8501 W. Higgins Rd., Suite 630, Chicago, IL 60631
Ph: 773-601-8408, Fax: 773-601-8409

EXCAVATION • SITE UTILITIES • ASPHALT PAVING • CONCRETE WORK

EXCAVATION • SITE UTILITIES • ASPHALT PAVING • CONCRETE WORK

www.panoceanicinc.com